శ్రీరస్తు.



# అమరసింహుండనుమహాకవిచేరచితంబైన

# నామలింగానుశాసనమనునిఘంటువు.

ఇది.

వావిళ్ల॥రామస్వామిశాస్త్రులవారి

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.





౧౮౭౭వసంవత్సరము



చెన్నపట్టణము.

ప్రులు॥ ౧౫౦౦.

His Excellency being



శ్రీరస్తు. 

అమరసింహకృతౌ-

నామలింగానుశాసనే-ప్రథమకాండప్రారంభః.

యస్యజ్ఞానదయాసింధోరగాధస్యానఘాగుణాః । సేవ్యతామక్షయోధీరాస్సశ్రియేచామృతాయచ ॥ ౧ ॥ సమాహృత్యాన్యతంత్రాణిసంక్షిప్తైఃప్రతిసంస్కృతైః । సంపూర్ణముచ్యతేవర్గైర్నామలింగానుశాసనం॥౨॥ప్రాయశోరూపభేదేనసాహచర్యాచ్చకుత్రచిత్ । స్త్రీపున్నపుంసకంజ్ఞేయంతద్విశేషవిధేఃక్వచిత్ ।భేదాఖ్యానాయనద్వంద్వోనైకశేషోనసంకరః।కృతోత్రభిన్నలింగానామనుక్తానాంక్రమాదృతే ॥ ౪ ॥ త్రిలింగ్యాంత్రిష్వితిపదంమిథునేతుద్వయోరితి । నిషిద్ధలింగంశేషార్థంత్వంతాథాదినపూర్వభాక్॥౫॥స్వరవ్యయంస్వర్గనాకత్రిదివత్రిదశాలయాః । సురలోకోద్యోదివౌద్వేస్త్రియాంక్లీబేత్రివిష్టపం॥౬॥అమరానిర్జరాదేవాస్త్రిదశావిబుధాస్సురాః।సుపర్వాణస్సుమనసస్త్రిదివేశాదివౌకసః॥౭ ॥ ఆదితేయాదివిషదోలేఖాఅదితినందనాః । ఆదిత్యాఋభవోస్వప్నా అమర్త్యాఅమృతాంధసః॥౮ ॥ బర్హిర్ముఖాఃక్రతుభుజోగీర్వాణాదానవారయః। బృందారకాదైవతానిపుంసివాదేవతాస్త్రియాం॥౯॥ ఆదిత్యావిశ్వవసవస్తుషితాభాస్వరానిలాః।మహారాజికసాధ్యాశ్చరుద్రాశ్చగణదేవతాః॥౧౦॥ విద్యాధరాప్సరోయక్షరక్షోగంధర్వకిన్నరాః।పిశాచోగుహ్యకస్సిద్ధోభూతోమీదేవయోనయః ॥ ౧౧ ॥ అసురాదైత్యదైతేయదనుజేంద్రారిదానవాః।శుక్రశిష్యాదితిసుతాఃపూర్వదేవాస్సురద్విషః॥౧౨ ॥ సర్వజ్ఞస్సుగతోబుద్ధోధర్మరాజస్తథాగతః । సమంతభద్రోభగవాన్మారజిల్లోకజిజ్జినః॥ ౧౩ ॥ షడభిజ్ఞోదశబలోద్వయవాదీవినాయకః । మునీంద్రశ్శ్రీఘనశ్శాస్తామునిశ్శాక్యమునిస్తుయః ॥ ౧౪ ॥ సశాక్యసింహస్సర్వార్థసిద్ధశ్శౌద్ధోదనిశ్చసః।గౌతమశ్చార్కబంధుశ్చమాయాదేవీసుతశ్చసః॥౧౫॥బ్రహ్మాత్మభూస్సురజ్యేష్ఠఃపరమేష్ఠీపితామహః । హిరణ్యగర్భోలోకేశస్స్వయంభూశ్చతురాననః॥౧౬॥ ధాతాబ్జయోనిద్రుహిణోవిరించిఃకమలాసనః। స్రష్టాప్రజాపతిర్వేధావిధాతావిశ్వసృడ్విధిః॥౧౭॥ శతానందశ్శతధృతిర్హిరించోజోవిరించనః । విష్ణుర్నారాయణఃకృష్ణోవైకుంఠోవిష్టరశ్రవాః। దామోదరోహృషీకేశఃకేశవోమాధవస్స్వభూః ॥ దైత్యారిఃపుండరీకా

ష్ణుర్గోవిందో గరుడధ్వజః। పీతాంబరోచ్యుతశ్శార్ఙ్గీ విష్వక్సేనోజనార్దనః।
౧౮॥ఉపేంద్ర ఇంద్రావరజశ్చక్రపాణిశ్చతుర్భుజః।పద్మనాభో మధురిపు
ర్వాసుదేవస్త్రివిక్రమః॥౨౦॥ దేవకీనందనశ్శౌరిః శ్రీపతిఃపురుషోత్తమః॥
వనమాలీబలిధ్వంసీకంసారాతిరధోక్షజః ॥ ౨౧ ॥ విశ్వంభరః కైటభజి
ద్విధుశ్శ్రీవత్సలాంఛనః। గదాగ్రజోముంజికేశో దాశార్హోదశరూప
భృత్ ।వసుదేవోస్యజనకస్సఏవానకదుందుభిః॥ ౨౨ ॥ బలభద్రఃప్రలంబ
ఘ్నో బలదేవోచ్యుతాగ్రజః। రేవతీరమణో రామఃకామపాలో హలాయు
ధః॥౨౩॥నీలాంబరో రౌహిణేయస్తాలాంకో ముసలీహలీ। సంకర్షణస్సీర
పాణిఃకాళిందీభేదనోబలః॥౨౪॥ మదనోమన్మథో మారఃప్రద్యుమ్నోమీ
నకేతనః।కందర్పోదర్పకోనంగఃకామఃపంచశరస్స్మరః॥౨౫॥ శంబరారి
ర్మనసిజఃకుసుమేషురనన్యజః।పుష్పధన్వారతిపతిర్మకరధ్వజఆత్మభూః ॥
౨౬॥(శృంగారయోనిశ్శ్రీపుత్రఃశూర్పకారాతిరిత్యపి। అరవిందమశోకం
చచూతంచనవమల్లికా । నీలోత్పలంచపంచైతేపంచబాణస్యసాయకాః।)
బ్రహ్మసూర్విశ్వకేతుస్స్యాదనిరుద్ధఉషాపతిః।లక్ష్మీఃపద్మాలయాపద్మాక
మలాశ్రీహరిప్రియా॥౨౭ ॥ ఇందిరాలోకమాతామారమామంగళదేవ
తా।భార్గవీలోకజననీక్షీరసాగరకన్యకా ( శంఖోలక్ష్మీపతేఃపాంచజన్య
శ్చక్రంసుదర్శనం।కౌమోదకీగదాఖడ్గోనందకఃకౌస్తుభోమణిః॥చాపశ్శా
ర్ఙ్గంమురారేస్తుశ్రీవత్సోలాంఛనంమతం।గరుత్మాన్గరుడస్తార్క్ష్యోవై
నతేయఃఖగేశ్వరః।నాగాంతకోవిష్ణురథస్సుపర్ణఃపన్నగాశనః ॥౨౯॥శం
భురీశఃపశుపతిశ్శివఃశూలీమహేశ్వరః । ఈశ్వరస్సర్వఈశానశ్శంకరశ్చం
ద్రశేఖరః॥౩౦॥భూతేశఃఖండపరశుగిరీశోగిరిశోమృడః। మృత్యుంజయః
కృత్తివాసాఃపినాకీప్రమథాధిపః॥ఉగ్రఃకపర్దీశ్రీకంఠశ్శితికంఠఃకపాలభృ
త్ । వామదేవోమహాదేవోవిరూపాక్షస్త్రిలోచనః॥కృశానురేతాస్సర్వ
జ్ఞోధూర్జటిర్నీలలోహితః । హరస్స్మరహరోభర్గస్త్ర్యంబకస్త్రిపు
రాంతకః॥గంగాధరోంధకరిపుఃక్రతుధ్వంసీవృషధ్వజః। వ్యోమకేశోభవో
భీమఃస్థాణూరుద్రఉమాపతిః॥౩౪॥ అష్టమూర్తిరహిర్బుధ్న్యోమహాకా
లోమహానటః ) కపర్దోస్యజటాజూటఃపినాకోజగవంధనుః । ప్రమథా
స్స్యుఃపారిషదాబ్రాహ్మీత్యాద్యాస్తుమాతరః॥(బ్రాహ్మీమాహేశ్వరీచై
వకౌమారీవైష్ణవీతథా॥వారాహీచైవచేంద్రాణీచాముండాసప్తమాతరః।
విభూతిర్భూతిరైశ్వర్యమణిమాదికమష్టధా । అణిమామహిమాచైవ
[illegible] ప్రాకామ్యమీశిత్వంవశిత్వంచాష్టభూ

మః। ఉమాకాత్యాయనీగౌరీకాళీహైమవతీశ్వరీ॥౩౮॥శివాభవానీరుద్రా
ణీశర్వాణీసర్వమంగళా। అపర్ణాపార్వతీదుర్గామృడానీచండికాంబికా
౩౯॥(ఆర్యాదాక్షాయణీచైవగిరిజామేనకాత్మజా) వినాయకోవిఘ్నరాజ
ద్వైమాతురగణాధిపాః । అప్యేకదంతహేరంబలంబోదరగజాననాః॥
కార్తికేయోమహాసేనశ్శరజన్మాషడాననః।పార్వతీనందనస్స్కందస్సేనా
నీరగ్నిభూర్గుహః॥౩౯॥ బాహులేయస్తారకజిద్విశాఖశ్శిఖివాహనః।షా
ణ్మాతురశ్శక్తిధరఃకుమారఃక్రౌంచదారణః॥ ౪౦॥ (భృంగీభృంగిరిటస్తం
డుర్నందినౌనందికేశ్వరే।కర్ణమోటీతుచాముండాచర్మముండాతుచర్చి
కా। ఇంద్రోమరుత్వాన్మఘవాబిడౌజాఃపాకశాసనః।వృద్ధశ్రవాశ్శునా
సీరఃపురుహూతఃపురందరః॥౪౧॥ జిష్ణుర్లేఖర్షభశ్శక్రశ్శతమన్యుర్దివ
స్పతిః।సుత్రామాగోత్రభిద్వజ్రీవాసవోవృత్రహావృషా॥౪౨॥ వాస్తోష్ప
తిస్సురపతిర్బలారాతిశ్శచీపతిః । జంభభేదీహరిహయఃస్వారాణ్ణముచిసూ
దనః॥ ౪౩ ॥ సంక్రందనోదుశ్చ్యవనస్తురాషాణ్మేఘవాహనః।ప్రాచీనబ
ర్హిరహితాఃపృతనాషాట్పులోమజిత్ । ఆఖండలస్సహస్రాక్షఋభుక్షా
స్తస్యతుప్రియా॥౪౪॥ పులోమజాశచీంద్రాణీనగరీత్వమరావతీ। హయ
ఉచ్చైశ్శ్రవాస్సూతోమాతలిర్నందనంవనం॥౪౫॥స్యాత్ప్రాసాదోవై
జయంతోజయంతఃపాకశాసనిః।ఐరావతోభ్రమాతంగైరావణాభ్రముప
ల్లభాః॥౪౬॥ హ్రాదినీవజ్రమస్త్రీస్యాత్కులిశంభిదురంపవిః। శతకోటి
స్స్వరుశ్శంభోదంభోళిరశనిర్ద్వయోః॥ ౪౭ ॥ వ్యోమయానంవిమానో
స్త్రీనారదాద్యాస్సురర్షయః । స్యాత్సుధర్మాదేవసభాపీయూషమమృ
తంసుధా॥ ౪౮॥ మందాకినీవియద్గంగాస్స్వర్ణదీసురదీర్ఘికా।మేరుస్సుమే
రుహేమాద్రీరత్నసానుస్సురాలయః॥౪౯॥ పంచైతేదేవతరవోమందా
రఃపారిజాతకః।సంతానఃకల్పవృక్షశ్చపుంసివాహరిచందనం॥౫౦॥సనత్కు
మారోవైధాత్రస్స్వర్వైద్యావశ్వినీసుతౌ । నాసత్యావశ్వినౌదస్రావా
శ్వినేయౌచతావుభౌ ॥౫౧॥ స్త్రియాంబహుష్వప్సరసస్స్వర్వేశ్యాఊర్వ
శీముఖాః।హాహాహూహూశ్చైవమాద్యాగంధర్వాస్త్రిదివౌకసాం॥౫౨॥
అగ్నిర్వైశ్వానరోవహ్నిర్వీతిహోత్రోధనంజయః । కృపీటయోనిర్జ్వ
లనోజాతవేదాస్తనూనపాత్ ॥ ౫౩ ॥ బర్హిశ్శుష్మాకృష్ణవర్త్మాశోచి
ష్కేశఉషర్బుధః।ఆశ్రయాశోబృహద్భానుఃకృశానుఃపావకోనలః॥౫౪
రోహితాశ్వోవాయుసఖశ్శిఖావానాశుశుక్షణిః । హిరణ్యరేతాహుతభు
గ్దహనోహవ్యవాహనః ॥౫౫॥ సప్తార్చిర్దమునాశ్శుక్రశ్చిత్రభానుర్విభా

వసుః । శుచిరప్పిత్తమౌర్వస్తు బాడబో బడబానలః ॥ ౫౬ ॥ వహ్నేర్ద్వయో
ర్జ్వాలకీలావర్చిర్హేతిశ్శిఖా స్త్రియాం । త్రిషు స్ఫులింగోగ్నికణస్సంతా
పస్సంజ్వరస్సమౌ ॥ ౫౭ ॥ ఉల్కా స్యాన్నిర్గతజ్వాలా భూతిర్భసితభస్మనీ ।
క్షారో రక్షా చ దావస్తు దవో వనహుతాశనః । ధర్మరాజః పితృపతిస్సమవ
ర్తీ పరేతరాట్ । కృతాంతో యమునాభ్రాతా శమనో యమరాడ్యమః ॥
౫౮ ॥ కాలో దండధరః శ్రాద్ధదేవో వైవస్వతోంతకః । రాక్షసః కోణపః క్ర
వ్యాత్క్రవ్యాదోస్రప ఆశరః ॥ రాత్రించరో రాత్రిచరః కర్బురో నికషా
త్మజః । యాతుధానః పుణ్యజనో నైరృతో యాతురక్షసీ । ప్రచేతా వరుణః పా
శీ యాదసాంపతిరప్పతిః ॥ శ్వసనస్స్పర్శనో వాయుర్మాతరిశ్వా సదాగతిః ॥
౬౧ ॥ పృషదశ్వో గంధవహో గంధవాహానిలాశుగాః । సమీరమారుతమ
రుజ్జగత్ప్రాణసమీరణాః ॥ ౬౨ ॥ నభస్వద్వాతపవనపవమానప్రభంజనాః
( ప్రకంపనశ్చాతిబలో ఝంఝావాతస్సవృష్టికః ) ప్రాణోపానస్సమాన
శ్చోదానవ్యానౌ చ వాయవః ॥ ౬౩ హృది ప్రాణో గుదేపానస్సమానో నాభి
సంస్థితః । ఉదానః కంఠదేశస్థో వ్యానస్సర్వశరీరగః । నాకశ్చ కూర్మః కృక
రో దేవదత్తో ధనంజయః । వాగ్ద్వారే నాగ ఆఖ్యాతః కూర్మ ఉన్మీలనే స్మృతః
కృకరాచ్చ క్షుతం జ్ఞేయం దేవదత్తాద్విజృంభణం । నజహాతి మృతం వాపి సర్వ
వ్యాపీ ధనంజయః ) శరీరస్థా ఇమే రంహస్తరసీ తు రయస్స్యదః । జవోథ శీఘ్రం
త్వరితం లఘు క్షిప్రమరం ద్రుతం । సత్వరం చపలం తూర్ణమవిలంబితమాశు
చ । సతతానారతాశ్రాంతసంతతావిరతానిశం ॥ ౬౫ ॥ నిత్యానవరతా
జస్రమప్యథాతిశయో భరః । అతివేలభృశాత్యర్థాతిమాత్రోద్గాఢనిర్భ
రం ॥ తీవ్రైకాంతనితాంతాని గాఢబాఢదృఢాని చ । క్లీబే శీఘ్రాద్యసత్వే స్యా
త్త్రిష్వేషాం భేద్యగామి యత్ ॥ కుబేరస్త్ర్యంబకసఖో యక్షరాడ్గుహ్యకే
శ్వరః । మనుష్యధర్మా ధనదో రాజరాజో ధనాధిపః ॥ కిన్నరేశో వైశ్రవణః
పౌలస్త్యో నరవాహనః । యక్షైకపింగైలబిలశ్రీదపుణ్యజనేశ్వరాః ॥ అస్యో
ద్యానం చైత్రరథం పుత్రస్తు నలకూబరః । కైలాసస్థానమలకాపూర్విమాన
స్తు పుష్పకం ॥ స్యాత్కిన్నరః కింపురుషస్తురంగవదనో మయుః । నిధిర్నా శే
వధిర్భేదాః పద్మశంఖాదయో నిధేః ॥ మహాపద్మశ్చ పద్మశ్చ శంఖో మకరకచ్ఛ
పౌ । ముకుందకుందనీలాశ్చ వరశ్చ నిధయో నవ — ఇతి స్వర్గవర్గః ॥ ****

ద్యోదివౌ ద్వే స్త్రియామభ్రం వ్యోమ పుష్కరమంబరం । నభోంతరి
క్షం గగనమనంతం సురవర్త్మ ఖం ॥ ౧ ॥ వియద్విష్ణుపదం వా తు పుంస్యాకా
శవిహాయసీ ॥ (విహాయసోపి నాకోపి ద్యురపి స్యాత్తదవ్యయం । తారాపథోఽ

బ్దగుణో మేఘద్వారం మహాబిలం॥ క్షితివ్యోమవర్గః॥ దిశస్తు కకుభః కాష్ఠా ఆశాశ్చ హరితశ్చ తాః ॥ ప్రాచ్యవాచీప్రతీచ్యస్తాః పూర్వదక్షిణపశ్చిమాః ఉత్తరా దిగుదీచీ స్యాద్దిశ్యంతు త్రిషుదిగ్భవే॥ ౧౮॥ అవాగ్భవమవాచీనముదీచీనముదగ్భవం। ప్రత్యగ్భవం ప్రతీచీనం ప్రాచీనం ప్రాగ్భవం త్రిషు। ఇంద్రో వహ్నిః పితృపతిర్నైరృతో వరుణో మరుత్। కుబేర ఈశః పతయః పూర్వాదీనాం దిశాం క్రమాత్॥ ఐరావతః పుండరీకో వామనః కుముదోఽంజనః। పుష్పదంతస్సార్వభౌమస్సుప్రతీకశ్చదిగ్గజాః ॥ కరిణ్యోఽభ్రముః కపిలాపింగళానుపమాః క్రమాత్। తామ్రపర్ణీ శుభదంతీ చాంగనా చాంజనావతీ॥ క్లీబావ్యయం త్వపదిశం దిశోర్మధ్యే విదిక్ స్త్రియాం । అభ్యంతరంత్వంతరాళం చక్రవాళంతు మండలం ॥ అభ్రం మేఘో వారివాహ స్తనయిత్నుర్బలాహకః । ధారాధరో జలధర స్తటిత్వాన్వారిదోఽంబుభృత్ ॥ ఘనజీమూతముదిరజలముగ్ధూమయోనయః। కాదంబినీ మేఘమాలా త్రిషు మేఘభవేఽభ్రియం ॥ స్తనితం గర్జితం మేఘనిర్ఘోషే రసితాదిచ। శంపా శతహ్రదా హ్రాదిన్యైరావత్యః క్షణప్రభా। తటిత్సౌదామినీ విద్యుచ్చంచలా చపలాపిచ। స్ఫూర్జథుర్వజ్రనిర్ఘోషే మేఘజ్యోతిరిరంమదః॥ ౧౯॥ ఇంద్రాయుధం శక్రధనుస్తదేవ ఋజురోహితం। వృష్టిర్వర్షం తద్విఘాతేఽవగ్రహావగ్రహౌ సమౌ ॥ ధారాసంపాత ఆసారశ్శీకరోఽంబుకణాస్స్మృతాః। వర్షోపలస్తు కరకో మేఘచ్ఛన్నేఽహ్ని దుర్దినం॥ అంతర్ధా వ్యవధా పుంసి త్వంతర్ధిరపవారణం । అపిధాన తిరోధానపిధానచ్ఛాదనాని చ॥ హిమాంశుశ్చంద్రమాశ్చంద్ర ఇందుః కుముదబాంధవః। విధుస్సుధాంశుశ్శుభ్రాంశురోషధీశో నిశాపతిః। అబ్జో జైవాతృకస్సోమో గ్లౌమృగాంకః కలానిధిః । ద్విజరాజశ్శశధరో నక్షత్రేశః క్షపాకరః॥ కలాతు షోడశో భాగో బింబోఽస్త్రీ మండలం త్రిషు । భిత్తం శకలఖండే వా పుంస్యర్ధోఽర్ధం సమేంశకే ॥ చంద్రికా కౌముదీ జ్యోత్స్నా ప్రసాదస్తు ప్రసన్నతా। కళంకాంకౌ లాంఛనం చ చిహ్నం లక్ష్మ చ లక్షణం ॥ పాలిః కేతుర్ధ్వజో లింగం నిమిత్తం వ్యంజనం పదం । ప్రజ్ఞానం చాప్యభిజ్ఞానం లలామం చ లలామ చ। సుషమా పరమా శోభా శోభా కాంతిర్ద్యుతిశ్ఛవిః॥ అవశ్యాయస్తు నీహారస్తుషారస్తుహినం హిమం॥ ప్రాలేయం మిహికా చాథ హిమానీ హిమసంహతిః। శీతం గుణే తద్వదర్థాస్సుషీమశ్శిశిరో జడః॥ తుషారశ్శీతలశ్శీతో హిమస్సప్తాన్యలింగకాః । ధ్రువ ఔత్తానపాదిస్స్యాదగస్త్యః కుంభసంభవః। మైత్రావరుణిరస్యైవ లోపాముద్రా సధర్మిణీ। నక్షత్రమృక్షం భం తారా తారకాప్యుడు వా స్త్రియాం॥ దాక్షాయణ్యోఽశ్వినీత్యాది తారా అశ్వయుగ

శ్వినీ॥ రాధా విశాఖా పుష్యే తు సిధ్యతిష్యౌ శ్రవిష్ఠయా ॥ సమా ధనిష్ఠాస్స్యుః
ప్రోష్ఠపదా భాద్రపదాః స్త్రియః । మృగశీర్షం మృగశిరస్తస్మిన్నేవాగ్ర
హాయణీ॥ ఇల్వలాస్తచ్ఛిరోదేశే తారకా నివసంతి యాః । బృహస్పతిస్సురా
చార్యో గీష్పతిర్ధిషణో గురుః। జీవ ఆంగిరసో వాచస్పతిశ్చిత్రశిఖండిజః। శుక్రో
దైత్యగురుః కావ్య ఉశనా భార్గవః కవిః ॥ అంగారకః కుజో భౌమో లోహి
తాంగో మహీసుతః। రౌహిణేయో బుధస్సౌమ్యస్సమౌ సౌరిశనైశ్చరౌ॥ శని
మందౌ పంగుకాలౌ ఛాయాపుత్రోసితోర్కజః। తమస్తు రాహుస్స్వర్భా
నుస్సైంహికేయో విధుంతుదః। సప్తర్షయో మరీచ్యత్రిముఖాశ్చిత్రశిఖం
డినః। రాశీనాముదయో లగ్నం తే తు మేషవృషాదయః। సూరసూర్యార్యమా
దిత్యద్వాదశాత్మదివాకరాః॥౧౦౦॥ భాస్కరాహస్కరబ్రధ్నప్రభాకరవి
భాకరాః। భాస్వద్వివస్వత్సప్తాశ్వహరిదశ్వోష్ణరశ్మయః॥ వికర్తనార్కమా
ర్తాండమిహిరారుణపూషణః। ద్యుమణిస్తరణిర్మిత్రశ్చిత్రభానుర్విరోచనః
విభావసుర్గ్రహపతిస్త్విషాంపతిరహఃపతిః। భానుర్హంసస్సహస్రాంశు
స్తపనస్సవితా రవిః॥ కర్మసాక్షీ జగచ్చక్షురంశుమాలీ త్రయీతనుః। ప్రద్యో
తనో దినమణిః ఖద్యోతో లోకబాంధవః॥ సురోత్తమో ధామనిధిః పద్మినీవల్ల
భో హరిః॥ మాఠరః పింగళో దండశ్చండాంశోః పారిపార్శ్వకాః। సూరసూ
తోరుణోనూరుః కాశ్యపిర్గరుడాగ్రజః ॥ పరివేషస్తు పరిధిరుపసూర్యకమండ
లే। కిరణోస్రమయూఖాంశుగభస్తిఘృణిఘృష్టయః ॥౧౦౫॥ భానుః కరో మ
రీచిః స్త్రీపుంసయోర్దీధితిః స్త్రియాం । ద్వయోస్తు గౌర్న పుంస్యర్చిస్సైజో
ధామమహస్త్విషా । స్యుః ప్రభారుగ్రుచిస్త్విడ్భాభాశ్ఛవిద్యుతిదీప్తయః॥
౧౦౬॥ రోచిశ్శోచిరుభే క్లీబే ప్రకాశోద్యోత ఆతపః। కోష్ణం కవోష్ణం మందో
ష్ణంకదుష్ణం త్రిషు తద్వతి॥ తిగ్మం తీక్ష్ణం ఖరం తద్వన్మృగతృష్ణా మరీచికా॥ ఇతి
దిగ్వర్గః॥ కాలో దిష్టోప్యనేహాపి సమయోప్యథ పక్షతిః॥ ౧౦౮ ॥ ప్రతిపద్వే ఇ
మే స్త్రీత్వే తదాద్యాస్తిథయో ద్వయోః । ఘస్రో దినాహనీ వా తు క్లీబే దివస
వాసరౌ॥ ౧౦౯ ॥ ప్రత్యూషోహర్ముఖం కల్యముషః ప్రత్యుషసీ అపి । ప్ర
భాతం చ దినాంతే తు సాయస్సంధ్యా పితృప్రసూః॥౧౦॥ ప్రాహ్ణాపరాహ్ణమ
ధ్యాహ్నాస్త్రిసంధ్యమథ శర్వరీ । నిశా నిశీథినీ రాత్రిస్త్రియామా క్షణదా
క్షపా ॥ విభావరీ తమస్విన్యౌ రజనీ యామినీ తమీ । తమిస్రా తామసీ రా
త్రిర్జ్యోత్స్నీ చంద్రికయాన్వితా ॥ ఆగామివర్తమానాహర్యుక్తాయాం
నిశి పక్షిణీ। గణరాత్రం నిశా బహ్వ్యః ప్రదోషో రజనీముఖం॥ అర్ధరాత్రని
శీథౌ ద్వౌ యామః ప్రహరౌ సమౌ । స పర్వసంధిః ప్రతిపత్పంచదశ్యో

ర్యదంతరం॥౧౧౪॥పక్షాంతౌపంచదశ్యౌద్వేపౌర్ణమాసీతుపూర్ణిమా।
కలాహీనేసానుమతిఃపూర్ణేరాకానిశాకరే॥౧౧౫॥అమావాస్యాత్వమా
వస్యాదర్శస్సూర్యేందుసంగమః। సాదృష్టేందుస్సినీవాలీసానష్టేందుకలా
కుహూః॥ఉపరాగోగ్రహోరాహుగ్రస్తేత్విందౌచపూష్ణిచ।సోపప్లవోప
రక్తౌద్వావగ్న్యుత్పాతఉపాహితః॥ఏకయోక్త్యాపుష్పవంతౌదివాకరనిశా
కరౌ।అష్టాదశనిమేషాస్తుకాష్ఠాత్రింశత్తుతాఃకలా॥ తాస్తుత్రింశత్క్షణస్తే
తుముహూర్తోద్వాదశాస్త్రియాం। తేతుత్రింశదహోరాత్రఃపక్షస్తేదశ
పంచచ॥పక్షౌపూర్వాపరౌశుక్లకృష్ణౌమాసస్తుతావుభౌ । ద్వౌద్వౌమా
ర్గాదిమాసౌస్యాదృతుస్తైరయనంత్రిభిః॥౧౨౦॥అయనేద్వేగతిరుదగ్దక్షిణా
ర్కస్యవత్సరః।సమరాత్రిందివేకాలేవిషువద్విషువంచతత్॥ పుష్యయుక్తాపౌ
ర్ణమాసీపౌషీమాసేతుయత్రసా। నామ్నాసపౌషోమాఘాద్యాశ్చైవమే
కాదశాపరే॥మార్గశీర్షేసహామార్గఆగ్రహాయణికశ్చసః। పౌషేతైషసహ
స్యౌద్వౌతపామాఘేథఫాల్గునే।స్యాత్తపస్యః ఫాల్గునికస్స్యాచ్చైత్రేచైత్రి
కోమధుః।వైశాఖేమాధవోరాధోజ్యేష్ఠేశుక్రశ్శుచిస్త్వయం॥ఆషాఢేశ్రా
వణేతుస్యాన్నభాశ్శ్రావణికశ్చసః। స్యుర్నభస్యఃప్రోష్ఠపదభాద్రభాద్ర
పదాస్సమాః॥స్యాదాశ్వినఇషోప్యాశ్వయుజోపిస్యాత్తుకార్తికే।బాహు
లోర్జౌకార్తికికోహేమంతోహిమశిరోస్త్రియాం॥వసంతేపుష్పసమయస్సుర
భిర్గ్రీష్మఊష్మకః।నిదాఘఉష్ణోపగమఉష్ణఊష్మాగమస్తపః॥ స్త్రియాం
ప్రావృట్స్త్రియాంభూమ్నివర్షాఅథశరత్స్త్రియాం। షడమీఋత
వఃపుంసిమార్గాదీనాంయుగైఃక్రమాత్ ॥సంవత్సరోవత్సరోబ్దోహాయ
నోస్త్రీశరత్సమాః।మాసేనస్యాదహోరాత్రఃపైత్రోవర్షేణదైవతః।
(దివ్యైర్వర్షసహస్రైర్ద్వాదశభిర్దైవతంయుగం॥) దైవేయుగసహ
స్రేద్వేబ్రాహ్మఃకల్పౌతుతౌనృణాం। మన్వంతరంతుదివ్యానాంయుగానామే
కసప్తతిః॥౧౩౦॥సంవర్తఃప్రలయఃకల్పఃక్షయఃకల్పాంతఇత్యపి । అస్త్రీ
పంకంపుమాన్పాప్మాపాపంకిల్బిషకల్మషం ॥ కలుషంవృజినైనోఘమంహో
దురితదుష్కృతం। స్యాద్ధర్మమస్త్రియాంపుణ్యశ్రేయసీసుకృతంవృషః
ముత్ప్రీతిఃప్రమదోహర్షఃప్రమోదామోదసమ్మదాః। స్యాదానందథు
రానందశ్శర్మశాతసుఖానిచ ॥ శ్వశ్శ్రేయసంశివంభద్రంకల్యాణంమంగ
ళంశుభం। భావుకంభవికంభవ్యంకుశలంక్షేమమస్త్రియాం॥ శస్తంచాథ
త్రిషుద్రవ్యేపాపపుణ్యసుఖానిచ। మతల్లికామచర్చికాప్రకాండముద్ఘత
ల్లజౌ॥ ప్రశస్తవాచకాన్యమూన్యయశ్శుభావహోవిధిః । దైవందిష్టంభా

దాం భూషణానాంతుశింజితం॥నిక్వాణోనిక్వణఃక్వాణఃక్వణఃక్వణన
మిత్యపి।వీణాయాఃక్వణితేఃప్రాదేఃప్రక్వాణప్రక్వణాదయః॥కోలాహలఃక
లకల స్తిరశ్చాంవాశితంరుతం।స్త్రీప్రతిశ్రుత్ప్రతిధ్వానే గీతంగానమిమే
సమే॥౧౮౨॥ *ఇతిశబ్దాదివర్గః* నిషాదర్షభగాంధారషడ్జమధ్య
మధైవతాః। పంచమశ్చేత్యమీసప్తతంత్రీకంఠోత్థితాస్స్వరాః॥౧౮౩॥
షడ్జంమయూరోవదతిగావస్త్వృషభభాషిణః। అజావికంతుగాంధా
రంక్రౌంచఃక్వణతిమధ్యమం। ధైవతంహేషతేవాజీనిషాదంబృంహతేగ
జః మయూరాదయపతెహిమత్తాగాయంతిపంచమం) కాకలీతుకలేసూ
క్ష్మేధ్వనౌతుమధురాస్ఫుటే। కలోమంద్రస్తుగంభీరేతారోత్యుచ్చైస్త్ర
యస్త్రిషు॥౧౮౪॥ సమన్వితలయస్త్వేకతాలోవీణాతువల్లకీ।విపంచీసా
తుతంత్రీభిస్సప్తభిఃపరివాదినీ॥౧౮౫॥ తతంవీణాదికంవాద్యమాన
ద్ధంమురజాదికం। వంశాదికంతు సుషిరం కాంస్యం తాలాదికంఘనం॥
౧౮౬॥ చతుర్విధమిదంవాద్యంవాదిత్రాతోద్యనామకం।మృదంగాము
రజాభేదాస్త్వంక్యాలింగ్యోర్ధ్వకాస్త్రయః॥౧౮౭॥స్యాద్యశఃపటహోఢ
క్కాభేరీస్త్రీదుందుభిఃపుమాన్। ఆనకఃపటహోస్త్రీస్యాత్కోణోవా
దిత్రాదివాదనం॥వీణాదండఃప్రవాలస్స్యాత్కకుభస్తుప్రసేవకః॥కోలమ్బ
కస్తుకాయోస్యాఉపనాహోనిబంధనం॥ వాద్యప్రభేదాడమరుమడ్డుడిం
డిమఝర్ఝరాః। మర్దలఃపణవోన్యేచ నర్తకీలాసికేసమే॥౧౯౦॥ విలంబి
తంద్రుతంమధ్యం తత్త్వమోఘోఘనంక్రమాత్।తాలఃకాలక్రియామానం
లయస్సామ్యమథాస్త్రియాం।తాండవంనటనంనాట్యంలాస్యంనృత్యంచ
నర్తనం।తౌర్యత్రికంనృత్తగీతవాద్యంనాట్యమిదంత్రయం॥భ్రూకుంసశ్చ
భ్రుకుంసశ్చభ్రూకుంసశ్చేతినర్తకః। స్త్రీవేషధారీపురుషోనాట్యోక్తౌ
గణికాజ్జుకా।భగినీపతిరావుత్తోభావోవిద్వానథావుకః। జనకోయువ
రాజస్తుకుమారోభర్తృదారకః॥రాజాభట్టారకోదేవస్తత్సుతాభర్తృదా
రికా।దేవీకృతాభిషేకాయామితరాసుతుభట్టినీ॥ అబ్రహ్మణ్యమవధ్యో
క్తౌ జ్యేష్ఠాస్స్వాలస్తురాష్ట్రియః। అంబామాతాథబాలాస్యాద్వాసూరా
ర్యస్తుమారిషః।అత్తికాభగినీజ్యేష్ఠానిష్ఠానిర్వహణేసమే।హంజేహంజేహ
లాహ్వానేనీచాంచేటింసఖీంప్రతి॥ అంగహారోంగవిక్షేపోవ్యంజకాభిన
యౌసమౌ।నిర్వృత్తేత్వంగసత్వాభ్యాంద్వేత్రిష్వాంగికసాత్వికే॥౧౯౪॥
శృంగారవీరకరుణాద్భుతహాస్యభయానకాః।బీభత్సరౌద్రౌచరసాఃశృంగా
రశ్శుచిరుజ్జ్వలః॥ఉత్సాహవర్ధనోవీరఃకారుణ్యంకరుణాఘృణా।కృపాద

యానుకంపా స్యాదనుక్రోశో ప్యథో హసః ॥ హాసో హాస్యంచ బీభత్సం వికృ
తం త్రిష్విదం ద్వయం ॥ విస్మయోద్భుతమాశ్చర్యం చిత్రమప్యథ భైరవం ॥ దా
రుణం భీషణం భీష్మం ఘోరం భీమం భయానకం ॥ భయంకరం ప్రతిభయం రౌ
ద్రం తూగ్రమమీ త్రిషు ॥ చతుర్దశ దరస్త్రాసో భీతిర్భీః సాధ్వసం భయం ॥
వికారో మానసో భావోనుభావో భావబోధకః ॥ గర్వోభిమానోహంకారో
మానశ్చిత్తసమున్నతిః ॥ అనాదరః పరిభవః పరిభావస్తిరస్క్రియా ॥ రీఢావ
మాననావజ్ఞావహేళనమసూర్క్షణం ॥ మందాక్షం హ్రీస్త్రపా వ్రీడా ల
జ్జా సాపత్రపాన్యతః ॥ ౨౦౮ ॥ క్షాంతి స్తితిక్షాభిధ్యా తు పరస్య విషయే స్పృహా ॥
అక్షాంతిరీర్ష్యా అసూయా తు దోషారోపో గుణేష్వపి ॥ వైరం విరోధో విద్వే
షో మన్యుశోకౌ తు శుక్ స్త్రియాం ॥ పశ్చాత్తాపోనుతాపశ్చ విప్రతీసార ఇ
త్యపి ॥ కోపక్రోధామర్షరోషప్రతిఘా రుట్క్రుధౌ స్త్రియాం ॥ శుచౌ తు చ
రితే శీలమున్మాదశ్చిత్తవిభ్రమః ॥ ప్రేమా నా ప్రియతా హార్దం ప్రేమ స్నే
హోథ దోహదం ॥ ఇచ్ఛా కాంక్షా స్పృహేహా తృడ్వాంఛా లిప్సా మనోర
థః ॥ కామోభిలాష స్తర్షశ్చ సమహాక్ లాలసా ద్వయోః ॥ ఉపాధిర్నా ధర్మ
చింతా పుంస్యాధిర్మానసీ వ్యథా ॥ ౨౧౦ ॥ స్యాచ్చింతా స్మృతిరాధ్యానము
త్కంఠోత్కలికే సమే ॥ ఉత్సాహోధ్యవసాయస్స్యాత్సవీర్యమతిశక్తిభా
క్ ॥ కపటోస్త్రీ వ్యాజదంభోపధయశ్ఛద్మకైతవే ॥ కుసృతిర్నికృతిశ్శాఠ్యం
ప్రమాదోనవధానతా ॥ కౌతూహలం కౌతుకం చ కుతుకం చ కుతూహలం ॥
స్త్రీణాం విలాసబిబ్బోకవిభ్రమా లలితం తథా ॥ హేలా లీలేత్యమీ హావాః
క్రియాశ్శృంగారభావజాః ॥ ద్రవకేళిపరీహాసాః క్రీడా లీలా చ నర్మ చ ॥
వ్యాజోపదేశో లక్ష్యం చ క్రీడా ఖేలా చ కూర్దనం ॥ ఘర్మో నిదాఘస్స్వేదస్స్యా
త్ప్రలయో నష్టచేష్టతా ॥ అవహిత్థాకారగుప్తిస్సమౌ సంవేగసంభ్రమౌ ॥
స్యాదాచ్ఛురితకం హాసస్సోత్ప్రాసస్స మనాక్స్మితం ॥ మధ్యమస్స్యాద్విహ
సితం రోమాంచో రోమహర్షణం ॥ క్రందితం రుదితం క్రుష్టం జృంభస్తు త్రిషు
జృంభణం ॥ విప్రలంభో విసంవాదో రింఖణం స్ఖలనం సమే ॥ స్యాన్నిద్రా శ
యనం స్వాపస్స్వప్నస్సంవేశ ఇత్యపి ॥ తంద్రీ ప్రమీలా భ్రుకుటిర్భ్రూకుటి
ర్భృకుటి స్స్త్రియాం ॥ అదృష్టిస్స్యాదసౌమ్యేక్ష్ణి సంసిద్ధిప్రకృతీ సమే ॥ స్వ
రూపం చ స్వభావశ్చ నిసర్గశ్చాథ వేపథుః ॥ కంపోథ క్షణ ఉద్ధర్షో మహ ఉ
ద్ధవ ఉత్సవః ॥ ఇతి నాట్యవర్గః ॥ అధోభువనపాతాళం బలి
సద్మ రసాతలం ॥ నాగలోకోథ కుహరం సుషిరం వివరం బిలం ॥ ఛిద్రం నిర్వ్యథ
నం రోకం రంధ్రం శ్వభ్రం వపా సుషిః ॥ గర్తావటౌ భువి శ్వభ్రే సరంధ్రే

సుషిరం త్రిషు ॥ అంధకారో౽స్త్రియాం ధ్వాంతం తమిస్రం తిమిరం తమః॥
ధ్వాంతే గాఢే౽న్ధతమసం క్షీణే౽వతమసం తమః॥ *ఇతి పాతాళవర్గః*
విష్వక్సంతమసం నాగాః కాద్రవేయాస్తదీశ్వరః ॥ శేషో౽నంతో వాసుకిస్తు స
ర్పరాజో౽థ గోనసే॥ తిలిత్సః స్యాదజగరే శయుర్వాహస ఇత్యుభౌ। అలగర్దో
జలవ్యాళః సమౌ రాజిలదుండుభౌ॥ మాలుధానో మాతులాహిర్నిర్ముక్తో ము
క్తకంచుకః। సర్పః పృదాకుర్భుజగో భుజంగో౽హిర్భుజంగమః। ఆశీవిషో
విషధరశ్చక్రీ వ్యాళః సరీసృపః। కుండలీ గూఢపాచ్చక్షుఃశ్రవాః కాకోదరః
ఫణీ॥ దర్వీకరో దీర్ఘపృష్ఠో దందశూకో బిలేశయః। ఉరగః పన్నగో భోగీ జి
హ్మగః పవనాశనః॥ లేలిహానో ద్విరసనో వ్యాళః కుంభీనసో హరిః॥ త్రిష్వాహే
యం విషాస్థ్యాది స్ఫటాయాం తు ఫణా ద్వయోః॥ సమౌ కంచుకనిర్మోకౌ
క్ష్వేళస్తు గరళం విషం॥ పుంసి క్లీబే చ కాకోలకాలకూటహాలాహలాః॥ సౌరా
ష్ట్రికః శౌక్లికేయో బ్రహ్మపుత్రః ప్రదీపనః॥ ౩౦॥ దారదో వత్సనాభశ్చ వి
షభేదా అమీ నవ। విషవైద్యో జాంగలికో వ్యాళగ్రాహ్యాహితుండికః॥
*ఇతి భోగివర్గః* స్యాన్నారకస్తు నరకో నిరయో దుర్గతిః స్త్రియాం। త
ద్భేదాస్తపనావీచిమహారౌరవరౌరవాః॥ సంఘాతః కాలసూత్రం చేత్యా
ద్యాః సత్త్వాస్తు నారకాః। ప్రేతా వైతరణీ సింధుః స్యాదలక్ష్మీస్తు నిరృతిః॥
విష్టిరాజూః కారణా తు యాతనా తీవ్రవేదనా। పీడా బాధా వ్యథా దుఃఖమా
మనస్యం ప్రసూతిజం। స్యాత్కష్టం కృచ్ఛ్రమాభీలం త్రిష్వేషాం భేద్యగామి
యత్॥ *ఇతి నరకవర్గః* సముద్రో౽బ్ధిరకూపారః పారావారః సరిత్పతిః॥ ఉ
దన్వానుదధిః సింధుః సరస్వాన్ సాగరో౽ర్ణవః। రత్నాకరో జలనిధిర్యాదఃప
తిరపాంపతిః। తస్య ప్రభేదాః క్షీరోదో లవణోదస్తథాపరే। ఆపః స్త్రీ భూ
మ్ని వార్వారి సలిలం కమలం జలం॥ పయః కీలాలమమృతం జీవనం భువనం వ
నం। కబంధముదకం పాథః పుష్కరం సర్వతోముఖం॥ అంభో౽ర్ణస్తోయపా
నీయనీరక్షీరాంబుశంబరం। (కృపీటం కాండమస్త్రీ) స్యాజ్జీవనీయం కుశం వి
షం (మేఘపుష్పం ఘనరసం త్రి) షు ద్వే ఆప్యమమ్మయం। భంగస్తరంగ ఊర్మి
ర్వా స్త్రియాం వీచిరథోర్మిషు। మహత్సూల్లోలకల్లోలౌ స్యాదావర్తో౽oభ
సాం భ్రమః॥ పృషంతి బిందుపృషతాః పుమాంసో విప్రుషః స్త్రియః॥ చక్రా
ణి పుటభేదాః స్యుర్భ్రమాశ్చ జలనిర్గమాః॥ కూలం రోధశ్చ తీరం చ ప్రతీరం చ
తటం త్రిషు। పారావారే పరార్వాచీ తీరే పాత్రం తదంతరం॥ ద్వీపో౽స్త్రియా
మంతరీపం యదంతర్వారిణస్తటం॥ తోయోత్థితం తత్పులినం సైకతం సికతా
మయం॥ నిషద్వరస్తు జంబాలః పంకో౽స్త్రీ శాదకర్దమౌ। జలోచ్ఛ్వాసాః పరీ

సాగరః కూపకాస్తు విదారకాః | నావ్యం త్రిలింగం నౌతార్యే స్త్రియాం నౌ స్తరణి స్తరిః | ఉడుపం తుప్లవః కోలః స్రోతోంబుసరణం స్వతః || ఆతరస్తరపణ్యం స్యాద్ద్రోణీ కాష్ఠాంబువాహినీ | సాంయాత్రికః పోతవణిక్కర్ణధారస్తు నావికః || నియామకాః పోతవాహాః కూపకో గుణవృక్షకః | నౌకాదండః క్షిపణీ స్యాదరిత్రం కేనిపాతకః || అభ్రిః స్త్రీ కాష్ఠకుద్దాలః సేకపాత్రం తు సేచనం | యానపాత్రం తు పోతోబ్ధిభవే త్రిషు సముద్రియం | క్లీబేర్ధనావం నావోర్ధే తీతనౌకేతి త్రిషు | త్రిష్వాగాధాత్ప్రసన్నోచ్ఛః కలుషో నచ్ఛ ఆవిలః || నిమ్నం గభీరం గంభీరముత్తానం తద్విపర్యయే - అగాధమతలస్పర్శే కైవర్తే దాశధీవరౌ || ఆనాయః పుంసి జాలం స్యాచ్ఛణసూత్రం పవిత్రకం | మత్స్యధానీ కువేణీ స్యాద్బడిశం మత్స్యబంధనం || పృథురోమా ఝషో మత్స్యో మీనో వైసారిణోండజః | విసారశ్శకులీ చాథ గండకశ్శకులార్భకః || ౨౫౨ || సహస్రదంష్ట్రః పాఠీనః ఉలూపీ శిశుకస్సమౌ | నలమీనశ్చిలిచిమః ప్రోష్ఠీ తు శఫరీ ద్వయోః || ౨౫౩ || క్షుద్రాండమత్స్యసంఘాతః పోతాధానమథో ఝషాః | రోహితో మద్గురశ్శాలో రాజీవశ్శకులస్తిమిః || తిమింగిలాదయశ్చాథ యాదాంసి జలజంతవః | తద్భేదాశ్శిశుమారోద్ర శంకవో మకరాదయః || ౨౫౪ || స్యాత్కుళీరః కర్కటకః కూర్మే కమఠకచ్ఛపౌ | గ్రాహోవహారో నక్రస్తు కుంభీరోథ మహీలతా || ౨౫౫ || గండూపదః కించులకో నిహాకా గోధికా సమే | రక్తపా తు జలౌకాయాం స్త్రియాం భూమ్ని జలౌకసః || ౨౫౬ || ముక్తాస్ఫోటః స్త్రియాం శుక్తిః శంఖస్స్యాత్కంబురస్త్రియాం | క్షుద్రశంఖాశ్శంఖనఖాశ్శంబూకా జలశుక్తయః || ౨౫౭ || భేకే మండూకవర్షాభూశాలూరప్లవదర్దురాః | శిలీ గండూపదీ భేకీ వర్షాభ్వీ కమఠీ దులిః || ౨౫౮ || మద్గురస్య ప్రియా శృంగీ దుర్నామా దీర్ఘకోశికా | జలాశయో జలాధారస్తత్రాగాధజలే హ్రదః || ౨౬౦ || ఆహావస్తు నిపానం స్యాదుపకూపజలాశయే | పుంస్యేవాంధుః ప్రహిః కూప ఉదపానం తు పుంసి వా || నేమిస్త్రీ కాస్య పీనాహో ముఖబంధనమస్య యత్ | పుష్కరిణ్యాం తు ఖాతం స్యాదఖాతం దేవఖాతకం | పద్మాకరస్తటాకోస్త్రీ కాసారస్సరసీ సరః | వేశంతః పల్వలం చాల్పసరో వాపీ తు దీర్ఘికా | ఖేయం తు పరిఖాధారస్త్వంభసాం యత్ర ధారణం | స్యాదాలవాలమావాలమావాపోథ నదీ సరిత్ || తరంగిణీ శైవలినీ తటినీ హ్రాదినీ ధునీ | స్రోతస్వినీ ద్వీపవతీ స్రవంతీ నిమ్నగాపగా || ౨౬౧ || గంగా విష్ణుపదీ జహ్నుతనయా సురనిమ్నగా | భాగీరథీ త్రిపథగా త్రిస్రోతా భీష్మసూరపి || ౨౬౨ || కాళిందీ సూర్యసతయా యమునా శమ

నర్మదా । సోమోద్భవా మేకలకన్యకా ॥ ౩౨ ॥ కరతో
యా సదానీరా బాహుదా సైతవాహినీ । శతద్రుస్తు శుతుద్రుస్స్యాద్విపాశా
తు విపాట్ స్త్రియాం ॥ ౩౩ ॥ శోణో హిరణ్యవాహస్స్యాత్కుల్యాల్పా
కృత్రిమా సరిత్ । శరావతీ వేత్రవతీ చంద్రభాగా సరస్వతీ ॥ ౩౪ ॥ కా
వేరీ సరితోఽన్యాశ్చ సంభేదస్సింధుసంగమః । ద్వయోః ప్రణాళీ పయసః పద
వ్యాం త్రిషు తూత్తరౌ । దేవికాయాం సరయ్వాం చ భవేద్దావికసారవౌ ॥ సౌ
గంధికం తు కల్హారం హల్లకం రక్తసంధ్యకం ॥ స్యాదుత్పలం కువలయమథ
నీలాంబుజన్మ చ । ఇందీవరం చ నీలేఽస్మిన్ సితే కుముదకైరవే ॥ శాలూకమేషాం
కందస్స్యాద్వారిపర్ణీ తు కుంభికా । జలనీలీ తు శైవాలం శైవలోఽథ కుముద్వతీ ॥
కుముదిన్యాం నళిన్యాం తు బిసినీ పద్మినీ ముఖాః । వా పుంసి పద్మం నళినమరవిం
దం మహోత్పలం ॥ సహస్రపత్రం కమలం శతపత్రం కుశేశయం । పంకేరు
హం తామరసం సారసం సరసీరుహం ॥ బిసప్రసూనరాజీవపుష్కరాంభోరు
హాణి చ । పుండరీకం సితాంభోజమథ రక్తసరోరుహం ॥ రక్తోత్పలం కోకనదం
నాలో నాళమథాస్త్రియాం । మృణాళం బిసమబ్జాదికదంబే షండమస్త్రి
యాం ॥ ౪౨ ॥ కరహాటః శిఫాకందః కింజల్కః కేసరోఽస్త్రియాం । సంవర్తి
కా నవదళం బీజకోశో వరాటకః ॥ ......................................... ౪౩

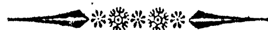

* ఇతి వారివర్గః. *

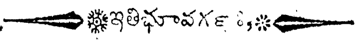
ఉక్తం స్వర్వ్యోమదిక్కాలధీవాక్శబ్దాది సాంగకం । పాతాళభోగినరక వారి
చైషాం చ సంగతం ॥ ౪౪ ॥ ఇత్యమరసింహకృతౌ నామలింగానుశాసనే ।
స్వర్గాదికాండః ప్రథమస్సాంగ ఏవ సమర్థితః ॥ ౪౫ ॥ ...... ...........
ప్రథమకాండస్సంపూర్ణమాసీత్

———*———



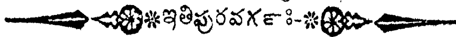
నామలింగానుశాసనే ద్వితీయకాండప్రారంభః -



వర్గాః పృథ్వీపురక్ష్మాభృద్వనౌషధిమృగాదిభిః। నృబ్రహ్మక్షత్రవిట్శూద్రైస్సాంగోపాంగైరిహోదితాః॥౧॥ భూర్భూమిరచలానంతా రసా విశ్వంభరా స్థిరా। ధరా ధరిత్రీ ధరణిః క్షోణిర్జ్యా కాశ్యపీ క్షితిః॥ సర్వంసహా వసుమతీ వసుధోర్వీ వసుంధరా। గోత్రా కుః పృథివీ పృథ్వీ క్ష్మావనిర్మేదినీ మహీ॥ మృన్మృత్తికా ప్రశస్తా తు మృత్సా మృత్స్నా చ మృత్తికా। ఉర్వరా సర్వసస్యాఢ్యా స్యాదూషః క్షారమృత్తికా॥ ఊషవానూషరో ద్వావప్యన్యలింగౌ స్థలం స్థలీ। సమానౌ మరుధన్వానౌ ద్వే ఖిలాప్రహతే సమే॥ త్రిష్వథో జగతీ లోకో విష్టపం భువనం జగత్। లోకోఽయం భారతం వర్షం శరావత్యాస్తు యోఽవధేః॥ దేశః ప్రాగ్దక్షిణః ప్రాచ్య ఉదీచ్యః పశ్చిమోత్తరః। ప్రత్యంతో మ్లేచ్ఛదేశస్స్యాన్మధ్యదేశస్తు మధ్యమః॥ ఆర్యావర్తః పుణ్యభూమిర్మధ్యం వింధ్యహిమాగయోః। నీవృజ్జనపదో దేశవిషయౌ తూపవర్తనం॥ త్రిష్వాగోష్ఠాన్నడప్రాయే నడ్వాన్నడ్వల ఇత్యపి। కుముద్వాన్కుముదప్రాయే వేతస్వాన్బహువేతసే॥ శాద్వలశ్శాదహరితే సజంబాలే తు పంకిలః। జలప్రాయమనూపం స్యాత్పుంసి కచ్ఛస్తథావిధః॥౧౦॥ స్త్రీ శర్కరా శర్కరిలశ్శార్కరశ్శర్కరావతి। దేశ ఏవాదిమావేవమున్నేయాస్సికతావతి॥౧౧॥ దేశో నద్యంబువృష్ట్యంబుసంపన్నవ్రీహిపాలితః। స్యాన్నదీమాతృకో దేవమాతృకశ్చ యథాక్రమం। సురాజ్ఞి దేశే రాజన్వాన్స్యాత్తతోఽన్యత్ర రాజవాన్। గోష్ఠం గోస్థానకం తత్తు గౌష్ఠీనం భూతపూర్వకం॥ పర్యంతభూః పరిసరస్సేతురాలౌ స్త్రియాం పుమాన్। వామలూరశ్చ నాకుశ్చ వల్మీకం పున్నపుంసకం॥ అయనం వర్త్మ మార్గాధ్వపంథానః పదవీ సృతిః। సరణిః పద్ధతిః పద్యా వర్తన్యేకపదీతి చ॥ అతిపంథాస్సుపంథాశ్చ సత్పథశ్చార్చితేఽధ్వని। వ్యధ్వో దురధ్వో విపథః కదధ్వా కాపథస్సమాః॥ అపంథాస్త్వపథం తుల్యే శృంగాటకచతుష్పథే। ప్రాంతరం దూరశూన్యోఽధ్వా కాంతారం వర్త్మ దుర్గమం॥ గవ్యూతిః స్త్రీ క్రోశయుగం నల్వః కిష్కుచతుశ్శతం। ఘంటాపథస్సంసరణం తత్పురస్యోపనిష్కరం॥ (ద్యావాపృథివ్యౌ రోదస్యౌ ద్యావాభూమీ చ రోదసీ॥ దివస్పృథివ్యౌ గంజా తు రుమా స్యాల్లవణాకరః)॥  ఇతి భూమివర్గః ॥

పూః స్త్రీ పురీనగర్యౌ వా పత్తనం పుటభేదనం। స్థానీయం నిగమోఽన్యత్తు యన్మూలనగరాత్పురం॥ తచ్ఛాఖానగరం వేశో వేశ్యాజనసమాశ్రయః।

ఆపణస్తునిషద్యాయాంవిపణిఃపణ్యవీథికా॥ ౨౦ ॥ రథ్యాప్రతోళీవిశిఖా
స్యాచ్చయోవప్రమస్త్రియాం।ప్రాకారోవరణస్సాలః ప్రాచీనంప్రాగ్
తతోవృతిః॥భిత్తిః స్త్రీకుడ్యమేడూకంతదంతర్న్యస్తకీకసం। గృహంగేహో
దవసితవేశ్మసద్మనికేతనం॥ నిశాంతవస్త్యసదనభవనాగారమందిరం ।గృ
హాఃపుంసిచభూమ్న్యేవనికాయ్యనిలయాలయాః ॥ వాసఃకూటోద్వయో
శ్శాలస్సభాసంజవనంత్విదం।చతుశ్శాలంమునీనాంతుపర్ణశాలోటజో స్త్రి
యాం॥చైత్యమాయతనంతుల్యేవాజిశాలాతుమందురా। ఆవేశనంశిల్పిశా
లాప్రపాపానీయశాలికా॥మఠశ్ఛాత్రాదినిలయోగంజాతుమదిరాగృహం
గర్భాగారంవాసగృహమరిష్టంసూతికాగృహం ॥ వాతాయనంగవాక్ష
స్స్యాన్మండపోస్త్రీజనాశ్రయః । హర్మ్యాదిధనినాంవాసః ప్రాసాదో
దేవభూభుజాం॥సౌధోస్త్రీరాజసదనముపకార్యోపకారికా।స్వస్తికస్సర్వ
తోభద్రోనంద్యావర్తాదయోపిచ॥ విచ్ఛందకఃప్రభేదాహిభవంతీశ్వరస
ద్మనాం।స్త్ర్యగారంభూభుజామంతఃపురంస్యాదవరోధనం ॥ శుద్ధాంత
శ్చావరోధశ్చస్యాదట్టఃక్షౌమమస్త్రియాం।ప్రఘాణప్రఘణాళిందాబహి
ర్ద్వారప్రకోష్ఠకే॥ ౩౦॥గృహావగ్రహణీదేహళ్యంగణంచత్వరాజిరే॥అ
ధస్తాద్దారుణిశిలానాసాదారూపరిస్థితం॥ ప్రచ్ఛన్నమంతర్ద్వారంస్యాత్ప
క్షద్వారంతుపక్షకః। వలీకనీధ్రేపటలప్రాంతేథపటలంఛదిః॥ గోపానసీ
తువలభీఛాదనేవక్రదారుణి।కపోతపాలికాయాంతువిటంకంపుంన్నపుంస
కం॥ స్త్రీద్వార్ద్వారంప్రతీహారస్స్యాద్వితర్దిస్తువేదికా। తోరణో స్త్రీ
బహిర్ద్వారంపురద్వారంతుగోపురం॥కూటంపూర్ద్వారియద్ధస్తినఖస్త
స్మిన్నథత్రిషు।కవాటమరరంతుల్యేతద్విష్కంభేర్గళంనవా॥ ఆరోహణం
స్యాత్సోపానంనిశ్రేణిస్త్వధిరోహిణీ । సంమార్జనీశోధనీస్యాత్సంకరో
వకరస్తథా॥క్లీబేముఖంనిస్సరణంసన్నివేశోనికర్షణం। సమౌసంవసథ
గ్రామౌవేశ్మభూర్వాస్తురస్త్రియాం॥ గ్రామాంతముపశల్యంస్యాత్సీ
మసీమేస్త్రియాముభే।ఘోషఆభీరపల్లీస్యాత్పక్కణశ్శబరాలయః॥ ౩౮॥


ఇతిపురవర్గః

మహీధ్రశిఖరిక్ష్మాభృదహార్యధరపర్వతాః । అద్రిగోత్రగిరిగ్రా
వాచలశైలశిలోచ్చయాః॥లోకాలోకశ్చక్రవాళస్త్రికూటస్త్రికకుత్సమౌ
అస్తస్తుచరమక్ష్మాభృదుదయఃపూర్వపర్వతః॥ ౪౦ ॥ హిమవాన్నిషధోవిం
ధ్యోమాల్యవాన్పారియాత్రకః । గంధమాదనమన్యేచహేమకూటాద
యోనగాః॥పాషాణప్రస్తరగ్రావోపలాశ్మానశ్శిలాదృషత్।కూటోస్త్రీ

శిఖరంశృంగంప్రపాతస్తుతటోభృగుః॥ కటకోస్త్రీనితంబోద్రేఃస్నుఃప్రస్థ
స్సానురస్త్రియా। ఉత్సఃప్రస్రవణంవారిప్రవాహోనిర్ఝరోఝరః॥ దరీ
తుకందరోవాస్త్రీదేవఖాతబిలేగుహా। గహ్వరంగండశైలాస్తుచ్యుతాస్స్థూ
లోపలాగిరేః॥ ఖనిఃస్త్రియామాకరస్స్యాత్పాదాఃప్రత్యంతపర్వతాః॥ ఉప
త్యకాద్రేరాసన్నాభూమిరూర్ధ్వమధిత్యకా॥ ధాతుర్మనశ్శిలాద్యద్రేర్గైరి
కంతువిశేషతః॥ నికుంజకుంజౌవాక్లీబేలతాదిపిహితోదరే॥ ఇతిశైలవర్గః॥
అటవ్యరణ్యంవిపినంగహనంకాననంవనం। మహారణ్యమరణ్యానీగృహారా
మస్తునిష్కుటః॥ ఆరామస్స్యాదుపవనంకృత్రిమంవనమేవతత్। అమాత్యగ
ణికాగేహోపవనేవృక్షవాటికా॥ పుమానాక్రీడఉద్యానంరాజ్ఞస్సాధార
ణంవనం। స్యాదేతదేవప్రమదావనమంతఃపురోచితం॥ వీథ్యాళిరావలిఃప
జ్త్తిఃశ్రేణీరేఖాస్తురాజయః। వన్యావనసమూహేస్స్యాదంకురోభినవోద్భి
ది॥ వృక్షోమహీరుహశ్శాఖీవిటపీపాదపస్తరుః। అనోకహఃకుటస్సాలఃపలా
శీద్రుద్రుమాగమాః॥ వానస్పత్యఃఫలైఃపుష్పాత్తైరపుష్పాద్వనస్పతిః। ఓషధ్యః
ఫలపాకాంతాస్స్యాదవంధ్యఃఫలేగ్రహిః॥ వంధ్యోఫలోవకేశీచఫలవాన్ఫ
లినఃఫలీ। ప్రఫుల్లోత్ఫుల్లసంఫుల్లవ్యాకోచవికచస్ఫుటాః॥ ఫుల్లశ్చైతేవికసితే
స్స్యురవంధ్యాదయస్త్రిషు। స్థాణురస్త్రీధ్రువశ్శంకుర్హ్రస్వశాఖాశిఫఃక్షు
పః॥ అప్రకాండేస్తంబగుల్మౌవల్లీతువ్రతతిర్లతా। లతాప్రతానినీవీరుద్గుల్మిన్యు
లపఇత్యపి॥ నగాద్యారోహఉచ్ఛ్రాయఉత్సేధశ్చోచ్ఛ్రయశ్చసః। అస్త్రీప్రకా
ండస్స్కంధస్స్యాన్మూలాచ్ఛాఖావధేస్తరోః॥ సమేశాఖాలతేస్కంధశాఖాశాలేశి
ఫాజటే। శాఖాశిఫావరోహస్స్యాన్మూలాచ్చాగ్రంగతాలతా॥ శిరోగ్రంశిఖ
రంవానామూలంబుధ్నోఙ్ఘ్రినామకః। సారోమజ్జానరిత్వక్స్త్రీవల్కంవ
ల్కలమస్త్రియాం॥ కాష్ఠందార్వింధనంత్వేధఇధ్మమేధస్సమిత్స్త్రియాం
నిష్కుహఃకోటరంవానావల్లరీమంజరీస్త్రియా॥ పత్రంపలాశంఛదనంద
ళంపర్ణంఛదఃపుమాన్। పల్లవోస్త్రీకిసలయంవిస్తారోవిటపోస్త్రియాం॥
వృక్షాదీనాంఫలంసస్యంవృంతంప్రసవబంధనం। ఆమేఫలేశలాటుస్స్యాచ్ఛుష్కే
వానముభేత్రిషు॥ ౬౦॥ క్షారకోజాలకంక్లీబేకలికాకోరకస్త్రియాం।
స్యాద్గుచ్ఛకస్తుస్తబకఃకుట్మలోముకుళోస్త్రియాం॥ స్త్రియస్సుమనసఃపు
ష్పంప్రసూనంకుసుమంసుమం। మకరందఃపుష్పరసఃపరాగస్సుమనోరజః॥
ద్విహీనంప్రసవేసర్వంహరీతక్యాదయఃస్త్రియాం। అశ్వత్థవైణవప్లాక్షనై
యగ్రోధైంగుదంఫలే॥ బార్హతంచఫలేజంబ్వాజంబూస్త్రీజంబుజాంబవం
పుష్పేజాతిప్రభృతయస్స్వలింగావ్రీహయఃఫలే॥ విదార్యాద్యాస్తుమూ

లేపిష్పిష్పిక్లేపేపిపాటలా। బోధిద్రుమశ్చలదళః పిప్పలః కుంజరాశనః॥ అశ్వ త్థోథకపిత్థేస్యుర్దధిత్థగ్రాహిమన్మథాః। తస్మిన్దధిఫలః పుష్పఫలదంతశఠావపి॥ ఉదుంబరేజంతుఫలో యజ్ఞాంగో హేమదుగ్ధకః। కోవిదారే చమరికః కుద్దాలో యుగపత్రకః॥ సప్తపర్ణోవిశాలత్వక్ శారదో విషమచ్ఛదః। ఆరగ్వధే రాజవృక్షశ్శమ్యాకచతురంగులాః॥ ఆరేవతవ్యాధిఘాతకృతమాలసువర్ణకాః। స్యుర్జంబీరేదంతశఠజంభజంభీరజంభలాః॥ వరుణోవరణస్సేతుస్తిక్తశాకః కుమారకః। పున్నాగేపురుషస్తుంగః కేసరో దేవవల్లభః॥ ౨౫॥ పారిభద్రేనింబతరుర్మందారః పారిజాతకః। తినిశేస్యందనో నేమిరథద్రురతిముక్తకః॥ వంజులశ్చిత్రకృచ్చాథద్వౌపీతనకపీతనౌ। ఆమ్రాతకేమధూకేతుగుడపుష్పమధుద్రుమౌ॥ వానప్రస్థమధుష్ఠీలౌజలజేత్రమధూలకః। పీలౌగుడఫలస్స్రంసీతస్మింస్తుగిరిసంభవే॥ అక్షోటకందరాలౌద్వావంకోటేతునికోచకః। పలాశే కింశుకః పర్ణోవాతపోథోథవేతసే॥ రథాభ్రపుష్పవిదులశీతవానీరవంజులాః। ద్వౌపరివ్యాధవిదులౌ నాదేయీచాంబువేతసే॥ ౨౬॥ శోభాంజనేశిగ్రుతీక్ష్ణగంధకాక్షీబమోచకాః। రక్తోసౌమధుశిగ్రుస్స్యాదరిష్టః ఫేనిలస్సమౌ॥ ౨౭॥ బిల్వేశాండిల్యశైలూషౌమాలూరశ్రీఫలావపి। ప్లక్షోజటీపర్కటీస్యాన్న్యగ్రోధోబహుపాద్వటః॥ ౨౮॥ గాలవశ్శాబరోలోధ్రస్తిరీటస్తిల్వమార్జనౌ। ఆమ్రశ్చూతోరసాలోసౌసహకారోతిసౌరభః॥ ౨౯॥ కుంభోలూఖలకేక్లీబేకౌశికో గుగ్గులుఃపురః। శేలుః శ్లేష్మాతకశ్శీతఉద్దాలోబహువారకః॥ ౩౦॥ రాజాదనంప్రియాలస్స్యాత్సన్నకద్రుర్ధనుఃపటః। గంభారీసర్వతోభద్రాకాశ్మరీమధుపర్ణికా॥ ౩౧॥ శ్రీపర్ణీభద్రపర్ణీచకాశ్మర్యశ్చాప్యథద్వయోః। కర్కంధూర్బదరీకోలీఘోంటాకువలఫేనిలే॥ ౩౨॥ సౌవీరంబదరంకోలమథస్యాత్స్వాదుకంటకః। వికంకతస్స్రువావృక్షోగ్రంథిలోవ్యాఘ్రపాదపి॥ ౩౩॥ ఐరావతోనాగరంగోనాదేయీభూమిజంబుకా। తిందుకః స్ఫూర్జకః కాలస్కంధశ్చశితిసారకే॥ ౩౪॥ కాకేందుఃకులకః కాకపీలుకః కాకతిందుకే। గోలీఢోఝాటలోఘంటాపాటలిర్మోక్షముష్కకౌ॥ ౩౫॥ తిలకః క్షురకః శ్రీమాన్సమౌపిచులఝాబుకౌ। శ్రీపర్ణికాకుముదికాకుంభీకైడర్యకట్ఫలౌ॥ ౩౬॥ క్రముకఃపట్టికాఖ్యస్స్యాత్పట్టీలాక్షాప్రసాదనః। తూదస్తుయూపః క్రముకో బ్రహ్మణ్యోబ్రహ్మదారుచ॥ ౩౭॥ తూలంచనీపప్రియకకదంబాస్తుహలిప్రియే। వీరవృక్షోరుష్కరోగ్నిముఖీభల్లాతకీత్రిషు॥ ౩౮॥ గర్దభాండేకందరాలకపీతనసుపార్శ్వకాః। ప్లక్షశ్చతింతిడీచించామ్లికాథోపీతసాలకే॥ సర్జకాసనబంధూకపుష్పప్రియకజీవకాః। సాలేతుసర్జకార్శ్యా

శ్వకర్ణకాస్సస్యసంవరః ॥౯౦॥ నదీసర్జో వీరతరురింద్రద్రుః కకుభోర్జునః।
రాజాదనఫలాధ్యక్షః క్షీరికాయామథద్వయోః ॥ ఇంగుదీ తాపసతరుర్భూర్జే
చర్మిమృదుత్వచౌ। పిచ్ఛిలాపూరణీ మోచాచిరాయుశ్శాల్మలిర్ద్వయోః ॥ పి
చ్ఛాతుశాల్మలీవేష్టే రోచనఃకూటశాల్మలిః। చిరిబిల్వో నక్తమాలః కరజశ్చక
రంజకే ॥ ప్రకీర్యః పూతికరజః పూతికః కలికారకః। కరంజభేదాష్షడ్గ్రంథో మర్కట
ట్యంగారవల్లరీ ॥ రోహీ రోహితకః ప్లీహశత్రుర్దాడిమపుష్పకః। గాయత్రీ బా
లతనయః ఖదిరో దంతధావనః ॥ అరిమేదో విట్ఖదిరే కదరః ఖదిరే సితే। సోమవ
ల్కోప్యథవ్యాఘ్రపుచ్ఛగంధర్వహస్తకౌ ॥ ఏరండ ఉరుబూకశ్చ రుచకశ్చిత్ర
కశ్చసః। చంచుః పంచాంగులో మండవర్ధమానవ్యడంబకాః ॥ అల్పాశమీశ
మీరస్స్యాచ్ఛమీసక్తుఫలా శివా। పిండీతకో మరువకః శ్వసనః కరహాటకః ॥ శల్య
శ్చమదనే చక్రపాదపః పారిభద్రకః। భద్రదారుద్రుకిలిమం పీతదారు చ దా
రు చ ॥ పూతికాష్ఠం చ సప్తస్యుర్దేవదారుణ్యథద్వయోః। పాటలిః పాటలామో
ఘా కాచస్థాలీ ఫలేరుహా ॥౧౦౦॥ కృష్ణవృంతా కుబేరాక్షీ శ్యామా తు మహిలా
హ్వయా। లతాగోవందనీగుంద్రా ప్రియంగుః ఫలినీ ఫలీ ॥ విష్వక్సేనాగంధఫ
లీకారంభా ప్రియకశ్చసా। మండూకపర్ణపత్రోర్ణనటకట్వంగటుండు
కాః ॥ శ్యోనాకశుకనాసర్క్షదీర్ఘవృంతకుటన్నటాః। శోణకశ్చారలో తిష్యఫలా
త్వామలకీ త్రిషు ॥ అమృతా చ వయస్థా చ త్రిలింగస్తు విభీతకః। అక్షస్తుషః కర్షఫ
లో భూతావాసః కలిద్రుమః ॥ అభయా త్వవ్యథా పథ్యా వయస్థా పూతనా
మృతా। హరీతకీ హైమవతీ చేతకీ శ్రేయసీ శివా ॥ పీతద్రుస్సరలః పూతికాష్ఠం
చాథ ద్రుమోత్పలః। కర్ణికారః పరివ్యాధో లకుచో లికుచో డహుః। పనసః కంట
కఫలో। నిచులోంబుజ ఇజ్జలః। కాకోదుంబరికా ఫల్గుర్మలపూర్జఘనేఫలా ॥ అ
రిష్టస్సర్వతోభద్రహింగునిర్యాసమాలకాః। పిచుమర్దశ్చనింబోథపిచ్ఛిలా
రుశింశపా। కపిలా భస్మగర్భా సా శిరీషస్తు కపీతనః। భండిలోప్యథ చాంపేయ
శ్చాంపకో హేమపుష్పకః। ఏతస్య కలికా గంధఫలీ స్యాదథ కేసరే। వకుళో వంజు
ళోశోకే సమౌ కరకదాడిమౌ ॥౧౧౦॥ చాంపేయః కేసరో నాగకేసరః కాం
చనాహ్వయః। జయాజయంతీతర్కారీనాదేయీ వైజయంతికా ॥౧౧౧॥ శ్రీప
ర్ణమగ్నిమంథస్స్యాత్కణికా గణికారికా। జయాథకుటజశ్శక్రో వత్సకో గి
రిమల్లికా ॥౧౧౨॥ ఏతస్యైవ కలింగేంద్రయవభద్రయవంఫలే। కృష్ణపా
కఫలావిఘ్నసుషేణాః కరమర్దకే ॥౧౧౩॥ కాలస్కంధస్తమాలస్స్యాత్తా
పింఛోప్యథ సిందుకః। సిందువారేంద్రసురసౌ నిర్గుండీంద్రాణికేత్యపి ॥ వేణీ
గరాగరీ దేవతాళో జీమూత ఇత్యపి। శ్రీహస్తినీ తు భూరుండీ తృణశూన్యం తు

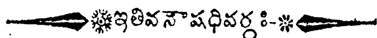
మల్లికా॥ భూపదీశీతభీరుశ్చసైవాస్ఫోటావనోద్భవా। శేఫాలికాతుసువ
హానిర్గుండీనీలికాచసా॥ సితాసౌశ్వేతసురసాభూతవేశ్యథమాగధీ। గ
ణికాయూథికాంబష్ఠాసాపీతాహేమపుష్పికా॥ అతిముక్తఃపుండ్రకస్స్యా
ద్వాసంతీమాధవీలతా। సుమనామాలతీజాతిఃసప్తలానవమాలికా॥ మా
ఖ్యంకుందంరక్తకస్తుబంధూకోబంధుజీవకః। సహాకుమారీతరణిరమ్లానస్తు
మహాసహా॥ తత్రశోణేకురవకస్తత్రపీతేకురంటకః। నీలీఝింటీద్వయోర్బా
ణాదాసీచార్తగళశ్చసః॥ సైరేయకస్తుఝింటీస్యాత్తస్మిన్కురువకోరుణే
పీతాకురంటకోఝింటీతస్మిన్సహచరీద్వయోః॥ ఉడుపుష్పంజపావజ్రపు
ష్పంపుష్పంతిలస్యయత్। ప్రతిహాసశతప్రాసచండాతహయమారకాః॥
కరవీరేకరీరేతుక్రకరగ్రంథిలావుభౌ। ఉన్మత్తఃకితవోధూర్తోధుస్తూరఃక
నకాహ్వయః॥ మాతులోమదనశ్చాస్యఫలేమాతులపుత్రకః। ఫలపూరోబీ
జపూరోరుచకోమాతులుంగకే॥ సమీరణోమరువకఃప్రస్థపుష్పఫణిజ్జకః।
జంబీరోప్యథపర్ణాసేకఠింజరకుఠేరకౌ॥ సితేర్జకోత్రపాఠీతుచిత్రకో
వహ్నిసంజ్ఞకః। అర్కాహ్వవసుకాస్ఫోటగణరూపవికీరణాః॥ మందార
శ్చార్కపర్ణోత్రశుక్లేలర్కప్రతాపసౌ। శివమల్లీపాశుపతఏకాష్ఠీలోబుకో
వసుః॥ వందావృక్షాదనీవృక్షరుహాజీవంతికేత్యపి। వత్సాదనీఛిన్నరుహాగు
డూచీతంత్రికామృతా॥ జీవంతికాసోమవల్లీవిశల్యామధుపర్ణ్యపి। మూ
ర్వాదేవీమధురసామోరటాతేజనీస్రవా॥ మధూలికామధుశ్రేణీగోకర్ణీ
పీలుపర్ణ్యపి। పాఠాంబష్ఠావిద్ధకర్ణీస్థాపనీశ్రేయసీరసా॥ ౧౩౦॥ ఏకాష్ఠీ
లాపాపచేలీప్రాచీనావనతిక్తకా। కటుఃకటుంభరాశోకారోహిణీకటు
రోహిణీ॥ మత్స్యపిత్తాకృష్ణభేదీచక్రాంగీశకులాదనీ। ఆత్మగుప్తాజహావ్యం
డాకండూరాప్రావృషాయణీ॥ ఋష్యప్రోక్తాశూకశింబిఃకపికచ్ఛూశ్చమ
ర్కటీ। చిత్రోపచిత్రాన్యగ్రోధీద్రవంతీశంబరీవృషా॥ ప్రత్యక్శ్రేణీసుతశ్రేణీరం
డామూషకపర్ణ్యపి। అపామార్గశ్శైఖరికోధామార్గవమయూరకౌ॥ ప్ర
త్యక్పర్ణీకీశపర్ణీకిణిహీఖరమంజరీ। హంజికాబ్రాహ్మణీపద్మాభార్గీబ్రా
హ్మణయష్టికా॥ అంగారవల్లీబాలేయశాకబర్బరవర్ధకాః। మంజిష్ఠావిక
సాజింగీసమంగాకాలమేషికా॥ మండూకపర్ణీభండీరీభండీయోజనవ
ల్ల్యపి। యాసోయవాసోదుస్పర్శోధన్వయాసఃకునాశకః॥ రోదనీకచ్ఛురా
నంతాసముద్రాంతాదురాలభా। పృశ్నిపర్ణీపృథక్పర్ణీచిత్రపర్ణ్యం
ఘ్రివల్లికా॥ క్రోష్టువిన్నాసింహపుచ్ఛీకలశీధావనీగుహా। నిదిగ్ధికాస్పృశీ
వ్యాఘ్రీబృహతీకంటకారికా॥ ప్రచోదనీకులీక్షుద్రాదుస్పర్శారాష్ట్రికే

త్యాష్టీనీలీ కాలాక్లీతకికా గ్రా)మీణామధుపర్ణి కా ॥ ౧౪౦॥ రంజనీ శ్రీఫలీతు
త్థా ద్రో)ణీ దోలాచనీలినీ। అవల్గుజస్సోమరాజీసువల్లీ సోమవల్లికా॥ కాలమే
షీకృష్ణఫలావాగుజీపూతిఫల్యపి। కృష్ణోపకుల్యావైదేహీ మాగధీ చపలాక
ణా॥ ఉషణాపిప్పలీశౌండీకోలాథకరిపిప్పలీ। కపివల్లీకోలవల్లీ శ్రేయసీవసి
రః పుమాన్॥ చవ్యంతుచవికా కాకచించీగుంజాతుకృష్ణలా। పలంకషాత్వి
క్షుగంధాశ్వదంష్ట్రా)స్వాదుకంటకః॥ గోకంటకోగోక్షురకోవనశృంగా
టఇత్యపి। విశ్వావిషాప్ర తివిషాతివిషోపవిషారుణా॥ శృంగీమహౌషధంచా
థక్షీరావీదుగ్ధికే సమే। శతమూలీబహుసుతాభీరురిందీవరీవరీ॥ ఋష్యప్రో)
క్తాభీరుపత్రీనారాయణ్యశ్శతావరీ। అహేరుర్థపీతద్రు కాలేయకహరిద్ర
వః॥ దార్వీపచంపచాదారుహరిద్రా)పర్జనీత్యపి। వచోగ్రగంధాషడ్గ్రం
థాగోలోమీశతపర్వికా॥ శుక్లాహైమవతీవైద్యమాతృసింహ్యౌతువాశ
కా। వృషోటరూషసింహాస్యోవాశకోవాజిదంతకః॥ ఆస్ఫోటాగిరికర్ణీస్యా
ద్విష్ణుక్రాం)తాపరాజితా। ఇక్షుగంధాతుకాండేక్షుకోకిలాక్షేక్షురక్షు
రాః॥ ౧౫౦॥ శాలేయస్స్యాచ్ఛీతశివాఛత్రా)మధురికామిసిః। మిశ్రేయా
ప్యథసింహుండోవజ్రద్రు)ః స్నుక్స్నుహీగుడాః॥ సమంతదుగ్ధాథోవెల్లమ
మోఘాచిత్రతండులా। తండులశ్చ క్రిమిఘ్నశ్చవిడంగంపున్నపుంసకం॥ బ
లావాట్యాలకోఘంటారవాతుశణపుష్పికా। మృద్వీకాగోస్తనీద్రా)క్షాస్వా
ద్వీమధురసేతిచ॥ సర్వానుభూతిస్సరళాత్రిపుటాత్రివృతాత్రివృత్। త్రిభం
డీరేచనీశ్యామాపాలింద్యాతుసుషేణికా॥ కాలామసూరవిదళార్ధచం
ద్రా)కాలమేషికా। మధురంక్లీతకంయష్టిమధుకంమధుయష్టికా॥ విదారీక్షీర
శుక్లేక్షుగంధాక్రో)ష్టీ)చయాసితా। అన్యాక్షీరవిదారీస్యాన్మహాశ్వేత
ఋక్షగంధికా॥ లాంగలీశారదీతోయపిప్పలీశకులాదనీ। ఖరాశ్వాకారవీదీ
ప్యోమయూరోలోచమస్తకః॥ గోపీశ్యామాశారిబాస్యాచ్ఛందనోత్పలశారి
బా। యోగ్యమృద్ధిస్సిద్ధిలక్ష్మ్యౌవృద్ధేరప్యాహ్వయాఇమే॥ కదళీవారణబు
సారంభామోచాంశుమత్ఫలా। కాష్ఠీలాముద్గపర్ణీతుకాకముద్గాసహేత్యపి॥
వార్తాకీహింగుళీసింహీభంటాకీదుష్ప్ర)ధర్షిణీ। నాకులీసురసానాగసు
గంధాగంధనాకులీ॥ ౧౬౦॥ నకులేష్టాభుజంగాక్షీఛత్రా)కీసువహాచసా। వి
దారిగంధాంశుమతీసాలపర్ణీస్థిరాధ్రు)వా॥ తుండికేరీసముద్రాం)తాకా
ర్పాసీబదరేతిచ। భారద్వాజీతుసావన్యాశృంగీతువృషభోవృషః॥ గాంగేరు
కీనాగబలాఝషాహ్రస్వగవేధుకా। ధామార్గవోఘోషకస్స్యాన్మహా
జాలీసపీతకః॥ జ్యోత్స్నీపటోలికాజాలీనాదేయీభూమిజంబుకా। స్యా

ల్లాంగలీత్వగ్నిశిఖా కాకాంగీకాకనాసికా ॥ గోధాపదీతుసువహాముసలీ
తాల్మూలికా।అజశృంగీవిషాణీస్యాద్గోజిహ్వాదార్వికేసమే॥తాంబూలవ
ల్లీతాంబూలీనాగవల్ల్యప్యథద్విజా । హరేణూరేణుకాకౌంతీకపిలాభస్మ
గంధినీ॥ఏలావాలుకమైలేయంసుగంధిహరివాలుకం।వాలుకంచాథపాలం
క్యాముకుందఃకుందకుందురూ॥బాలంహ్రీబేరబర్హిష్ఠోదీచ్యంకేశాంబు
నామచ॥కాలానుసార్యవృద్ధాశ్మపుష్పశీతశివానితు ॥ శైలేయంతాలపర్ణీ
తుదైత్యాగంధకుటీమురా।గంధినీగజభక్ష్యాతుసువహాసురభీరసా॥మహేర
ణాకుందురుకీసల్లకీహ్రాదినీతిచ । అగ్నిజ్వాలాసుభిక్షేతుధాతకీధాతుపుష్పి
కా॥౧౭౦॥పృథ్వీకాచంద్రబాలైలానిష్కుటిర్బహులాథసా।సూక్ష్మోప
కుంచికాతుత్థాకోరంగీత్రిపుటాత్రుటిః ॥ వ్యాధిఃకుష్ఠంపారిభావ్యంవా
ప్యంపాకలముత్పలం।శంఖినీచోరపుష్పీస్యాత్కేశిన్యథవితున్నకః॥ఝటామ
లాజ్ఝటాతాలీశివాతామలకీతిచ ।ప్రపౌండరీకంపౌండర్యమథతున్నఃకుబే
రకః॥కుణిఃకచ్ఛఃకాంతలకోనందివృక్షోథరాక్షసీ।చండాధనహరీక్షేమదు
ష్పత్రగణహాసకాః॥వ్యాడాయుధంవ్యాఘ్రనఖంకరజంచక్రకారకం।సు
షిరావిద్రుమలతాకపోతాంఘ్రిర్నటీనలీ॥ ధమన్యంజనకేశీచహనుహ
ట్టవిలాసినీ।శుక్తిశ్శంఖఃఖురఃకోలదళంనఖమథాఢకీ।కాక్షీమృత్స్నాతువరి
కామృత్తాలకసురాష్ట్రజే। కుటన్నటందాశపురంవానేయంపరిపేలవం॥
ప్లవగోపురగోనర్దకైవర్తీముస్తకానిచ । గ్రంథిపర్ణంశుకంబర్హం
పుష్పంస్థౌణేయకుక్కురే॥మరున్మాలాతుపిశునాస్పృక్కాదేవీలతాలఘుః।
సముద్రాంతావధూఃకోటివర్షాలంకోపికేత్యపి॥ తపస్వినీజటామాం
సీజటిలాలోమశామిషీ । త్వక్పత్రముత్కటంభృంగంత్వచంచోదంవరాం
గకం॥ ౧౮౦॥ కచ్చూరకోద్రావిడకఃకాల్పకోవేదముఖ్యకః।ఓషధ్యోజాతి
మాత్రేస్యురజాతౌసర్వమౌషధం॥శాకాఖ్యంపత్రపుష్పాదితండులీయోల్ప
మారిషః।విశల్యాగ్నిశిఖానంతాఫలినీశక్రపుష్ప్యపి ॥ స్యాదృక్షగంధాఛగ
లాంత్ర్యావేగీవృద్ధదారకః।జుంగోబ్రాహ్మీతుమత్స్యాక్షీవయస్థాసోమవల్ల
రీ॥పటుపర్ణీహైమవతీస్వర్ణక్షీరీహిమావతీ । హయపుచ్ఛీతుకాంభోజీమా
షపర్ణీమహాసహా॥తుండికేరీరక్తఫలాబింబికాపీలుపర్ణ్యపి।బర్బరాకబ
రీతుంగీఖరపుష్పాజగంధికా॥ఏలాపర్ణీతుసువహారాస్నాయుక్తరసాచసా।
చాంగేరీచుక్రికాదంతశఠాంబష్ఠామ్లలోణికా॥ సహస్రవేధీచుక్రామ్లవేత
సశ్శతవేధ్యపి। నమస్కారీగంధకారీసమంగాఖదిరేత్యపి॥ జీవంతీజీవనీజీవా
జీవనీయామధుస్రవా। కూర్చశీర్షోమధురకశ్శృంగహ్రస్వాంగజీవకాః॥

౧౮౯॥ కిరాతతిక్తోభూనింబోనార్యతిక్తోథసప్తలా। విమలాసాతలాభూరి
ఫేనాచర్మకషేత్యపి॥ వాయసోలీస్వాదురసావయస్థాథముకూలకః। ని
కుంభోదంతికాప్రత్యక్శ్రేణ్యుదుంబరపర్ణ్యపి॥౧౯౦॥ అజమోదాతూ
గ్రగంధాబ్రహ్మదర్భాయవానికా। మూలేపుష్కరకాశ్మీరపద్మపత్రా
ణిపౌష్కరే॥ అవ్యథాతిచరాపద్మాచారటీపద్మచారిణీ। కాంపిల్యఃకర్కశ
శ్చంద్రోరక్తాంగోరోచనీత్యపి॥ ప్రపున్నాటస్త్వేడగజోదద్రుఘ్నశ్చక్రమ
ర్దకః॥ లతార్కదుద్రుమౌతత్రహరితేథమహౌషధం। లశునంగృంజనా
రిష్టమహాకందరసోనకాః॥ పునర్నవాతుశోథఘ్నీవితున్నంసునిషణ్ణకం। స్యా
ద్వాతకశ్శీతలోపరాజితాశణపర్ణ్యపి॥ పారావతాంఘ్రిఃకటభీఃపణ్యా
జ్యోతిష్మతీలతా। వార్షికంత్రాయమాణాస్యాత్త్రాయంతీబలభద్రికా॥
విష్వక్సేనప్రియాఘృష్టిర్వారాహీబదరేత్యపి। మార్కవోభృంగరాజస్స్యా
త్కాకమాచీతువాయసీ। శతపుష్పాసితచ్ఛత్రామధురామిసిః। అవా
క్పుష్పీకారవీచసారణీతుప్రసారణీ॥ తస్యాంకటంభరారాజబలాభద్రబలేతి
చ। జనీజతూకాజననీజతుకృచ్చక్రవర్తినీ॥ సంస్పర్శాథశటీగంధమూలీష
డ్గ్రంథికేత్యపి। కర్చూరోపిపలాశోథకారవేల్లఃకటిల్లకః॥ సుషవీచాథకులకం
పటోలస్తిక్తకఃపటుః। కూశ్మాండకస్తుకర్కారురుర్వారుఃకర్కటీస్త్రి
యౌ॥ ఇక్ష్వాకుఃకటుతుంబీస్యాత్తుంబ్యలాబూరుభేసమే। చిత్రాగవాక్షీగో
తుంబావిశాలాత్వింద్రవారుణీ॥ అర్శోఘ్నస్సూరణఃకందోగండీరస్తుసము
ష్ఠిలా। కలంబ్యుపోదకాస్త్రీతుమూలకంహిలమోచికా॥ వాస్తుకంశాకభే
దాస్స్యుఃదూర్వాతుశతపర్వికా। సహస్రవీర్యాభార్గవ్యోరుహానంతాథ
సాసితా॥ గోలోమీశతవీర్యాచగండాలీశకులాక్షకః। కురువిందోమేఘనా
మాముస్తాముస్తకమస్త్రియాం॥ స్యాద్భద్రముస్తకోగుంద్రాచూడాలా
చక్రలోచ్చటాః। వంశేత్వక్సారకర్మారత్వచిసారతృణధ్వజాః॥ శతప
ర్వాయవఫలోవేణుమస్కరతేజనాః। వేణవఃకీచకాస్తేస్యుర్యేస్వనంత్యనిలో
ద్ధతాః॥ గ్రంథిర్నాపర్వపరుషీగుంద్రస్తేజనకశ్శరః। నడస్తుధమనఃపోటగ
ళోథోకాశమస్త్రియాం॥ ఇక్షుగంధాపోటగళఃపుంభూమనితుబల్బజాః॥
రసాలఇక్షుస్తద్భేదాఃపుండ్రకాంతారకాదయః॥ స్యాద్వీరణంవీరతరం
మూలేస్యోశీరమస్త్రియాం। అభయంనలదంసేవ్యమమృణాళంజలాశయం
౨౧౦॥ లామజ్జకంలఘులయమవదాహేష్టకాపథే। నడాదయస్తృణంగర్ము
చ్ఛ్యామాకప్రముఖాఅపి॥ అస్త్రీకుశంకుశోదర్భఃపవిత్రమథకత్తృణం।
పౌరసౌగంధికధ్యామదేవజగ్ధకరౌహిషం॥ ఛత్రాతిఛత్రపాలఘ్నౌమా

లాత్పణకభూస్తృణే।శష్పంబాలతృణంఘాసోయవసస్తృణమర్జునం।తృణా
నాంసంహతిస్తృణ్యానడ్యాతునడసంహతిః। తృణరాజాహ్వయస్తాళోనా
ళికేరస్తులాంగలీ॥ఘోంటాతుపూగఃక్రముకోగువాకఃఖపురోస్యతు।ఫలము
ద్వేగమేతేచహింతాలసహితాస్త్రియః॥ ఖర్జూరఃకేతకీతాళీఖర్జూరీ
చతృణద్రుమాః॥ ... ... ... ... *



ఇతివనౌషధివర్గః

సింహోమృగేంద్రఃపంచాస్యోహర్యక్షఃకేసరీహరిః। శార్దూలద్వీ
పినౌవ్యాఘ్రేతరక్షుస్తుమృగాదనః। వరాహస్సూకరోఘృష్టిఃకోలఃపోత్రీ
కిరిఃకిటిః॥దంష్ట్రీఘోణీస్తబ్ధరోమాక్రోడోభూదారఇత్యపి।కపిప్లవంగప్లవ
గశాఖామృగవలీముఖాః॥మర్కటోవానరఃకీశోవనౌకాఅథభల్లుకే।ఋక్షా
చ్ఛభల్లభాలూకాగండకేఖడ్గఖడ్గినౌ॥ లులాయోమహిషోవాహద్విషత్కా
సరసైరిభాః। స్త్రియాంశివాభూరిమాయుగోమాయుమృగధూర్తకాః॥
సృగాలవంచకక్రోష్టుఫేరుఫేరవజంబుకాః। ఓతుర్బిడాలోమార్జా
రోవృషదంశకఆఖుభుక్॥త్రయోగౌధేరగౌధారగౌధేయాగోధికాత్మజే।
శ్వావిత్తుశల్యస్తల్లోమ్నిశలలీశలలంశలం॥వాతప్రమీర్వాతమృగఃకోకస్త్వీ
హామృగోవృకః।మృగేకురంగవాతాయుహరిణాజినయోనయః॥ఐణేయమే
ణ్యాశ్చర్మాద్యమేణస్యైణముభేత్రిషు। కదళీకందళీచీనశ్చమూరుప్రియకా
వపి॥సమూరుశ్చేతిహరిణాఅమీఅజినయోనయః। కృష్ణసారరురున్యంకురం
కుశంబరరౌహిషాః॥గోకర్ణపృషతైణర్శ్యరోహితాశ్చమరోమృగాః।
గంధర్వశ్శరభోరామస్సృమరోగవయశ్శశః॥ ఇత్యాదయోమృగేంద్రా
ద్యాగవాద్యాఃపశుజాతయః। ఉందురుర్మూషికోప్యాఖుర్గిరికాబాల
మూషికా॥చుచుందరీగంధమూషీదీర్ఘదేహీతుమూషికా।సరటఃకృకలా
సస్స్యాన్ముసలీగృహగోధికా॥లూతాస్త్రీతంతువాయోర్ణనాభమర్కట
కాస్సమాః।నీలంగుస్తుక్రిమిఃకర్ణజలూకాశతపద్యుభే॥ వృశ్చికశ్శూకకీట
స్స్యాదళిద్రోణౌతువృశ్చికే।పారావతఃకలరవఃకపోతోథశశాదనః॥ ౩౦
పత్త్రీశ్యేనఉలూకస్తువాయసారాతిపేచకౌ।వ్యాఘ్రాటస్తుభరద్వాజఃఖం
జరీటస్తుఖంజనః॥ లోహపృష్ఠస్తుకంకస్స్యాదథచాషఃకికీదివిః। కళింగభృంగ
ధూమ్యాటాఅథస్యాచ్ఛతపత్రకః॥దార్వాఘాటోథసారంగఃస్తోకకశ్చాత
కస్సమాః। కృకవాకుస్తామ్రచూడఃకుక్కుటశ్చరణాయుధః॥ చటకఃకలవిం
కస్స్యాత్తస్యస్త్రీచటకాతయోః।పుమపత్యేచాటకైరస్త్ర్యపత్యేచటకైవ
హి॥కర్కరేటుఃకరేటుస్స్యాత్కృకణక్రకరౌసమౌ। వనప్రియఃపరభృతః

కోకిలః పిక ఇత్యపి॥ కాకే తు కరటారిష్టబలిపుష్టసకృత్ప్రజాః। ధ్వాంక్షాత్మఘో
షపరభృద్బలిభుగ్వాయసా అపి ॥ చిరజీవీ చైకదృష్టిర్మౌకళిః పికవర్ధనః
ద్రోణకాకస్తు కాకోలో దాత్యూహః కాలకంఠకః ॥ ఆతాయిచిల్లౌ దాక్షా
య్యగృధ్రౌ కీరశుకౌ సమౌ। క్రుఙ్ క్రౌంచోఽథ బకః కహ్వః పుష్కరాహ్వ
స్తు సారసః। కోకశ్చక్రశ్చక్రవాకో రథాంగాహ్వయనామకః। కాదంబః కల
హంసస్స్యాదుత్క్రోశకురరౌ సమౌ ॥ హంసాస్తు శ్వేతగరుతశ్చక్రాంగా
మానసౌకసః। రాజహంసాస్తు తే చంచుచరణైర్లోహితైస్సితాః॥ ౨౦॥
మలినైర్మల్లికాక్షాస్తే ధార్తరాష్ట్రాస్సితేతరైః। శరారిరాటిరాడిశ్చ
బలాకా బిసకంఠికా॥ హంసస్య యోషిద్వరటా సారసస్య తు లక్ష్మణా। జతుకా
జినపత్రా స్యాత్పరోష్ణీ తైలపాయికా। వర్వణా మక్షికా నీలా సరఘా మధుమ
క్షికా। పతంగికా పుత్తికా స్యాద్దంశస్తు వనమక్షికా॥ దంశీ తజ్జాతిరల్పా స్యాద్గం
ధోళీ వరటా ద్వయోః॥ భృంగారీ చీరుకా చీరీ ఝిల్లికా చ సమా ఇమాః॥ సమౌ
పతంగశలభౌ ఖద్యోతో జ్యోతిరింగణః। మధువ్రతో మధుకరో మధులిణ్మధు
పాళినః॥ ద్విరేఫపుష్పలిడ్భృంగషట్పదభ్రమరాళయః। ఇందిందిరశ్చంచరీ
కో రోలంబో బంభరశ్చ సః॥ మయూరో బర్హిణో బర్హీ నీలకంఠో భుజం
గభుక్। శిఖావలశ్శిఖీ కేకీ మేఘనాదానులాస్యపి ॥ కేకా వాణీ మయూరస్య స
మౌ చంద్రకమేచకౌ। శిఖా చూడా శిఖండస్తు పింఛబర్హే నపుంసకే॥ ఖగే వి
హంగవిహగవిహంగమవిహాయసః। శకుంతిపక్షిశకునిశకుంతశకునద్విజాః॥
పతత్రిపత్రిపతగపతత్పత్రరథాండజాః। నగౌకోవాజివికిరవివిష్కిరపత
త్రయః॥ ౨౧॥ నీడోద్భవా గరుత్మంతః పిత్సంతో నభసంగమాః। తేషాం వి
శేషా హారీతో మద్గుః కారండవః ప్లవః॥ తిత్తిరిః కుక్కుభో లావో జీవంజీవశ్చ
కోరకః। కోయష్టికష్టిట్టిభకో వర్తకో వర్తికాదయః॥ గరుత్పక్షచ్ఛదాః పత్రం
పతత్రం చ తనూరుహం। స్త్రీ పక్షతిః పక్షమూలం చంచుస్త్రోటిరుభే స్త్రి
యౌ ॥ ప్రడీనోడ్డీనసండీనాన్యేతాః ఖగగతిక్రియాః। పేశీ కోశో ద్విహీనేఽండం
కులాయో నీడమస్త్రియాం॥ పోతః పాకోఽర్భకో డింభః పృథుకశ్శావక
శ్శిశుః। స్త్రీపుంసౌ మిథునం ద్వంద్వం యుగ్మం తు యుగళం యుగం॥ సమూహ
నివహవ్యూహసందోహవిసరవ్రజాః। స్తోమౌఘనికరవ్రాతవారసంఘాత
సంచయాః॥ సముదాయస్సముదయస్సమవాయశ్చయో గణః। స్త్రియాం తు
సంహతిర్బృందం నికురుంబం కదంబకం॥ బృందభేదాస్సమైర్వర్గస్సంఘసా
ర్థౌ తు జంతుభిః। సజాతీయైః కులం యూథం తిరశ్చాం పుంనపుంసకం॥ పశూ
నాం సమజోఽన్యేషాం సమాజోఽథ సధర్మిణాం। స్యాన్నికాయః పుంజరాశీ

తూత్కారః తూటమే స్త్రియాం॥ కాపోతశాకమాయూరతైత్తిరాదీని తద్గణే। గృహ్యాసక్తాః పక్షిమృగాశ్ఛేకాస్స్యుర్గృహ్యకాశ్చ తే॥౪౦॥ ... *

*ఇతి సింహాదివర్గః. *

మనుష్యా మానుషా మర్త్యా మనుజా మానవా నరాః। స్యుః పుమాంసః పంచజనాః పురుషాః పూరుషా నరః॥ స్త్రీ యోషిదబలా యోషా నారీ సీమంతినీ వధూః। ప్రతీపదర్శినీ వామా వనితా మహిళా తథా॥ విశేషాస్త్వంగనా భీరుః కామినీ వామలోచనా। ప్రమదా భావినీ కాంతా లలనా చ నితంబినీ॥ సుంద్గరీ రమణీ రామా కోపనా సైవ భామినీ। వరారోహా మత్తకాశిన్యుత్తమా వరవర్ణినీ॥ కృతాభిషేకా మహిషీ భోగిన్యోऽన్యా నృపస్త్రియః। పత్నీ పాణిగృహీతీ చ ద్వితీయా సహధర్మిణీ॥ భార్యా జాయాథ పుంభూమ్ని దారాస్స్యాత్తు కుటుంబినీ। పురంధ్రీ సుచరిత్రా తు సతీ సాధ్వీ పతివ్రతా। కృతసాపత్నికాధ్యూఢాధివిన్నాథ స్వయంవరా। పతింవరా చ వర్యాథ కులస్త్రీ కులపాలికా॥ కన్యా కుమారీ గౌరీ తు నగ్నికానాగతార్తవా। స్యాన్మధ్యమా దృష్టరజాస్తరుణీ యువతిస్సమే॥ సమాస్స్నుషాజనీవధ్వశ్చిరంటీ తు సువాసినీ। ఇచ్ఛావతీ కాముకా స్యాద్వృషస్యంతీ తు కాముకీ॥ కాంతార్థినీ తు యా యాతి సంకేతం సాభిసారికా। పుంశ్చలీ ధర్షణీ బంధక్యసతీ కులటేత్వరీ॥ ౧౦॥ స్వైరిణీ పాంసులా చ స్యాదశిశ్వీ శిశునా వినా। అవీరా నిష్పతిసుతా విశ్వస్తావిధవే సమే॥ ఆలిస్సఖీ వయస్యా చ పతివత్నీ సభర్తృకా। వృద్ధా పలిక్నీ ప్రాజ్ఞీ తు ప్రజ్ఞా ప్రాజ్ఞా తు ధీమతీ॥ శూద్రీ శూద్రస్య భార్యా స్యాచ్ఛూద్రా తజ్జాతిరంగనా। ఆభీరీ తు మహాశూద్రీ జాతిపుంయోగయోస్సమే॥ అర్యాణీ స్వయమర్యా స్యాత్ క్షత్రియా క్షత్రియాణ్యపి। ఉపాధ్యాయాప్యుపాధ్యాయీ స్యాదాచార్యాపి చ స్వతః॥ ౧౪ ॥ ఆచార్యానీ తు పుంయోగే స్యాదర్యీ క్షత్రియీ తథా। ఉపాధ్యాయాన్యుపాధ్యాయీ పోటా స్త్రీ పుంసలక్షణా॥ ౧౫॥ వీరపత్నీ వీరభార్యా వీరమాతా తు వీరసూః। జాతాపత్యా ప్రజాతా చ ప్రసూతా చ ప్రసూతికా॥ స్త్రీ నగ్నికా కోటవీ స్యాద్దూతీ సంచారికే సమే। కాత్యాయన్యర్ధవృద్ధా యా కాషాయవసనాధవా॥ సైరంధ్రీ పరవేశ్మస్థా స్వవశా శిల్పకారికా। అసిక్నీ స్యాదవృద్ధా యా ప్రేష్యాంతఃపురచారిణీ॥ వారస్త్రీ గణికా వేశ్యా రూపాజీవాథ సా జనైః। సత్కృతా వారముఖ్యా స్యాత్కుట్టనీ శంభలీ సమే॥ విప్రశ్నికా త్వీక్షణికా దైవజ్ఞాథ రజస్వలా। స్త్రీధర్మిణ్యవిరాత్రేయీ మలినీ పుష్పవత్యపి॥ ౨౦॥ ఋతుమత్యప్యుదక్యాపి స్యాద్రజః పుష్పమార్తవం। శ్రద్ధాలుర్దోహదవతీ నిష్కలా...

తార్ధణా। ఆపన్నసత్వాస్యాద్గుర్విణ్యంతర్వత్నీచగర్భిణీ। గణికాదే
స్తుగాణిక్యంగార్భిణంయౌవతంగణే॥పునర్భూర్దిధిషూరూఢాద్విస్త
స్యాదిధిషుఃపతిః।సతుద్విజోగ్రేదిధిషుస్సైవయస్యకుటుంబినీ॥ కానీనఃకన్య
కాజాతస్సుతోథసుభగాసుతః। సౌభాగినేయఃస్యాత్పారస్త్రైణేయస్తుపర
స్త్రియాః॥పైతృష్వసేయఃస్యాత్పైతృష్వస్రీయశ్చపితృష్వసుః। సుతోమా
తృష్వసుశ్చైవంవైమాత్రేయోవిమాతృజః ॥ అథబాంధకినేయస్స్యాద్బం
ధులశ్చాసతీసుతః।కౌలటేయఃకౌలటేరోభిక్షుకీతుసతీయది ॥ తదాకౌలటి
నేయోస్యాఃకౌలటేయోపిచాత్మజః।ఆత్మజస్తనయస్సూనుస్సుతఃపుత్రఃస్త్రి
యాంత్వమీ।ఆహుర్దుహితరంసర్వేపత్యంతోకంతయోస్సమే । స్వజాతే
త్వౌరసౌరస్యౌతాతస్తుజనకఃపితా ॥ జనయిత్రీప్రసూర్మాతాజననీభగినీ
స్వసా।ననందాతుస్వసాపత్యుర్నప్త్రీపౌత్రీసుతాత్మజా॥భార్యాస్తుభ్రా
తృవర్గస్యయాతరస్స్యుఃపరస్పరం । ప్రజావతీభ్రాతృజాయామాతులా
నీతుమాతులీ ॥ ౨౯౦ ॥ పతిపత్న్యోఃప్రసూశ్శ్వశ్రూశ్శ్వశురస్తుపితాత
యోః।పితుర్భ్రాతాపితృవ్యస్స్యాన్మాతుర్భ్రాతాతుమాతులః॥ స్యా
లాస్స్యుర్భ్రాతరఃపత్న్యాస్స్వామినోదేవృదేవరౌ । స్వస్రీయోభాగి
నేయస్స్యాజ్జామాతాదుహితుఃపతిః ॥ పితామహఃపితృపితాతత్పితాప్రపి
తామహః।మాతుర్మాతామహాద్యేవంసపిండాస్తుసనాభయః॥సమానోద
ర్యసోదర్యసగర్భ్యసహజాస్సమాః।సగోత్రబాంధవజ్ఞాతిబంధుస్వస్వజనా
స్సమాః॥జ్ఞాతేయంబంధుతాతేషాంక్రమాద్భావసమూహయోః।ధవఃప్రి
యఃపతిర్భర్తాజారస్తూపపతిస్సమౌ॥అమృతేజారజఃకుండోమృతేభర్తరి
గోళకః।భ్రాత్రీయోభ్రాతృజోభ్రాతృభగిన్యౌభ్రాతరావుభౌ॥ మాతాపిత
రౌపితరౌమాతరపితరౌప్రసూజనయితారౌ।శ్వశ్రూశ్వశురౌశ్వశురౌపు
త్రౌపుత్రశ్చదుహితాచ॥దంపతీజంపతీజాయాపతీభార్యాపతీచతౌ । గ
ర్భాశయోజరాయుఃస్యాదుల్బంచకలలోస్త్రియాం॥సూతిమాసోవైజననో
గర్భోభ్రూణఇమౌసమౌ।తృతీయాప్రకృతిష్షండఃక్లీబంపండోనపుంసకం॥
శిశుత్వంశైశవంబాల్యంతారుణ్యంయౌవనంసమే । స్యాత్స్థావిరంతువృద్ధ
త్వంవృద్ధసంఘేపివార్ధకం ॥ పలితంజరసాశౌక్ల్యంకేశాదౌవిస్రసాజరా।
స్యాదుత్తానశయాడింభాస్తనపాచస్తనంధయీ॥బాలస్తుస్యాన్మాణవకోవ
యస్థస్తరుణోయువా।ప్రవయాస్స్థవిరోవృద్ధోజీనోజీర్ణోజరన్నపి॥వర్షీ
యాన్దశమీజ్యాయాన్పూర్వజస్త్వగ్రియోగ్రజః। జఘన్యజేస్యుఃకనిష్ఠయ

పితృవ్యోవరజానుజౌ ॥ అమాంసోదుర్బలశ్ఛాతోబలవాన్మాంసలోంస
లః। తుండిలస్తుండిభస్తుండీబృహత్కుక్షిఃపిచండిలః ॥ అవటీటోవనాటశ్చావ
భ్రటోనతనాసికే। కేశవఃకేశికఃకేశీవలినోవలిభస్సమౌ॥ వికలాంగస్తుపోగం
డఃఖర్వోహ్రస్వశ్చవామనః। ఖరణాఃస్యాత్ఖరణసోవిగ్రోవిగతనాసికః ॥ ఖు
రణాస్స్యాత్ఖురణసఃప్రజ్ఞుఃప్రగతజానుకః। ఊర్ధ్వజ్ఞురూర్ధ్వజానుస్స్యా
త్సంజ్ఞుస్సంహతజానుకే॥ స్యాదేడేబధిరఃకుబ్జేగడులఃకుకరేకుణిః । పృశ్ని
రల్పతనౌశ్రోణఃపంగౌముండస్తుముండితే ॥ వలిరఃకేకరేఖోడఖంజః త్రి
షుజరావరాః। జటులఃకాలకఃపిప్లుస్తిలకస్తిలకాలకః॥ అనామయంస్యాదా
రోగ్యంచికిత్సారుక్ప్రతిక్రియా । భేషజౌషధభైషజ్యాన్యగదోజాయురిత్య
పి॥ ౫౦॥ స్త్రీరుగ్రుజాచోపతాపరోగవ్యాధిగదామయాః। క్షయశ్శోషశ్చయ
క్ష్మాచయక్ష్మా ప్రతిశ్యాయస్తుపీనసః ॥ స్త్రీక్షుత్క్షుతంక్షవఃపుంసికాసస్తు
క్షవథుఃపుమాన్ । శోఫస్తుశ్వయథుశ్శోథఃపాదస్ఫోటోవిపాదికా॥ కిలాసం
సిధ్మకచ్ఛ్వాంతుపామపామేవిచర్చికా । కండూఃఖర్జూశ్చకండూయావి
స్ఫోటఃపిటకస్త్రిషు॥ వ్రణోస్త్రియామీర్మమరుఃక్లీబేనాడీవ్రణఃపుమాన్।
కోఠోమండలకంకుష్ఠశ్విత్రేదుర్నామకార్శసీ॥ ఆనాహస్తువిబంధస్స్యాత్
గ్రహణీరుక్ప్రవాహికా। ప్రచ్ఛర్దికావమిశ్చస్త్రీపుమాంస్తువమథుస్స
మాః॥ వ్యాధిభేదావిద్రధిఃస్త్రీజ్వరమేహభగంధరాః। అశ్మరీమూత్రకృ
చ్ఛ్రంస్యాత్పూర్వేశుక్రావధేస్త్రిషు॥ రోగహార్యగదంకారోభిషగ్వై
ద్యౌచికిత్సకే। వార్తోనిరామయఃకల్యఉల్లాఘోనిర్గతోగదాత్ ॥ గ్లానగ్లా
స్నూఆమయావీవికృతోవ్యాధితోపటుః । ఆతురోభ్యమితోభ్యాంతఃసమౌ
పామనకచ్ఛురౌ॥ దద్రుణోదద్రురోగీస్యాదర్శోరోగయుతోర్శసః । వా
తకీవాతరోగీస్యాత్సాతిసారోతిసారకీ॥ స్యుఃక్లిన్నాక్షేచుల్లచిల్లపిల్లాః క్లి
న్నేక్ష్ణిచాప్యమీ। ఉన్మత్తఉన్మాదవతిశ్లేష్మలఃశ్లేష్మణఃకఫీ॥ ౬౦॥ న్యుబ్జోభు
గ్నేరుజావృద్ధనాభౌతుండిలతుండిభౌ । కిలాసీసిధ్మలోంధోదృఙ్మూర్ఛాలే
మూర్తమూర్ఛితౌ॥ శుక్రంతేజోరేతసీచబీజవీర్యేంద్రియాణిచ। మాయుఃపి
త్తంకఫఃశ్లేష్మాస్త్రియాంతుత్వగసృగ్ధరా॥ పిశితంతరసంమాంసంపలలం
క్రవ్యమామిషం। ఉత్తప్తంశుష్కమాంసంస్యాత్తద్వల్లూరంత్రిలింగకం॥
రుధిరేసృగ్లోహితాస్రరక్తక్షతజశోణితం। బుక్కాగ్రమాంసంహృదయం
హృన్మేదస్తువపావసా॥ పశ్చాద్గ్రీవాశిరామన్యానాడీతుధమనిస్సిరా। తిల
కంక్లోమమస్తిష్కంగోర్దంకిట్టంమలోస్త్రియాం॥ అంత్రంపురీతద్గుల్మస్తుప్లీ
హాపుంస్యథవస్నసా। స్నాయుఃస్త్రియాంకాలఖండయకృతీతుసమేఇమే॥

స్పృక్కాస్యందినీలాలాదూషికానేత్రయోర్మలం।మూత్రంప్రస్రావఉచ్చా
రావస్కరౌశమలంశకృత్॥పురీషగూథవర్చస్కమస్త్రీవిష్ఠావిశౌస్త్రి
యౌ।స్యాత్కర్పరఃకపాలోఽస్త్రీకీకసంకుల్యమస్థిచ॥స్యాచ్ఛరీరాస్థ్నికంకా
లఃపృష్ఠాస్థ్నితుకశేరుకా।శిరోఽస్థ్నితుకరోటిఃస్త్రీపార్శ్వాస్థనితుపర్శు
కా॥అంగంప్రతీకోఽవయవోఽపఘనోఽథకలేబరం । గాత్రంవపుస్సంహననం
శరీరంవర్ష్మవిగ్రహః॥౩౩౦॥ కాయోదేహఃక్లీబపుంసోఃస్త్రియాంమూ
ర్తిస్తనుస్తనూః।పాదాగ్రంప్రపదంపాదఃపదంఘ్రిశ్చరణోఽస్త్రియాం॥
తద్గ్రంథీఘుటికేగుల్ఫౌపుమాన్పార్ష్ణిస్తయోరధః ।జంఘాతుప్రసృతాజా
నూరుపర్వాష్ఠీవదస్త్రియాం॥సక్థిక్లీబేపుమానూరుస్తత్సంధిఃపుంసివంక్ష
ణః।గుదంత్వపానంపాయుర్నావస్తిర్నాభేరధోద్వయోః॥కటోనాశ్రో
ణిఫలకంకటిశ్శ్రోణిఃకకుద్మతీ।పశ్చాన్నితంబఃస్త్రీకట్యాఃక్లీబేతుజఘనంపు
రః ॥ కూపకౌతునితంబస్థౌద్వయహీనేకుకుందరే । స్త్రియాంస్ఫిచౌకటి
ప్రోథావుపస్థోవక్ష్యమాణయోః ॥ భగోయోనిర్ద్వయోశ్శిశ్నోమేఢ్రో
మేహనశేఫసీ॥ముష్కోఽండకోశోవృషణఃపృష్ఠవంశాధరేత్రికం ॥ పిచండ
కుక్షీజఠరోదరతుందంస్తనౌకుచౌ॥ చూచుకంతుకుచాగ్రంస్యాన్ననాక్రో
డంభుజాంతరం॥ఉరోవత్సంచవక్షశ్చపృష్ఠంతుచరమంతనోః॥ స్కంధో
భుజశిరోంసోఽస్త్రీసంధీతస్యైవజత్రుణీ॥ బాహుమూలేఉభేకక్షౌపార్శ్వ
మస్త్రీతయోరధః।మధ్యమంచావలగ్నంచమధ్యోఽస్త్రీద్వౌపరౌద్వయోః॥
భుజబాహూప్రవేష్టోదోఃస్యాత్కఫోణిస్తుకూర్పరః । అస్యోపరిప్రగండ
స్స్యాత్ప్రకోష్ఠస్తస్యచాప్యధః ॥౩౪౦॥ మణిబంధాదాకనిష్ఠంకరస్యకర
భోబహిః।పంచశాఖశ్శయఃపాణిస్తర్జనీస్యాత్ప్రదేశినీ । అంగుళ్యఃకర
శాఖాస్స్యుఃపుంస్యంగుష్ఠఃప్రదేశినీ।మధ్యమానామికాచాపికనిష్ఠాచేతితాః
క్రమాత్॥పునర్భవఃకరరుహోనఖోఽస్త్రీనఖరోఽస్త్రియాం।ప్రాదేశతా
లగోకర్ణాస్తర్జన్యాదియుతేతతే ॥ అంగుష్ఠేసకనిష్ఠేస్యాద్వితస్తిర్ద్వాద
శాంగుళః।పాణౌచపేటప్రతలప్రహస్తావిస్తృతాంగుళౌ॥ ద్వౌసంహ
తౌసంహతలఃప్రతలౌవామదక్షిణౌ।పాణిర్నికుబ్జఃప్రసృతిస్తౌయుతావంజ
లిఃపుమాన్॥ప్రకోష్ఠేవిస్తృతకరేహస్తోముష్ట్యాతుబద్ధయా।సరత్నిస్స్యా
దరత్నిస్తునిష్కనిష్ఠేనముష్టినా॥వ్యామోబాహ్వోస్సకరయోస్తతయోస్తి
ర్యగంతరం।ఊర్ధ్వవిస్తృతదోఃపాణినృమానేపౌరుషంత్రిషు॥కంఠోగ
ళోఽథగ్రీవాయాంశిరోధిఃకంధరేత్యపి।కంబుగ్రీవాత్రిరేఖాసావటుర్ఘా
టాకృకాటికా॥వక్త్రాస్యేవదనంతుండమాననంలపనంముఖం।క్లీబేఘ్రా

ణంగంధవహా ఘోణా నాసా చ నాసికా॥ ఓష్ఠాధరౌ తు రదనచ్ఛదౌ దశనవా
ససీ। అధస్తాచ్చిబుకం గండౌ కపోలౌ తత్పరో హనుః॥ ౩౫౦॥ రదనా దశనా
దంతా రదాస్తాలు తు కాకుదం। రసజ్ఞా రసనా జిహ్వా ప్రాంతావోష్ఠస్య సృ
క్వణీ॥ లలాటమలికం గోధిరూర్ధ్వే దృగ్భ్యాం భ్రువౌ స్త్రియాం। కూర్చ
మస్త్రీ భ్రువోర్మధ్యం తారకాక్ష్ణః కనీనికా॥ లోచనం నయనం నేత్రమీక్ష
ణం చక్షురక్షిణీ। దృగ్దృష్టీ చాస్రు నేత్రాంబు రోదనం చాస్రమశ్రు చ॥ అ
పాంగౌ నేత్రయోరంతౌ కటాక్షోఽపాంగదర్శనే। కర్ణశబ్దగ్రహౌ శ్రో
త్రం శ్రుతిః స్త్రీ శ్రవణం శ్రవః॥ ఉత్తమాంగం శిరశ్శీర్షం మూర్ధా నా
మస్తకోఽస్త్రియాం। చికురః కుంతలో వాలః కచః కేశశ్శిరోరుహః॥ తద్వృం
దే కైశికం కైశ్యమలకాశ్చూర్ణకుంతలాః। తే లలాటే భ్రమరకాః కాకపక్ష
శ్శిఖండకః॥ కబరీ కేశవేశోఽథ ధమ్మిల్లస్సంయతాః కచాః। శిఖా చూడా కేశపా
శీ వ్రతినాం తు జటా సటా॥ ౩౫౭॥ వేణీ ప్రవేణీ శీర్షణ్యశిరస్యౌ విశదే కచే
పాశః పక్షశ్చ హస్తశ్చ కలాపార్థాః కచాత్పరే॥ తనూరుహం రోమ లోమ
తద్వృద్ధౌ శ్మశ్రు పుంముఖే। ఆకల్పవేషౌ నేపథ్యం ప్రతికర్మ ప్రసాధనం॥ ద
శైతే త్రిష్వలంకర్తాఽలంకరిష్ణుశ్చ మండితః। ప్రసాధితోఽలంకృతశ్చ భూషిత
శ్చ పరిష్కృతః॥ ౩౬౦॥ విభ్రాడ్భ్రాజిష్ణురోచిష్ణూ భూషణం స్యాదలంక్రి
యా। అలంకారస్త్వాభరణం పరిష్కారో విభూషణం॥ మండనం చాథ ముకు
టం కిరీటం పున్నపుంసకం। చూడామణిశ్శిరోరత్నం తరలో హారమధ్యగః॥ బా
లపాశ్యా పారితథ్యా పత్రపాశ్యా లలాటికా॥ కర్ణికా తాళపత్రం స్యా
త్కుండలం కర్ణవేష్టనం॥ గ్రైవేయం కంఠభూషా లంబనం స్యాల్లలంతి
కా। స్వర్ణైః ప్రాలంబికాథోరస్సూత్రికా మౌక్తికైః కృతా॥ హారో ము
క్తావళీ దేవచ్ఛందోఽసౌ శతయష్టికః। హారభేదా యష్టిభేదాద్గుచ్ఛగుచ్ఛార్ధ
గోస్తనాః॥ ౩౬౫॥ అర్ధహారో మాణవక ఏకావళ్యేకయష్టికా। సైవన
క్షత్రమాలా స్యాత్సప్తవింశతిమౌక్తికా॥ ౩౬౬॥ ఆవాపకః పారిహా
ర్యః కటకం వలయోఽస్త్రియాం। కేయూరమంగదం తుల్యే అంగుళీయకమూ
ర్మికా॥ ౩౬౭॥ సాక్షరాంగుళిముద్రా స్యాత్కంకణం కరభూషణం। స్త్రీ
కట్యాం మేఖలా కాంచీ సప్తకీ రశనా తథా॥ ౩౬౮॥ క్లీబే సారసనం చాథ పుం
స్కట్యాం శృంఖలం త్రిషు। పాదాంగదం తులాకోటిర్మంజీరో నూపురో
ఽస్త్రియాం॥ ౩౬౯॥ హంసకః పాదకటకః కింకిణీ క్షుద్రఘంటికా। త్వక్ఫల
క్రిమిరోమాణి వస్త్రయోనిర్దశ త్రిషు॥ ౩౭౦॥ వాల్కం క్షౌమాది ఫాలం

౨ [illegible]

ద్ధస్యాసియంయద్ధౌతయోర్వస్త్రయోర్యుగం॥పత్రోర్ణంధౌతకౌశేయంబ
హుమూల్యంమహాధనం। క్షౌమందుకూలంస్యాద్ద్వేతునివీతంప్రావృతం
త్రిషు॥స్త్రియాంబహుత్వేవస్త్రస్యదశాస్స్యుర్వస్తయోర్ద్వయోః।దైర్ఘ్య
మాయామఆరోహఃపరిణాహోవిశాలతా ॥ పటచ్చరంజీర్ణవస్త్రంస
మౌనక్తకకర్పటౌ।వస్త్రమాచ్ఛాదనంవాసశ్చేలంవసనమంశుకంస్సుచేలకఃప
టోస్త్రీస్యాద్వరాశిఃస్థూలశాటకః।నిచోళఃప్రచ్ఛదపటఃసమౌరల్లకకంబళౌ
అంతరీయోపసంవ్యానపరిధానాన్యధోంశుకే। ద్వౌప్రావారోత్తరాసం
గౌసమౌబృహతికాతథా॥ సంవ్యానముత్తరీయంచచోళఃకూర్పాసకోస్త్రి
యాం।నిశారస్తుప్రావరణేహిమానిలనివారణే॥ అర్ధోరుకంవరస్త్రీణాం
స్యాచ్చండాతకమంశుకం। స్యాత్త్రిష్వాప్రపదీనంతత్ప్రాప్నోత్యాప్రప
దంహియత్ ॥ అస్త్రీవితానముల్లోచోదూష్యాద్యంవస్త్రవేశ్మని। ప్రతి
సీరాజవనికాస్యాత్తిరస్కరణీచసా ॥ పరికర్మాంగసంస్కారస్స్యాన్మా
ర్ష్టిర్మార్జనామృజా। ఉద్వర్తనోత్సాదనేద్వేసమెఆప్లావఆప్లవః॥౩౮౦॥
స్నానంచర్చాతుచార్చిక్యంస్థాసకోథప్రబోధనం। అనుబోధఃపత్రలేఖాప
త్రాంగుళిరిమెసమె॥తమాలపత్రతిలకచిత్రకాణివిశేషకం। ద్వితీయంచతు
రీయంచనస్త్రియామథకుంకుమం॥ కాశ్మీరజన్మాగ్నిశిఖంవరంబాహ్లీకపీత
నే।రక్తసంకోచపిశునేధీరలోహితచందనం ॥ లాక్షారాక్షాజతుక్లీబేయా
వోలక్తోద్రుమామయః। లవంగందేవకుసుమంశ్రీసంజ్ఞమథజాపకం॥కాలే
యకంచకాలానుసార్యంచాథసమార్థకం। వంశకాగురురాజార్హంలో
హంక్రిమిజజోంగకం ॥ కాలాగుర్వగురుస్స్యాత్తుమంగళ్యంమల్లిగంధియత్।
యక్షధూపస్సర్జరసోరాళస్సర్వరసావపి॥బహురూపోప్యథవృకధూపకృ
త్రిమధూపకౌ।తురుష్కఃపింఢకస్సిహ్లోయావనోప్యథపాయసః॥ శ్రీవాస
వృకధూపోపిశ్రీవేష్టసరళద్రవౌ। మృగనాభిమృగమదఃకస్తూరీచాథకోల
కం॥తక్కోలకంకోశఫలమథకర్పూరమస్త్రియాం।ఘనసారశ్చంద్రసంజ్ఞ
స్సితాభ్రోహిమవాలుకా॥ గంధసారోమలయజోభద్రశ్రీశ్చందనోస్త్రి
యాం। తైలపర్ణికగోశీర్షేహరిచందనమస్త్రియాం॥ ౩౯౦॥ తిలప
ర్ణీతుపత్రాంగంరంజనంరక్తచందనం। కుచందనంచాథజాతికోశజాతి
ఫలేసమె॥కర్పూరాగరుకస్తూరీతక్కోలైర్యక్షకర్దమః। గాత్రానులేపనీ
వర్తిర్వర్ణకంస్యాద్విలేపనం॥ చూర్ణానివాసయోగాస్స్యుర్భావితంవా
సితంత్రిషు। సంస్కారోగంధమాల్యాద్యైర్యస్స్యాత్తదధివాసనం ॥ మా
ల్యంమాలాస్రజౌమూర్ధ్నికేశమధ్యేతుగర్భకం। ప్రభ్రష్టకంశిఖాలంబి

ఛ్యో౽న్య స్తండిలలామకం॥ ప్రాలంబమృజులంబిస్యాత్కంఠాద్వైకక్షకంతు తత్।యత్తిర్యక్ క్షిప్తమురసిశిఖాస్వాపీడశేఖరౌ॥ రచనాస్యాత్పరిస్పంద ఆభోగఃపరిపూర్ణతా। ఉపధానంతూపబర్హశ్శయ్యాయాంశయనీయవత్॥ శయనంమంచపర్యంకపల్యంకాఃఖట్వయాసమాః। గేందుకఃకందుకో దీపఃప్రదీపఃపీఠమాసనం॥సముద్గకస్సంపుటకఃప్రతిగ్రాహఃపతద్గ్రహః।ప్రసాధనీకంకతికాపిష్టాతఃపటవాసకః ॥ దర్పణేముకురాదర్శౌవ్యజనంతాళవృంతకం॥ ॥ఇతిమనుష్యవర్గః॥

సంతతిర్గోత్రజననకులాన్యభిజనాన్వయౌ ॥ వంశో౽న్వవాయస్సంతానోవర్ణాస్స్యుర్బ్రాహ్మణాదయః।(విప్రక్షత్రియవిట్ఛూద్రాశ్చాతుర్వర్ణ్యమితిస్మృతం।)రాజబీజీరాజవంశ్యోబీజ్యస్తుకులసంభవః॥ ౪౦౦॥మహాకులకులీనార్యసభ్యసజ్జనసాధవః। బ్రహ్మచారీగృహీవానప్రస్థోభిక్షుశ్చతుష్టయే॥ఆశ్రమో౽స్త్రీద్విజాత్యగ్రజన్మభూదేవబాడబాః।విప్రశ్చబ్రాహ్మణో౽సౌషట్కర్మాయాగాదిభిర్యుతః॥విద్వాన్విపశ్చిద్దోషజ్ఞస్సంత్సుధీఃకోవిదోబుధః।ధీరోమనీషీజ్ఞఃప్రాజ్ఞస్సంఖ్యావాన్పండితఃకవిః॥ ధీమాంత్సూరిఃకృతీకృష్టిర్లబ్ధవర్ణోవిచక్షణః। దూరదర్శీదీర్ఘదర్శీశ్రోత్రియచ్ఛాందసౌసమౌ॥ఉపాధ్యాయో౽ధ్యాపకో౽థస్యాన్నిషేకాదికృద్గురుః।మంత్రవ్యాఖ్యాకృదాచార్యఆదేష్టాత్వధ్వరేవ్రతీ॥యష్టాచయజమానశ్చససోమవతిదీక్షితః।ఇజ్యాశీలోయాయజూకోయజ్వాతువిధినేష్టవాన్॥ సగీష్పతీష్ట్యాస్థపతిస్సోమపీథీతుసోమపాః।సర్వవేదాస్సయేనేష్టోయాగస్సర్వస్వదక్షిణః॥ అనూచానఃప్రవచనేసాంగే౽ధీతిగురోస్తుయః। లబ్ధానుజ్ఞస్సమావృత్తస్సుత్వాత్వభిషవేకృతే॥ఛాత్రాంతేవాసినౌశిష్యేశైక్షాఃప్రాథమకల్పికాః।ఏకబ్రహ్మవ్రతాచారామిథస్సబ్రహ్మచారిణః॥సతీర్థ్యాస్త్వేకగురవశ్చితవానగ్నిమగ్నిచిత్ । పారంపర్యోపదేశేస్యాదైతిహ్యమితిహావ్యయం ॥ ౪౧౦॥ ఉపజ్ఞాజ్ఞానమాద్యంస్యాత్ జ్ఞాత్వారంభఉపక్రమః । యజ్ఞస్సవో౽ధ్వరోయాగస్సప్తతంతుర్మఖఃక్రతుః ॥ ౪౧౧ ॥ పాఠోహోమశ్చాతిథీనాం సపర్యాతర్పణంబలిః ॥ ఏతేపంచమహాయజ్ఞా బ్రహ్మయజ్ఞాదినామకాః॥ సమజ్యాపరిషద్గోష్ఠీసభాసమితిసంసదః। ఆస్థానీక్లీబమాస్థానం స్త్రీనపుంసకయోస్సదః॥ప్రాగ్వంశఃప్రాగ్ఘవిర్గేహాత్సదస్యావిధిదర్శినః। సభాసదస్సభాస్తారాస్సభ్యాస్సామాజికాశ్చతే ॥ అధ్వర్యూద్గాతృహోతారోయజుస్సామర్గ్విదఃక్రమాత్। అగ్నీధ్రాద్యాధనైర్వార్యాఋత్విజోయాజకాశ్చతే॥వేదిఃపరిష్కృతాభూమిస్సమేస్థండిలచత్వరే। చషాలోయూపకటక

కుండాసుగృహేనావృతిః॥ యూపాగ్రంతర్మనిర్మంథ్యదారుణిత్వరణిర్ద్వ
యోః।దక్షిణాగ్నిర్గార్హపత్యాహవనీయౌత్రయోఽగ్నయః॥అగ్నిత్ర
యమిదంత్రేతాప్రణీతస్సంస్కృతోఽనలః। సమూహ్యఃపరిచాయ్యోపచా
య్యావగ్నౌప్రయోగిణః॥యోగార్హపత్యాదానీయదక్షిణాగ్నిఃప్రణీ
యతే। తస్మిన్నానాయ్యోఽథాగ్నాయీస్వాహాచహుతభుక్ప్రియా॥ ౪౨౦॥
ఋక్సామిధేనీధాయ్యాచయాస్యాదగ్నిసమింధనీ। గాయత్రీప్రముఖం
ఛందోహవ్యపాకేచరుఃపుమాన్॥ ౪౨౧ ॥ ఆమిక్షాసాశృతోష్ణేయాక్షీ
రేస్యాద్దధియోగతః। ధవిత్రంవ్యజనంతద్యద్రచితంమృగచర్మణా॥ ౪౨౨॥
పృషదాజ్యంసదధ్యాజ్యేపరమాన్నంతుపాయసం। హవ్యకవ్యేదైవపిత్రే
అన్నేపాత్రంస్రువాదికం॥ధ్రువోపభృజ్జుహూర్నాతుస్రువోభేదాఃస్రు
చస్త్రియః।ఉపాకృతఃపశురసౌయోఽభిమంత్ర్యక్రతౌహతః॥ పరంపరా
కంశసనంప్రోక్షణంచవధార్థకం। వాచ్యలింగాఃప్రమీతోపసంపన్నప్రో
క్షితాహతే॥ సాన్నాయ్యంహవిరగ్నౌతుహుతంత్రిషువషట్కృతం। దీ
క్షాంతోఽవభృథోయజ్ఞేతత్కర్మార్హంతుయజ్ఞియం॥ త్రిష్వథక్రతుక
ర్మేష్టంపూర్తంఖాతాదికర్మయత్।అమృతంవిఘసోయజ్ఞశేషభోజన
శేషయోః॥త్యాగోవిహాపితందానముత్సర్జనవిసర్జనే। విశ్రాణనంవితరణం
స్పర్శనంప్రతిపాదనం॥ప్రాదేశనంనిర్వపణమపవర్జనమంహతిః।మృతా
ర్థంతదహేదానంత్రిషుస్యాదౌర్ధ్వదైహికం॥ పితృదానంనివాపస్స్యా
చ్ఛ్రాద్ధంతత్కర్మశాస్త్రతః। అన్వాహార్యంమాసికేంశోఽష్టమోఽహ్నఃకు
తపోఽస్త్రియాం॥౪౩౦॥పర్యేషణాపరీష్టిశ్చాన్వేషణాచగవేషణా।సనిస్త్వ
ధ్యేషణాయాచ్ఞాభిశస్తిర్యాచనార్థనా॥ షట్తుత్రిష్వర్ఘ్యమర్ఘార్థేపాద్యం
పాదాయవారిణి।క్రమాదాతిథ్యాతిథేయేఅతిథ్యర్థేత్రసాధుని॥స్యాదావే
శికఆగంతురతిథిర్నాగృహాగతే। పూజానమస్యాపచితిస్సపర్యార్చార్హ
ణాస్సమాః॥ వరివస్యాతుశుశ్రూషాపరిచర్యాప్యుపాసనం। వ్రజ్యాటా
ట్యాపర్యటనంచర్యాత్వీర్యాపథస్థితిః॥ ఉపస్పర్శస్త్వాచమనమథమౌనమభా
షణం।ఆనుపూర్వీస్త్రియాంవావృత్పరిపాటిరనుక్రమః॥ పర్యాయశ్చాతి
పాతస్తుస్యాత్పర్యయఉపాత్యయః। నియమోవ్రతమస్త్రీతచ్చోపవాసాది
పుణ్యకం॥ఔపవస్తంతూపవాసోవివేకఃపృథగాత్మతా। స్యాద్బ్రహ్మవర్చ
సంవృత్తాధ్యయనర్ధిరథాంజలిః॥ పాఠేబ్రహ్మాంజలిఃపాఠేవిప్రుషోబ్ర
హ్మబిందవః। ధ్యానయోగాసనేబ్రహ్మాసనంకల్పేవిధిక్రమౌ॥ ము
ఖ్యస్స్యాత్ప్రథమఃకల్పోఽనుకల్పస్తుతతోఽధమః। సంస్కారపూర్వంగ్రహ

ణం స్యాదుపాకరణం శ్రుతేః॥ సమౌతు పాదగ్రహణమభివాదనమిత్యుభే। భిక్షుః పరివ్రాట్ కర్మందీ పారాశర్యపి మస్కరీ॥ తపస్వీ తాపసః పారికాంక్షీ వాచంయమో మునిః। తపఃక్లేశసహో దాంతో వర్ణినో బ్రహ్మచారిణః॥ ఋషయస్సత్యవచసః స్నాతకస్త్వాప్లుతో వ్రతీ। యే నిర్జితేంద్రియగ్రామా యతినో యతయశ్చ తే॥ యస్స్థండిలే వ్రతవశాచ్ఛేతే స్థండిలశాయ్యసౌ। స్థాండిలశ్చాథ విరజస్తమసస్స్యుర్ద్వయాతిగాః॥ పవిత్రః ప్రయతః పూతః పాషండాస్సర్వలింగినః। పాలాశో దండ ఆషాఢో వ్రతే రాంభస్తు వైణవః॥ అస్త్రీ కమండలుః కుండీ వ్రతినామాసనం బ్రుసీ। అజినం చర్మ కృత్తిః స్త్రీ భైక్షం భిక్షాకదంబకం॥ స్వాధ్యాయస్స్యాజ్జపస్సుత్యాభిషవస్సవనం చ సా। సర్వైనసామపధ్వంసి జప్యం త్రిష్వఘమర్షణం॥ దర్శశ్చ పూర్ణమాసశ్చ యాగౌ పక్షాంతయోః పృథక్। శరీరసాధనాపేక్షం నిత్యం యత్కర్మ తద్యమః॥ నియమస్తు స యత్కర్మ నిత్యమాగంతుసాధనం। క్షౌరం తు భద్రాకరణం ముండనం వపనం తథా॥ ఉపవీతం యజ్ఞసూత్రం ప్రోద్ధృతే దక్షిణే కరే। ప్రాచీనావీతమన్యస్మిన్నివీతం కంఠలంబితం॥ అంగుల్యగ్రే దైవం తీర్థం స్వల్పాంగుల్యోర్మూలే కాయం। మధ్యేంగుష్ఠాంగుల్యోః పైత్రం మూలే హ్యంగుష్ఠస్య బ్రాహ్మం॥ ౪౫౦ ॥ స్యాద్బ్రహ్మభూయం బ్రహ్మత్వం బ్రహ్మసాయుజ్యమిత్యపి। దేవభూయాదికం తద్వత్ కృచ్ఛ్రం సాంతపనాదికం॥ సన్న్యాసవత్యనశనే పుమాన్ ప్రాయోఽథ వీరహా। నష్టాగ్నిః కుహనా లోభాన్మిథ్యేర్యాపథకల్పనా॥ వ్రాత్యస్సంస్కారహీనస్స్యాదస్వాధ్యాయో నిరాకృతిః। ధర్మధ్వజీ లింగవృత్తిరవకీర్ణీ క్షతవ్రతః॥ సుప్తే యస్మిన్నస్తమేతి సుప్తే యస్మిన్నుదేతి చ। అంశుమానభినిర్ముక్తాభ్యుదితౌ చ యథాక్రమం॥ పరివేత్తానుజోఽనూఢే జ్యేష్ఠే దారపరిగ్రహాత్। పరివిత్తిస్తు తజ్జ్యాయాన్ వివాహోపయమౌ సమౌ। తథా పరిణయోద్వాహోపయామాః పాణిపీడనం। వ్యవాయో గ్రామ్యధర్మో మైథునం నిధువనం రతం॥ త్రివర్గో ధర్మకామార్థైశ్చతుర్వర్గస్సమోక్షకైః। సబలైస్తైశ్చతుర్భద్రం జన్యాస్స్నిగ్ధా వరస్య యే॥ ఇతి బ్రహ్మవర్గః.

౧ మూర్ధాభిషిక్తో రాజన్యో బాహుజః క్షత్రియో విరాట్। రాజా రాట్ పార్థివక్ష్మాభృన్నృపభూపమహీక్షితః॥ రాజా తు ప్రణతాశేషసామంతస్స్యాదధీశ్వరః। చక్రవర్తీ సార్వభౌమో నృపోఽన్యో మండలేశ్వరః॥ యేనేష్టం రాజసూయేన మండలస్యేశ్వరశ్చ యః। శాస్తి యశ్చాజ్ఞయా రాజ్ఞస్స సమ్రాడథ రాజకం॥ ౪౬౦ ॥ రాజన్యకం చ నృపతిక్షత్రియాణాం గణే క్రమాత్। మంత్రీ ధీసచివోఽమాత్యోఽన్యే కర్మసచివాస్తతః॥ మహామాత్రాః ప్రధానాని పురో

ధాస్తుపురోహితః। ద్రష్టరివ్యవహారాణాం ప్రాడ్వివాకాక్షదర్శకౌ॥ ప్రతీ
హారోద్వారపాలద్వాస్థద్వాస్థితదర్శకాః। రక్షివర్గస్త్వనీకస్థోథాధ్య
క్షాధికృతౌ సమౌ॥ స్థాయుకోధికృతో గ్రామే గోపో గ్రామేషు భూరిషు। భౌ
రికః కనకాధ్యక్షో రూప్యాధ్యక్షస్తు నైష్కికః॥ అంతఃపురే త్వధికృతస్స్యా
దంతర్వంశికో జనః। సౌవిదల్లాః కంచుకినః స్థాపత్యాస్సౌవిదాశ్చ తే॥ షండో
వర్షవరస్తుల్యౌ సేవకార్థ్యనుజీవినః। విషయానంతరో రాజా శత్రుర్మి
త్రమతఃపరం॥ ఉదాసీనః పరతరః పార్ష్ణిగ్రాహస్తు పృష్ఠతః। రిపౌ వైరిస
పత్నారిద్విషద్ద్వేషణదుర్హృదః॥ ద్విడ్విపక్షాహితామిత్రదస్యుశాత్రవశ
త్రవః। అభియాతిపరారాతిప్రత్యర్థిపరిపంథినః॥ స్నిగ్ధో వయస్యస్సవ
యా అథమిత్రం సఖా సుహృత్। సఖ్యం సాప్తపదీనం స్యాదనురోధోనువర్త
నం॥ యథార్హవర్ణః ప్రణిధిరపసర్పశ్చరస్స్పశః। చారశ్చ గూఢపురుషశ్చాప్త
ప్రత్యయితౌ సమౌ॥ ౧౦॥ సాంవత్సరో జ్యౌతిషికో దైవజ్ఞగణకావపి। స్యు
ర్మౌహూర్తికమౌహూర్తజ్ఞానికార్తాంతికావపి॥ తాంత్రికో జ్ఞాతసి
ద్ధాంతస్సత్రీ గృహపతిస్సమౌ। లిపికారోక్షరచణోక్షరచుంచుశ్చ లేఖకే॥ లిఖి
తాక్షరసంస్థానే లిపిర్లిబిరుభే స్త్రియాం। స్యాత్సందేశహరో దూతో దూ
త్యం తద్భావకర్మణోః॥ అధ్వనీనోధ్వగోధ్వన్యః పాంథః పథిక ఇత్యపి। స్వా
మ్యమాత్యసుహృత్కోశరాష్ట్రదుర్గబలాని చ॥ రాజ్యాంగాని ప్రకృత
యః పౌరాణాం శ్రేణయోపి చ। సంధిర్నా విగ్రహో యానమాసనం ద్వై
ధమాశ్రయః॥ షడ్గుణాశ్శక్తయస్తిస్రః ప్రభావోత్సాహమంత్రజాః। క్ష
యః స్థానం చ వృద్ధిశ్చ త్రివర్గో నీతివేదినాం॥ స ప్రతాపః ప్రభావశ్చ యత్తే
జః కోశదండజం। సామదానే భేదదండావిత్యుపాయచతుష్టయం॥ సాహ
సం తు దమో దండస్సామ సాంత్వమథో సమౌ। భేదోపజాపావుపధా ధర్మా
ద్యైర్యత్పరీక్షణం॥ పంచ త్రిష్వషడక్షీణో యస్తృతీయాద్యగోచరః। వివిక్త
విజనచ్ఛన్ననిశ్శలాకాస్తథా రహః॥ రహశ్చోపాంశు చాలింగే రహస్యం త
ద్భవే త్రిషు। సమౌ విస్రంభవిశ్వాసౌ భ్రేషో భ్రంశో యథోచితాత్॥ ౨౦
అభ్రేషన్యాయకల్పాస్తు దేశరూపం సమంజసం। యుక్తమౌపయికం లభ్యం భ
జమానాభినీతవత్॥ న్యాయ్యం చ త్రిషు షట్సంప్రధారణా తు సమర్థనం। అవ
వాదస్తు నిర్దేశో నిదేశశ్శాసనం చ సః॥ శిష్టిశ్చాజ్ఞా చ సంస్థా తు మర్యాదా ధార
ణా స్థితిః। ఆగోపరాధో మంతుశ్చ సమే తూద్దానబంధనే॥ ద్విపాద్యో ద్విగు
ణో దండో భాగధేయః కరో బలిః। ఘట్టాదిదేయం శుల్కోస్త్రీ ప్రాభృతం
తు ప్రదేశనం॥ ఉపాయనముపగ్రాహ్యముపహారస్తథోపదా। యౌతకాది

తుర్యద్వయంసదాయోహరణంచతత్ ‖ తత్కాలస్తుతదాత్వంస్యాదుత్త
రఃకాలఆయతిః।సాంద్రష్టికంఫలంసద్యఉదర్కఃఫలముత్తరం‖ అదృష్టంవ
హ్నితోయాదిదృష్టంస్వపరచక్రజం। మహీభుజామహిభయంస్వపక్షప్ర
భవంభయం‖ప్రక్రియాత్వధికారస్స్యాచ్చామరంతుప్రకీర్ణకం । నృపా
సనంయత్తద్భద్రాసనంసింహాసనంతుతత్‖ హైమంఛత్త్రంత్వాతపత్రం
రాజ్ఞస్తున్నృపలక్ష్మతత్।భద్రకుంభఃపూర్ణకుంభోభృంగారఃకనకాలుకా‖
నివేశశ్శిబిరంషండేసజ్జనంతూపరక్షణం। హస్త్యశ్వరథపాదాతంసేనాం
గంస్యాచ్చతుష్టయం‖దంతీదంతావళోహస్తీద్విరదోనేకపోద్విపః।మతంగ
జోగజోనాగఃకుంజరోవారణఃకరీ‖ ౪౯౦ ‖ ఇభఃస్తంబేరమఃపద్మీయూథ
నాథస్తుయూథపః। మదోత్కటోమదకలఃకలభఃకరిశాబకః‖౪౯౧ ‖ ప్రభి
న్నోగర్జితోమత్తస్సమావుద్వాంతనిర్మదౌ। హాస్తికంగజతాబృందేకరిణీధే
నుకావశా‖౪౯౨‖గండఃకటోమదోదానంవమథుఃకరశీకరః। కుంభౌతుశిర
సఃపిండౌతయోర్మధ్యేవిదుఃపుమాన్‖౪౯౩ ‖ అవగ్రహోలలాటంస్యా
దీషికాత్వక్షికూటకం । అపాంగదేశోనిర్యాణంకర్ణమూలంతుచూలికా ‖
అధఃకుంభస్యవాహిత్థంప్రతిమానమధోస్యయత్ । ఆసనంస్కంధదేశ
స్స్యాత్పద్మకంబిందుజాలకం‖౪౯౪‖పక్షభాగఃపార్శ్వభాగోదంతభాగ
స్తుయోగ్రతః। ద్వౌపూర్వపశ్చాజ్జంఘాదిదేశౌగాత్రావరేక్రమాత్ ‖
౪౯౫‖తోత్రంవైణుకమాలానంబంధస్తంభేథశృంఖలే। అందుకోనిగళో
స్త్రీస్స్యాదంకుశోస్త్రీసృణిర్ద్వయోః‖ ౪౯౬ ‖ దూష్యాకక్ష్యావరత్రా
స్స్యాత్కల్పనాసజ్జనాసమే । ప్రవేణ్యాస్తరణంవర్ణఃపరిస్తోమఃకుథోద్వ
యోః‖౪౯౭‖వీతంత్వసారంహస్త్యశ్వంవారీతుగజబంధనీ। ఘోటకేవీతి
తురగతురంగాశ్వతురంగమాః‖౪౯౮‖వాజివాహార్వగంధర్వహయసైంధ
వసప్తయః। ఆజానేయాఃకులీనాస్స్యుర్వినీతాస్సాధువాహినః‖౫౦౦‖ వ
నాయుజాఃపారసీకాఃకాంభోజాబాహ్లికాహయాః।యయురశ్వోశ్వమేధీ
యోజవనస్తుజవాధికః‖ ౫౦౧ ‖ పృష్ఠ్యస్థౌరీసితఃకర్కోరథ్యోవోఢారథ
స్యయః। బాలఃకిశోరోవామ్యశ్వాబడబావాడబంగణే‖ ౫౦౨‖ త్రిష్వాశ్వీనం
యదశ్వేనదినేనైకేనగమ్యతే । కశ్యంతుమధ్యమశ్వానాంహేషాహ్రేషా
చనిస్వనే‖౫౦౩‖నిగాలస్తుగళోద్దేశోబృందేత్వశ్వీయమాశ్వవత్ । ఆస్కం
దితంధౌరితకంరేచితంవల్గితంప్లుతం‖౫౦౪‖గతయోమూఃపంచధారాఘో
ణాతుప్రోథమస్త్రియాం । కవికాతుఖలీనోస్త్రీశఫంక్లీబేఖురఃపుమాన్ ‖
౫౦౫‖పుచ్ఛోస్త్రీలూమలాంగూలేవాలహస్తశ్చవాలధిః। త్రిష్వాపావృత్త

లుఠితోఽపరావృత్తేముహుర్భువి॥౫౦౬॥ యానేచక్రిణియుద్ధార్థేశతాంగ
స్స్యందనోరథః। అసౌపుష్యరథశ్చక్రయానంనసమరాయయత్ ॥౫౦౭॥
కర్ణీరథఃప్రవహణండయనంచసమంత్రయం। క్లీబేనశ్శకటోఽస్త్రీస్యాద్గం
త్రీకంబళివాహ్యకం॥౫౦౮॥ శిబికాయాప్యయానంస్యాద్దోలాప్రేంఖాదిః
కాఃస్త్రియాం।ఉభౌతుద్వైపవైయాఘ్రౌద్వీపిచర్మావృతేరథే॥౫౦౯॥పాం
డుకంబళసంవీతస్స్యందనఃపాండుకంబళీ। రథేకాంబళవాస్త్రాద్యాఃకంబ
ళాదిభిరావృతే॥౫౧౦॥త్రిషుద్వైపాదయోరథ్యారథకడ్యారథవ్రజే।ధూః
స్త్రీక్లీబేయానముఖంస్యాద్రథాంగమపస్కరః ॥ చక్రంరథాంగం
తస్యాంతేనేమిఃస్త్రీస్యాత్ప్రధిఃపుమాన్। పిండికానాభిరక్షాగ్రకీలకేతుద్వ
యోరణిః॥రథగుప్తిర్వరూథోనాకూబరస్తుయుగంధరః।అనుకర్షోదార్వ
ధఃస్థంప్రాసంగోనాయుగాద్యుగః॥సర్వంస్యాద్వాహనంయానంయుగ్యంప
త్రంచధోరణం।పరంపరావాహనంయత్తద్వైనీతకమస్త్రియాం॥ ఆధోర
ణాహస్తిపకాహస్త్యారోహానిషాదినః ।నియంతాప్రాజితాయంతాసూ
తఃక్షత్తాచసారథిః-సవ్యేష్ఠదక్షిణస్థౌచసంజ్ఞారథకుటుంబినః।రథినస్స్యంద
నారోహాఅశ్వారోహాస్తుసాదినః॥భటాయోధాశ్చయోద్ధారస్సేనారక్షా
స్తుసైనికాః।సేనాయాంసమవేతాయేసైన్యాస్తేసైనికాశ్చతే ॥ బలినోయేస
హస్రేణసాహస్రాస్తేసహస్రిణః।పరిధిస్థఃపరిచరస్సేనానీర్వాహినీప
తిః॥కంచుకోవారవాణోఽస్త్రీయత్తుమధ్యేసకంచుకాః। బధ్నంతితత్సారస
నాధికాంగోఽథశీర్షకం।శీర్షణ్యంచశిరస్త్రేఽథతనుత్రంవర్మదంశనం
ఉరశ్ఛదఃకంకటకోజాగరఃకవచోఽస్త్రియాం ॥౫౨౦॥ ఆముక్తఃప్రతిము
క్తశ్చపినద్ధశ్చాపినద్ధవత్ ।సన్నద్ధోవర్మితస్సజ్జోదంశితోవ్యూఢకంకటః ॥
త్రిష్వాముక్తాదయోవర్మభృతాంకావచికంగణే। పదాతిపత్తిపదగపా
దాతికపదాజయః॥పద్గశ్చపదికశ్చాథపాదాతంపత్తిసంహతిః। శస్త్రాజీవే
కాండపృష్ఠాయుధీయాయుధికాస్సమాః॥ కృతహస్తస్సుప్రయోగవిశిఖఃకృ
తపుంఖవత్।అపరాద్ధపృషత్కోఽసౌలక్ష్యాద్యశ్చ్యుతసాయకః ॥ ధన్వీధను
ష్మాన్ధానుష్కోనిషంగ్యస్త్రీధనుర్ధరః। స్యాత్కాండవాంస్తుకాండీర
శ్శాక్తీకశ్శక్తిహేతికః॥యాష్టీకపారశ్వధికౌయష్టిస్వధితిహేతికౌ।నైస్త్రిం
శికోఽసిహేతిస్స్యాత్సమౌప్రాసికకౌంతికౌ ॥ చర్మీఫలకపాణిస్స్యాత్ప
తాకీవైజయంతికః।అనుప్లవస్సహాయశ్చానుచరోఽభిచరస్సమాః ॥ పురోగా
గ్రేసరప్రష్ఠాగ్రతస్సరపురస్సరాః । పురోగమఃపురోగామీమందగామీతు
మంథరః॥ జంఘాలోఽతిజవస్తుల్యౌజంఘాకరికజాంఘికౌ । తరస్వీత్వరితోవే

గీప)జవీజవనోజవః ॥ జయ్యోయశ్శక్యతే జేతుం జేయో జేతవ్యమాత్ర)కే।జై
త్రిస్తు జేతా యో గచ్ఛత్యలంవిద్విషతః ప్రతి॥
౩౦ ॥ సో భ్యమిత్రో ఽభ్యమిత్రీయోప్యభ్యమిత్రీణ ఇత్యపి। ఊర్జస్వలస్స్యా
దూర్జస్వీయ ఊర్జో ఽతిశయాన్వితః ॥ స్యాదురస్వానురసిలోరథికో రథి
రోరథీ। కామంగామ్యనుకామీనో హ్యత్యంతీనస్తథాభృశం॥శూరోవీరశ్చవి
క్రాంతో జేతా జిష్ణుశ్చ జిత్వరః। సాంయుగీనో రణే సాధుశ్శస్త్రాజీవాదయ
స్త్రి)షధ్వజినీ వాహినీ సేనా పృతనానీకినీ చమూః॥వరూధినీ బలం సైన్యం చక్రం
చానీకమస్త్రియాం ॥ వ్యూహస్తు బలవిన్యాసో భేదా దండాదయో యుధి। ప్ర
త్యాసారో వ్యూహపార్ష్ణిః సైన్యపృష్ఠే ప్రతిగ్రహః। ఏకేభైకరథాత్ర్య
శ్వా పత్తిః పంచపదాతికా। పత్త్యంగై స్త్రిగుణైస్సర్వైః క్రమాదాఖ్యాయ
థోత్తరం॥సేనాముఖం గుల్మగణౌ వాహినీ పృతనా చమూః అనీకినీదశానీకిన్య
క్షౌహిణ్యథ సంపది॥సంపత్తిశ్శ్రీశ్చ లక్ష్మీశ్చ విపత్త్యాం విపదాపదౌ।ఆయుధం
తు ప్రహరణం శస్త్రమస్త్రమథాస్త్రియాం॥౩౮॥ధనుశ్చాపౌ ధన్వశరాస
నకోదండకార్ముకం। ఇష్వాసో ప్యథ కర్ణస్య కాలపృష్ఠం శరాసనం॥కపిధ్వజ
స్య గాండీవ గాండివౌ పుంనపుంసకే। కోటిరస్యాటనీ గోధా తలం జ్యాఘా
తవారణే॥౪౦॥లస్తకస్తు ధనుర్మధ్యం మౌర్వీ జ్యా శింజినీ గుణః। స్యాత్ప్ర
త్యాలీఢమాలీఢమిత్యాది స్థానపంచకం॥౪౧॥లక్ష్యం లక్షం శరవ్యం చ శరా
భ్యాస ఉపాసనం॥పృషత్కబాణవిశిఖా అజిహ్మగఖగాశుగాః ॥ ౪౨ ॥ క
లంబమార్గణశరాః పత్రీ రోప ఇషుర్ద్వయోః। ప్రక్ష్వేడనాస్తు నారాచా
పక్షో వాజస్త్రిషూత్తరే॥౪౩॥నిరస్తః ప్రహితే బాణే విషాక్తే దిగ్ధలిప్తకౌ।
తూణోపాసంగతూణీరనిషంగా ఇషుధిర్ద్వయోః ॥ తూణ్యాం ఖడ్గే తు ని
స్త్రింశచంద్రహాసాసిరిష్టయః। కౌక్షేయకో మండలాగ్రః కరవాలః కృపా
ణవత్॥త్సరుః ఖడ్గాదిముష్టౌ స్యాన్మేఖలా తన్నిబంధనే। ఫలకో స్త్రీ ఫలం చర్మ
సంగ్రాహో ముష్టిరస్య యః ॥ ౪౫ ॥ ద్రుఘణో ముద్గరఘనౌ స్యాదీలీ కర
వాలికా। భిందిపాలస్సృగస్తుల్యౌ పరిఘః పరిఘాతనః॥౪౬॥ద్వయోః కుఠా
రస్స్వధితిః పరశుశ్చ పరశ్వథః। స్యాచ్ఛస్త్రీ చాసిపుత్రీ చ ఛురికా చాసిధేను
కా॥ వా పుంసి శల్యం శంకుర్నా సర్వలా తోమరోస్త్రియాం। ప్రాసస్తు కుంతః
కోణస్తు స్త్రియః పాళ్యశ్రికోటయః ॥ ౪౮ ॥ సర్వాభిసారస్సర్వౌ
ఘస్సర్వసన్నహనార్థకః। లోహాభిసారో స్త్రభృతాం రాజ్ఞాం నీరాజనావి
ధిః॥౫౦॥యత్సేనయాభిగమనమరౌ తదభిషేణనం। యాత్రా వ్రజ్యాభిని
ర్యాణం ప్రస్థానం గమనం గమః॥౫౧ ॥ స్యాదాసారః ప్రసరణం ప్రచక్రం చ

లితార్థకం। అహితాన్ప్రత్యభీతస్యరణేయానమభిక్రమః॥౫౧॥ వైతా
ళికాబోధకరాశ్చాక్రికాఘాంటికాస్సమాః। స్యుర్మాగధాస్తుమగధాబం
దినఃస్తుతిపాఠకాః॥సంశప్తకాస్తుసమయాత్సంగ్రామాదనివర్తినః। రేణు
ర్ద్వయోః స్త్రియాంధూళిఃపాంసుర్నానద్వయోరజః॥ చూర్ణేక్షోద
స్సముత్పింజపింజలౌభృశమాకులే। పతాకావైజయంతీస్యాత్కేతనంధ్వజ
మస్త్రియాం॥సావీరాశంసనంయుద్ధభూమిర్యాతిభయప్రదా। అహంపూ
ర్వమహంపూర్వమిత్యహంపూర్వికాస్త్రియాం॥ ఆహోపురుషికాదర్పా
ద్యాస్యాత్సంభావనాత్మని। అహమహమికాతుసాస్యాత్పరస్పరంయోభవ
త్యహంకారః॥ద్రవిణంతరస్సహోబలశౌర్యాణిస్థామశుష్మంచ। శక్తిఃప
రాక్రమప్రాణౌవిక్రమస్త్వతిశక్తితా॥ వీరపాణంతుయత్పానంవృత్తేభావి
నివారణే। యుద్ధమాయోధనంజన్యంప్రధనంప్రవిదారణం॥మృధమాస్కం
దనంసంఖ్యంసమీకంసాంపరాయికం। అస్త్రియాంసమరానీకరణాఃకల
హవిగ్రహౌ॥౬౦॥సంప్రహారాభిసంపాతకలిసంస్ఫోటసంయుగాః। అ
భ్యామర్దసమాఘాతసంగ్రామాభ్యాగమాహవాః॥ సముదాయస్స్త్రి
యాంసంయత్సమిత్యాజిసమిద్యుధః। నియుద్ధంబాహుయుద్ధేథతుములంరణ
సంకులే। క్ష్వేడాతుసింహనాదస్స్యాత్కరిణాంఘటనాఘటా। క్రందనం
యోధసంరావోబృంహితంకరిగర్జితం॥ విస్ఫారోధనుషస్స్వానః పట
హాడంబరౌసమౌ। ప్రసభంతుబలాత్కారోహఠోథస్ఖలితంఛలం॥ అజన్యం
క్లీబముత్పాతఉపసర్గస్సమంత్రయం। మూర్ఛాతుకశ్మలంమోహోప్య
వమర్దస్తుపీడనం॥అభ్యవస్కందనంత్వభ్యాసాదనంవిజయోజయః। వైరశుద్ధిః
ప్రతీకారోవైరనిర్యాతనంచసా। ప్రద్రావోద్రావసంద్రావసందావావిద్ర
వోద్రవః। అపక్రమోపయానంచరణేభంగఃపరాజయః॥ పరాజితపరా
భూతౌత్రిషునష్టతిరోహితౌ। ప్రమాపణంనిబర్హణంనికారణంవిశారణం
ప్రవాసనంపరాసనంనిషూదనంనిహింసనం। నిర్వాసనం సంజ్ఞపనంని
ర్గ్రంథనమపాసనం॥నిస్తర్హణంనిహననంక్షణనంపరివర్జనం। నిర్వాప
ణంవిశసనంమారణంప్రతిఘాతనం॥౭౦॥ఉద్వాసనప్రమథనక్రథనోజ్జాస
నానిచ। ఆలంభపింజవిశరఘాతోన్మాథవధాఅపి॥ స్యాత్పంచతాకాలధ
ర్మోదిష్టాంతఃప్రళయోత్యయః। అంతోనాశోద్వయోర్మృత్యుర్మరణం
నిధనోస్త్రియాం॥పరాసుప్రాప్తపంచత్వపరేతప్రేతసంస్థితాః। మృ
తప్రమీతౌత్రిష్వేతేచితాచిత్యాచితిస్స్త్రియాం॥కబంధోస్త్రీక్రియాయు
క్తమపమూర్ధకళేబరం। శ్మశానంస్యాత్పితృవనంకుణపశ్శవమస్త్రియాం॥

ప్రగ్రహోపగ్రహౌబంద్యాం కారాస్యాద్బంధనాలయే। పుంసిభూమ్న్య
సవః ప్రాణాశ్చైవంజీవోసుధారణం॥ ఆయుర్జీవితకాలోనాజీవాతుర్జీ
వనౌషధం॥ ——❋ఇతిక్షత్రియవర్గః❋—— ❋

ఊరవ్యాఊరుజాఅర్యావైశ్యాభూమిస్పృశోవిశః॥ ఆజీవోజీవికావా
ర్తావృత్తిర్వర్తనజీవనే। స్త్రియాంకృషిఃపాశుపాల్యంవాణిజ్యంచేతివృ
త్తయః॥ సేవాశ్వవృత్తిరనృతంకృషిరుంఛశిలంత్వృతం। ద్వేయాచితాయా
చితయోర్యథాసంఖ్యంమృతామృతే॥ సత్యానృతంవణిగ్భావస్స్యాదృణంప
ర్యుదంచనం। ఉద్ధారోర్థప్రయోగస్తుకుసీదంవృద్ధిజీవికా॥ యాచ్ఞయా
ప్తంయాచితకంనిమయాదాపమిత్యకం। ఉత్తమర్ణాధమర్ణౌద్వౌప్ర
యోక్తృగ్రాహకౌక్రమాత్॥౧౦॥ కుసీదికోవార్ధుషికోవృద్ధ్యాజీవ
శ్చవార్ధుషిః। క్షేత్రాజీవఃకర్షకశ్చకృషికశ్చకృషీవలః॥ క్షేత్రంవ్రైహే
యశాలేయంవ్రీహిశాల్యుద్భవోచితం। యవ్యంయవక్యంషష్టిక్యంయవాది
భవనంహియత్॥ తిల్యతైలీనవన్మాషోమాణుభంగాద్విరూపతా। మౌద్గీన
కౌద్రవీణాదిశేషధాన్యోద్భవోచితం॥ బీజాకృతంతూప్తకృష్టంసీత్యంకృ
ష్టంచహల్యవత్। త్రిగుణాకృతంతృతీయాకృతంత్రిహల్యంత్రిసీత్యమపిత
స్మిన్॥ ద్విగుణాకృతేతుసర్వంపూర్వంశంబాకృతమపీహ। ద్రోణాఢకాది
వాపాదౌద్రౌణికాఢకికాదయః॥ ఖారీవాపస్తుఖారీకఉత్తమర్ణాదయ
స్త్రిషు। పుంనపుంసకయోర్వప్రఃకేదారంక్షేత్రమస్యతు। కైదారకంస్యా
త్కైదార్యంక్షేత్రంకైదారికంగణే। లోష్టానిలోష్టవఃపుంసికోటిశోలోష్ట
భేదనః॥ ప్రాజనంతోదనంతోత్రంఖనిత్రమవదారణం। దాత్రంలవిత్రమాబం
ధోయోక్త్రంయోత్రమథోఫలం॥ నిరీషంకూటకంఫాలఃకృషకోలాంగ
లంహలం। గోదారణంచసీరోథశమ్యాస్త్రీయుగకీలకం॥ ఈషాలాంగలదం
డస్స్యాత్సీతాలాంగలపద్ధతిః। పుంసిమేధిఃఖలేదారున్యస్తంయత్పశుబంధనే॥
౧౫॥ ఆశువ్రీహిఃపాటలస్స్యాచ్ఛితశూకయవౌసమౌ। తోక్మస్తుతత్రహ
రితేకలాయస్తుసతీనకః॥ హరేణుఖండికౌచాస్మిన్కోరదూషస్తుకోద్రవః। మం
గల్యకోమసూరోథమకుష్టకమయుష్టకౌ॥ వనముద్గేసర్షపేతుద్వౌతుందుభక
దంబకౌ। సిద్ధార్థస్త్వేషధవలోగోధూమస్సుమనస్సమౌ॥ స్యాద్యావకస్తుకు
ల్మాషశ్చణకోహరిమంథకః। ద్వౌతిలేతిలపేజశ్చతిలపేజశ్చనిష్ఫలే॥౧౪॥
క్షవఃక్షుతాభిజననోరాజికాకృష్ణికాసురీ। స్త్రియాంకంగుప్రియంగూద్వేఅ
తసీస్యాదుమాక్షుమా॥ మాతులానీతుభంగాయాంవ్రీహిభేదస్త్వణుఃపు
మాన్। కింశారుస్సస్యశూకంస్యాత్కణిశంసస్యమంజరీ॥ ధాన్యంవ్రీహి

స్తృంబకరిస్త్సంబో గుత్సస్తృణాదినః । నాళీనాళంచ కాండోస్య పలాలో
స్త్రీ సనిష్ఫలః ॥ కడంగరో బుసం క్లీబే ధాన్యత్వచి తుషః పుమాన్ । శూకోస్త్రీ
శ్లక్ష్ణతీక్ష్ణాగ్రే శమీశింబా త్రిషూత్తరే ॥ ఋద్ధమావసితం ధాన్యం పూతంతు
బహులీకృతం । మాషాదయశ్శమీధాన్యే శూకధాన్యే యవాదయః ॥ శాల
యః కలమాద్యాశ్చ షష్టికాద్యాశ్చ పుంస్యమీ । తృణధాన్యాని నీవారాః స్త్రీ
గవేధుగవేధుకా ॥ ౬౦౦ ॥ అయోగ్రం ముసలో స్త్రీ స్యాదుదూఖలము లూ
ఖలం । ప్రస్ఫోటనం శూర్పమస్త్రీ చాలనీతితఉః పుమాన్ ॥ స్యూతప్రసేవౌ
కండోలపిటౌ కటకిలింజకౌ । సమానౌ రసవత్యాంతు పాకస్థానమహానసం ॥
పౌరోగవస్తదధ్యక్షస్సూదా ఔదనికా గుణాః ॥ ఆపూపికః కాందవికో భక్ష్య
కారఇమే త్రిషు । అశ్మంతముద్ధానమధిశ్రయణీ చుల్లిరంతికా ॥ అంగారధాని
కాంగారశకట్యపి హసంత్యపి । హసన్యప్యథన స్త్రీ స్యాదంగారోలాతముల్ము
కం ॥ క్లీబేంబరీషం భ్రాష్ట్రో నాకందుర్వా స్వేదనీ స్త్రియాం । అలంజరః
స్యాన్మణికః కర్కర్యాళుర్గళంతికా ॥ పిఠరః స్థాల్యుఖా కుండం కలశస్తు త్రి
షు ద్వయోః । ఘటః కుటనిపావస్త్రీ శరావో వర్ధమానకః ॥ ఋజీషం పిష్టప
చనం కంసో స్త్రీ పానభాజనం । కుతూః కృత్తేః స్నేహపాత్రే సైవాల్పా కు
తుపః పుమాన్ ॥ సర్వమావపనం భాండం పాత్రామత్రే చ భాజనం । దర్విః
కంబిః ఖజాకా చ స్యాత్తర్దూర్దారుహస్తకః ॥ అస్త్రీ శాకం హరితకం శిగ్రు
రస్యతు నాడికా । కడంబశ్చ కలంబశ్చ వేశవార ఉపస్కరః ॥ తింతిడీకం చ చు
క్రం చ వృక్షామ్లమథ వెల్లజం । మరీచం కోలకం కృష్ణమూషణం ధర్మపత్త
నం ॥ ౬౧౧ ॥ జీరకో జీరణో జాజీ కణా కృష్ణే తు జీరకే । సుషవీ కారవీ పృథ్వీ పృ
థుః కాలోపకుంచికా ॥ ౬౧౨ ॥ ఆర్ద్రకం శృంగబేరం స్యాదథ ఛత్రా వితు
న్నకం । కుస్తుంబురు చ ధాన్యాకమథ శుంఠీ మహౌషధం ॥ స్త్రీనపుంసకయో
ర్విశ్వం నాగరం విశ్వభేషజం । ఆరనాళకసౌవీరకుల్మాషాభిషుతాని చ । అ
వంతిసోమధాన్యామ్లకుంజలాని చ కాంజికే । సహస్రవేధిజతుకం బాహ్లీకం
హింగు రామఠం ॥ ౬౧౪ ॥ తత్పత్రీ కారవీ పృథ్వీ బాష్పికా కబరీ పృథుః । ని
శాఖ్యా కాంచనీ పీతా హరిద్రా వరవర్ణినీ ॥ సాముద్రం యత్తు లవణమక్షీ
బం వశిరం చ తత్ । సైంధవో స్త్రీ శీతశివం మాణిబంధం చ సింధుజే ॥ రౌమకబ
స్తకం పాక్యం బిడం చ కృతకే ద్వయం । సౌవర్చలే క్షరుచకే తిలకం తత్ర మేచ
కే ॥ మత్స్యండీ ఫాణితం ఖండవికారే శర్కరా సితా । కూర్చికా క్షీరవికృతి
స్స్యాద్రసాలా తు మార్జితా ॥ స్యాత్తేమనం తు నిష్ఠానం త్రిలింగా వాసితావ
ధిః । శూలాకృతం భటిత్రం చ శూల్యముఖ్యం తు పైఠరం ॥ ౬౨౦ ॥ ప్రణీతముపస

ప్ర[illegible]స్యాత్సుసంస్కృతః | స్యాత్పిచ్ఛిలంతు విజిలం సంమృష్టం శో
[illegible]ధితం సమే || చిక్కణం మసృణం స్నిగ్ధం తుల్యే భావిత వాసితే | ఆపక్వం పౌళిరభ్యూ
షో లాజాః పుంభూమ్ని చాక్షతాః || పృథుకస్స్యాచ్చిపిటకో ధానా భ్రష్టయవే
స్త్రియాం | పూపోఽపూపః పిష్టకస్స్యాత్కరంభో దధిసక్తవః || భిస్సా స్త్రీ
భక్తమంధోఽన్నమోదనోఽస్త్రీ సదీదివిః భిస్సటా దగ్ధికా సర్వరసాగ్రే మండ
మస్త్రియాం || మాసరాచామనిస్రావా మండే భక్తసముద్భవే | యవాగూరు
ష్ణికా శ్రాణా విలేపీ తరలా చ సా || గవ్యం త్రిషు గవాం సర్వం గోవిడ్గోమయము
స్త్రియాం | తత్తు శుష్కం కరీషోఽస్త్రీ దుగ్ధం క్షీరం పయస్సమమ్ || పయస్య
మాజ్యదధ్యాది ద్రప్సం దధి ఘనేతరత్ | ఘృతమాజ్యం హవిస్సర్పిర్నవనీతం న
వోద్ధృతమ్ || తత్తు హైయంగవీనం యద్ధ్యోగోదోహోద్భవం ఘృతమ్ | దం
డాహతం కాలశేయమరిష్టమపి గోరసః || తక్రం హ్యుదశ్విన్మథితం పాదాం
బ్వర్ధాంబు నిర్జలం | మండం దధిభవం మస్తు పీయూషోఽభినవం పయః || అ
శనాయా బుభుక్షా క్షుద్గ్రాసస్తు కబళః పుమాన్ | సపీతిః స్త్రీ తుల్యపానం సగ్ధిః
స్త్రీ సహభోజనం || ౬౩౦ || ఉదన్యా తు పిపాసా తృట్ తర్షో జగ్ధిస్తు భోజనం |
జేమనం లేప ఆహారో నిఘసో న్యాద ఇత్యపి || సౌహిత్యం తర్పణం తృప్తిః ఫేలా
భుక్తసముజ్ఝితం | కామం ప్రకామం పర్యాప్తం నికామేష్టం యథేప్సితమ్ ||
౬౩౨ || గోపే గోపాలగోసంఖ్యగోధుగాభీరవల్లవాః | గోమహిష్యాదికం
పాదబంధనం ద్వౌ గవీశ్వరే || ౬౩౩ || గోమాన్ గోమీ గోకులం తు గోధ
నం స్యాద్గవాం వ్రజే | త్రిష్వాశితంగవీనం తద్గావో యత్రాశితాః పురా ||
౬౩౪ || ఉక్షా భద్రో బలీవర్ద ఋషభో వృషభో వృషః | అనడ్వాన్
సౌరభేయో గౌరుక్ష్ణాం సంహతిరౌక్షకమ్ || ౬౩౫ || గవ్యా గోత్రా గవాం
వత్సధేన్వోర్వాత్సకధైనుకే | వృషో మహాన్ మహోక్షః స్యాద్వృద్ధోక్ష
స్తు జరద్గవః || ౬౩౬ || ఉత్పన్న ఉక్షా జాతోక్షస్సద్యోజాతస్తు తర్ణకః | శ
కృత్కరిస్తు వత్సస్స్యాద్దమ్యవత్సతరౌ సమౌ || ౬౩౭ || ఆర్షభ్యః షండతా
యోగ్యః షండో గోపతిరిట్చరః | స్కంధప్రదేశస్త్వవహస్సాస్నా తు గలకం
బలః || ౬౩౮ || స్యాన్నస్తితస్తు నస్యోతః ప్రష్ఠవాడ్యుగపార్శ్వగః | యుగాదీ
నాం తు వోఢారో యుగ్యప్రాసంగ్యశాకటాః || ౬౩౯ || ఖనతి తేన తద్వోఢా
స్యేదం హాలికసైరికౌ | ధూర్వహే ధుర్యధౌరేయధురీణాస్సధురంధరాః ||
ఉభావేకధురీణైకధురావేకధురావహే | సతు సర్వధురీణో యో భవేత్స
ర్వధురావహః || మాహేయీ సౌరభేయీ గౌరుస్రా మాతా చ శృంగిణీ | అ
ర్జున్యఘ్న్యా రోహిణీ స్యాదుత్తమా గోషు నైచికీ || వర్ణాదిభేదాత్సంజ్ఞాస్స్యు

ష్ణబలీధవళోథయః॥ ద్విహాయనీద్వివర్షాగౌరేకాబ్దాత్వేకహాయనీ॥ చతుర
బ్దాచతుర్హాయణ్యేవంత్ర్యబ్దాత్రిహాయణీ। వశావంధ్యావతోకాతుస్రవద్గ
ర్భాథసంధినీ ॥ఆక్రాంతావృషభేణాథవేహద్గర్భోపఘాతినీ। కాల్యోపస
ర్యాప్రజనేప్రష్ఠౌహీబాలగర్భిణీ ॥ స్యాదచండీతుసుకరాబహుసూతిఃప
రేష్టుకా।చిరప్రసూతాబష్కయణీధేనుస్స్యాన్నవసూతికా ॥ సువ్రతాసుఖ
సందోహ్యాపీనోఘ్నీపీవరస్తనీ।ద్రోణక్షీరాద్రోణదుగ్ధాధేనుష్యాబంధకేస్థి
తా।సమాంసమీనాసాయైవప్రతివర్షంప్రసూయతే।ఊధస్తుక్లీబమాపీనం
సమౌశివకకీలకౌ॥నపుంసిదామసందానంపశురజ్జుస్తుదామనీ । వైశాఖమంథ
మంథానమంథానోమంథదండకే॥ కుటరోదండవిష్కంభోమంథనీగర్గరీస
మే।ఉష్ట్రేక్రమేళకమయమహాంగాఃకరభశ్శిశుః ॥ కరభాస్స్యుశ్శృంఖలకా
దారవైఃపాదబంధనైః।అజాఛాగీశుభచ్ఛాగబస్తచ్ఛగలకాఅజే॥ మేఢ్రో
రభ్రోరణోర్ణాయుమేషవృష్ణయఏడకే।ఉష్ట్రోరభ్రాజబృందేస్యాదౌష్ట్రకౌ
రభ్రకాజకం॥చక్రీవంతస్తువాలేయారాసభాగర్దభాఃఖరాః వైదేహకస్సా
ర్థవాహోనైగమోవాణిజోవణిక్ ॥ పణ్యాజీవోహ్యాపణికఃక్రయవిక్ర
యికశ్చసః।విక్రేతాస్యాద్విక్రయికఃక్రాయికఃక్రయికస్సమౌ॥ వాణిజ్యం
తువణిజ్యాస్యాన్మూల్యంవస్నోప్యవక్రయః।నీవీపరిపణంమూలధనంలాభో
ధికంఫలం।పరిదానంపరీవర్తోనైమేయనియమావపి।పుమానుపనిధిర్న్యా
సఃప్రతిదానంతదర్పణం॥ క్రయేప్రసారితంక్రయ్యంక్రేయంక్రేతవ్యమా
త్రకే।విక్రేయంపణితవ్యంచపణ్యంక్రయ్యాదయస్త్రిషు॥క్లీబేసత్యాపనం
సత్యంకారస్సత్యాకృతిస్స్త్రియాం । విపణోవిక్రయస్సంఖ్యాస్సంఖ్యేయే
హ్యాదశత్రిషు ॥ వింశత్యాద్యాస్సదైకత్వేసర్వాస్సంఖ్యేయసంఖ్యయోః।
సంఖ్యార్థేద్విబహుత్వేస్తస్తాసుచానవతేస్స్త్రియః॥పఙ్క్తేశ్శతసహస్రా
దిక్రమాద్దశగుణోత్తరం। యౌతవంద్రువయంపాయ్యమితిమానార్థకంత్ర
యం॥౬౦॥మానంతులాంగులిప్రస్థైర్గుంజాఃపంచాద్యమాషకః। తేషో
డశాక్షఃకర్షోస్త్రీపలంకర్షచతుష్టయం॥ సువర్ణబిస్తౌహేమ్నోక్షేకురు
బిస్తస్తుతత్పలే।తులాస్త్రియాంపలశతంభారస్స్యాద్వింశతిస్తులాః ॥ ఆచి
తౌదశభారాస్స్యుశ్శాకటోభారఆచితః । కార్షాపణఃకార్షికస్స్యాత్తామ్రికే
షికేతామ్రికేపణః॥ అస్త్రియామాఢకద్రోణౌఖారీవాహోనికుంచ
కః।కుడవఃప్రస్థఇత్యాద్యాఃపరిమాణార్థకాఃపృథక్ ॥ పాదస్తురీయోభాగ
స్స్యాదంశభాగౌతువంటకః।ద్రవ్యంవిత్తంస్వాపతేయంరిక్థమృక్థంధనంవ
సు॥ హిరణ్యంద్రవిణంద్యుమ్నమర్థారైవిభవాఅపి । స్యాత్కోశశ్చహిర

ప్యంచ హేమరూప్యే కృతాకృతే॥ తాభ్యాంయదన్యత్తత్కుప్యంరూప్యంత
ద్ద్వయమాహతం। గారుత్మతంమరకతమశ్మగర్భోహరిన్మణిః॥శోణరత్నం
లోహితకఃపద్మరాగోఽథమౌక్తికం।ముక్తాఽథవిద్రుమఃపుంసిప్రవాళంపుంన
పుంసకం॥రత్నంమణిర్ద్వయోరశ్మజాతౌముక్తాదికేఽపిచ । స్వర్ణంసువ
ర్ణంకనకంహిరణ్యంహేమహాటకం॥ తపనీయంశాతకుంభంగాంగేయంభ
ర్మకర్బురం।చామీకరంజాతరూపంమహారజతకాంచనే॥ ౬౦॥ రుక్మం
కార్తస్వరం జాంబూనదమష్టాపదోఽస్త్రియాం । అలంకారసువర్ణంయ
చ్ఛృంగీకనకమిత్యదః॥ దుర్వర్ణంరజతంరూప్యం ఖర్జూరం శ్వేతమిత్యపి।
రీతిః స్త్రియామారకూటో న స్త్రియామథతామ్రకం॥ శుల్బంమ్లేచ్ఛముఖం
ద్వ్యష్టవరిష్ఠోదుంబరాణిచ । లోహోఽస్త్రీ శస్త్రకంతీక్ష్ణంపిండంకాలా
యసాయసీ॥ అశ్మసారోఽథమండూరంసింహాణమపితన్మలే । సర్వంచతైజ
సంలోహంవికారస్త్వయసఃకుశీ ॥ క్షారఃకాచోఽథచ పలో రసస్సూతశ్చ
పారదే గవలంమాహిషంశృంగమభ్రకంగిరిజామలే॥స్రోతోంజనంతుసౌ
వీరంకాపోతాంజనయామునే తుత్థాంజనంశిఖిగ్రీవంవితున్నకమయూరకే॥
కర్పరీదార్వికాక్వాథోద్భవంతుత్థంరసాంజనం । రసగర్భంతార్క్ష్యశైలం
గంధాశ్మనితుగంధకః॥ సౌగంధికశ్చచక్షుష్యాకులాల్యౌతుకులత్థికా। రీతి
పుష్పంపుష్పకేతుఃపౌష్పకంకుసుమాంజనం॥ పింజరంపీతనంతాలమాలంచ
హరితాలకే।గైరేయమర్థ్యంగిరిజమశ్మజంచశిలాజతు॥బోలగంధరసప్రా
ణపిండగోపరసాస్సమాః।డిండీరోఽబ్ధికఫఃఫేనస్సిందూరంనాగసంభవం।నా
గసీసకయోగేష్టవప్రాణిత్రపుపిచ్చటం। రంగవంగేఽథపిచుస్తూలోఽథకమ
లోత్తరం॥ స్యాత్కుసుంభంవహ్నిశిఖంమహారజనమిత్యపి। మేషకంబళఊ
ర్ణాయుశ్శశోర్ణంశశలోమని॥ మధుక్షౌద్రంమాక్షికాదిమధూచ్ఛిష్టంతు
సిక్థకం।మనశ్శిలామనోగుప్తామనోహ్వానాగజిహ్వికా॥నైపాలీకునటీగోలా
యవక్షారోయవాగ్రజః । పాక్యోఽథసర్జికాక్షారఃకాపోతస్సుఖవర్చకః॥
సౌవర్చలంస్యాద్రుచకంత్వక్క్షీరీవంశరోచనా । శిగ్రుజంశ్వేతమరిచం
మోరటంమూలమైక్షవం ॥ గ్రంథికంపిప్పలీమూలంచటికాశిరఇత్యపి।గో
లోమీభూతకేశోనాపత్రాంగంరక్తచందనం॥ త్రికటుత్ర్యూషణంవ్యో
షంత్రిఫలాతుఫలత్రికమ్॥ ఇతివైశ్యవర్గః.

శూద్రాశ్చావరవర్ణాశ్చవృషలాశ్చజఘన్యజాః॥ ఆచండాలాత్తుసం
కీర్ణాఅంబష్ఠకరణాదయః । శూద్రావిశోస్తుకరణోఽంబష్ఠోవైశ్యాద్విజన్మ
నోః।శూద్రాక్షత్రియయోరుగ్రోమాగధఃక్షత్రియావిశోః। మాహిష్యో

శ్యాక్షత్త్రియయోః క్షత్తార్యాశూద్రయోస్సుతః॥ బ్రాహ్మణ్యాంక్షత్త్రియా
త్సూతస్తస్యాంవైదేహకోవిశః। రథకారస్తుమాహిష్యాత్కరణ్యాంయ
స్యసంభవః॥ ౧౯౦॥ స్యాచ్చండాలస్తుజనితోబ్రాహ్మణ్యాంవృషలేనయః।
కారుశ్శిల్పీసంహతైస్తైర్ద్వయోశ్శ్రేణిస్సజాతిభిః॥కులికస్స్యాత్కులశ్రే
ష్ఠీమాలాకారస్తుమాలికః॥కుంభకారఃకులాలస్స్యాత్పలగండస్తులేపకః॥తం
తువాయః కువిందస్స్యాత్తున్నవాయస్తుసౌచికః। రంగాజీవశ్చిత్రకరశ్శ
స్త్రమార్జోసిధావకః॥పాదూకృచ్చర్మకారస్స్యాద్వ్యోకారోలోహకా
రకః॥నాడింధమస్స్వర్ణకారఃకలాదోరుక్మకారకే॥ స్యాచ్ఛాంఖికఃకాంబ
వికశ్శౌల్బికస్తామ్రకుట్టకః। తక్షాతువర్ధకిస్త్వష్టారథకారశ్చకాష్ఠతట్॥
గ్రామాధీనోగ్రామతక్షః కౌటతక్షోనధీనకః। క్షురిముండిదివాకీర్తినాపి
తాంతావసాయినః॥ నిర్ణేజకస్స్యాద్రజకశ్శౌండికోమండహారకః। జా
బాలస్స్యాదజాజీవీదేవాజీవస్తుదేవలః॥ స్యాన్మాయాశాంబరీమాయాకా
రస్తుప్రాతిహారకః। శైలాలినస్తుశైలూషాజాయాజీవాఃకృశాశ్వినః॥ భ
రతాఇత్యపినటాశ్చారణాస్తుకుశీలవాః। మార్దంగికామౌరజికాఃపా
ణివాదాస్తుపాణిఘాః॥ వేణుధ్మాస్స్యుర్వైణవికావీణావాదాస్తువైణి
కాః॥జీవాంతకశ్శాకునికోద్వౌవాగురికజాలికౌ॥ ౨౦౦॥ వైతంసికఃకౌటిక
శ్చమాంసికశ్చసమంత్రయం।భృతకోభృతిభుక్కర్మకరోవైతనికశ్చసః॥
వార్తావహోవైవధికోభారవాహస్తుభారికః। వివర్ణఃపామరోనీచఃప్రా
కృతశ్చపృథగ్జనః॥నిహీనోపసదోజాల్మఃక్షుల్లకశ్చేతరశ్చసః। భృత్యేదాసే
రదాసేయదాసగోప్యకచేటకాః॥ నియోజ్యకింకరప్రైష్యభుజిష్యపరిచార
కాః। పరాచితపరిస్కందపరజాతపరైధితాః॥ మందస్తుతుందపరిమృజఆ
లస్యశ్శీతకోలసోనుష్ణః।దక్షేతుచతురపేశలపటవస్సూత్థానఉష్ణశ్చ ॥ చం
డాలప్లవమాతంగదివాకీర్తిజనంగమాః। నిషాదశ్వపచావంతేవాసిచాం
డాలపుల్కసాః॥భేదాఃకిరాతశబరపుళిందామ్లేచ్ఛజాతయః ।వ్యాధోమృగ
వధాజీవోమృగయుర్లుబ్ధకశ్చసః॥కౌలేయకస్సారమేయఃకుక్కురోమృగదం
శకః॥శునకోభషకశ్శ్వాస్యాదలర్కస్తుసయోగితః॥ శ్వావిశ్వకద్రుర్మృగ
యాకుశలస్సరమాశునీ। విట్చరస్సూకరోగ్రామ్యోవర్కరస్తరుణఃపశుః॥
ఆచ్ఛోదనంమృగవ్యంస్యాదాఖేటోమృగయాస్త్రియాం। దక్షిణారుర్లుబ్ధ
యోగాద్దక్షిణేర్మాకురంగకః॥ ౨౧౦॥ చోరైకాగారికస్తైనదస్యుతస్కర
మోషకాః॥ప్రతిరోధిపరాస్కందిపాటచ్చరమలిమ్లుచాః॥ చౌరికాస్తైన్యచౌ
ర్యేచస్తేయంలోప్త్రంతుతద్ధనం ।వీతంసస్తూపకరణంబంధనే మృగపక్షి

ణామ్॥ ఉన్మాథః కూటయంత్రం స్యాద్వాగురా మృగబంధనీ । శుల్బం వరా
టకః స్త్రీ తు రజ్జు స్త్రిషు వటీ గుణః ॥ ౭౧౩ ॥ ఉద్ఘాటనం ఘటీయంత్రం స
లిలోద్వాహనం ప్రహిః । పుంసి వేమా వాయదండ స్సూత్రాణి నరి తంత
వః ॥ ౭౧౪ ॥ వాణిర్వ్యూతిః స్త్రియౌ తుల్యే పుస్తం లేప్యాదికర్మణి
పాంచాలికా పుత్రికా స్యాద్వస్త్రదంతాదిభిః కృతా ॥ పిటకః పేటకః
పేటా మంజూషాథ విహంగికా । భారయష్టి స్తదాలంబి శిక్యం కాచో౽థ పాద
కా॥ పాదూరుపానత్ స్త్రీ సైవానుపదీనా పదాయతా । నధ్రీ వధ్రీ వరత్రా
స్యాదశ్వాదేస్తాడనీ కశా॥ చాండాలికా తు కండోలవీణా చండాలవల్లకీ । నా
రాచీ స్యాదేషణికా శాణస్తు నికషః కషః॥ వ్రశ్చనః పత్రపరశురీషికా తూలికా
సమే। తైజసావర్తనీ మూషా భస్త్రా చర్మప్రసేవికా॥ ఆస్ఫోటనీ వేధనిక
కృపాణీ కర్తరీ సమే। వృక్షాదనీ వృక్షభేదీ టంకః పాషాణదారణః ॥ ౭౧౫
క్రకచో౽స్త్రీ కరపత్ర మారా చర్మప్రభేదికా । సూర్మీ స్థూణాయః ప్రతిమా శి
ల్పం కర్మకళాదికం ॥ ప్రతిమానం ప్రతిబింబం ప్రతిమా ప్రతియాతనా । ప్ర
తిచ్ఛాయా ప్రతికృతిరర్చా పుంసి ప్రతినిధిరుపమోపమానం స్యాత్ ॥ వాచ్యలి
ఙ్గాస్సమస్తుల్యస్సదృక్షస్సదృశస్సదృక్ । సాధారణస్సమానశ్చ స్యురుత్తరప
దేత్వమీ॥ నిభసంకాశనీకాశప్రతీకాశోపమాదయః। కర్మణ్యా తు విధాభృ
త్యా భృతయో భర్మ వేతనమ్॥ భరణ్యం భరణం మూల్యం నిర్వేశః పణ ఇత్యపి। సురా
హలిప్రియా హాలా పరిస్రుద్వరుణాత్మజా ॥ గంధోత్తమా ప్రసన్నేరా కా
దంబర్యః పరిస్రుతా। మదిరా కశ్యమద్యే చాప్యవదంశస్తు భక్షణం ॥ శుండా
పానం మదస్థానం మధువారా మధుక్రమాః । మధ్వాసవో మాధవకో మధు
మాధ్వీక మద్వయోః॥ మైరేయమాసవస్సీధుర్మేదకో జగళస్సమౌ । స
న్ధానం స్యాదభిషవః కిణ్వం పుంసి తు నగ్నహూః ॥ కారోత్తమస్సురామం
డ ఆపానం పానగోష్ఠికా। చషకో౽స్త్రీ పానపాత్రం సరకో౽ప్యనుతర్షణ
ధూర్తో౽క్షదేవీ కితవో౽క్షధూర్తో ద్యూతకృత్సమాః । స్యుర్లగ్నకాః ప్ర
తిభువః సభికా ద్యూతకారకాః॥ ద్యూతో౽స్త్రియామక్షవతీ కైతవం పణ ఇ
త్యపి పణో౽క్షేషు గ్లహో౽క్షాస్తు దేవనాః పాశకాశ్చ తే ॥ పరిణాయస్తు శా
రీణాం సమంతాన్నయనే౽స్త్రియాం। అష్టాపదం శారిఫలం ప్రాణిద్యూత
సమాహ్వయః॥ ఉక్తా భూరిప్రయోగత్వాదేకస్మిన్ యే౽త్ర యౌగికాః। తా
ద్ధర్మ్యాదన్యతో వృత్తావూహ్యా లింగాంతరే౽పి తే॥ ఇతి శూద్రవర్గః ॥
ఇత్యమరసింహకృతౌ నామలింగానుశాసనే భూమికాండో ద్వితీయః సాంగ
ఏవ సమర్థితః॥ ద్వితీయకాండస్సమాప్తః.................



శ్రీ ర స్తు-



నామలింగానుశాసనే.



## తృతీయకాండప్రారంభః.

విశేష్యనిఘ్నైస్సంకీర్ణైర్నానార్థైరవ్యయైరపి। లింగాదిసంగ్రహై
ర్వర్గాస్సామాన్యేవర్గసంశ్రయాః॥౧॥ స్త్రీదారాద్యైర్యద్విశేష్యంయా
దృశైః ప్రస్తుతం పదైః। గుణద్రవ్యక్రియాశబ్దాస్తథాస్యుస్తస్య భేదకాః॥
౨॥ క్షేమంకరోరిష్టతాతిశ్శివతాతిశ్శివంకరః। సుకృతీపుణ్యవాన్ధన్యోమ
హేచ్ఛస్తుమహాశయః॥౩॥ హృదయాలుస్సుహృదయోమహోత్సాహో
మహోద్యమః। ప్రవీణేనిపుణాభిజ్ఞవిజ్ఞనిష్ణాతశిక్షితాః॥౪॥ వైజ్ఞానికఃకృత
ముఖఃకృతీకుశలఇత్యపి। పూజ్యప్రతీక్ష్యస్సాంశయికస్సంశయాపన్నమాన
సః॥౫॥ దక్షిణీయోదాక్షిణేయస్తత్రదాక్షిణ్యఇత్యపి। స్యుర్వదాన్యస్థూల
లక్ష్యదానశౌండాబహుప్రదే॥౬॥ జైవాతృకస్స్యాదాయుష్మానంతర్వా
ణిస్తుశాస్త్రవిత్। పరీక్షకఃకారణికోవరదస్తుసమర్ధకః॥౭॥ హర్షమాణోవి
కుర్వాణఃప్రమనాహృష్టమానసః। దుర్మనావిమనాఅంతర్మనాస్స్యాదుత్క
ఉన్మనాః॥ దక్షిణేసరళోదారౌసుకలోదాతృభోక్తరి। తత్పరేప్రసితాసక్తా
విష్టార్థోద్యుక్తఉత్సుకః॥౯॥ ప్రతీతేప్రథితఖ్యాతవిత్తవిజ్ఞాతవిశ్రుతాః।
గుణైఃప్రతీతేతుకృతలక్షణాహతలక్షణౌ॥౧౦॥ ఇభ్యఆఢ్యోధనీస్వామీత్వీశ్వ
రఃపతిరీశితా। అధిభూర్నాయకోనేతాప్రభుఃపరివృఢోధిపః॥౧౧॥ అధిక
ర్ధిస్సమృద్ధస్స్యాత్కుటుంబవ్యాపృతస్తుయః। స్యాదభ్యాగారికస్తస్మిన్ను
పాధిశ్చపుమానయం॥౧౨॥ వరాంగరూపోపేతోయస్సింహసంహననో
హిసః। నిర్వార్యఃకార్యకర్తాయస్సంపన్నస్సత్త్వసంపదా॥౧౩॥ అవాచి
మూకోథమనోజవసఃపితృసన్నిభః సత్కృత్యాలంకృతాంకన్యాంయోదదా
తిసకూకుదః॥౧౪॥ లక్ష్మీవాన్లక్ష్మణశ్శ్రీలశ్శ్రీమాన్స్నిగ్ధస్తువత్సలః। స్యాద్ద
యాలుఃకారుణికఃకృపాలుస్సూరతస్సమౌ॥౧౫॥ స్వతంత్రోపావృతస్స్వైరీ
స్వచ్ఛందోనిరవగ్రహః। పరతంత్రఃపరాధీనఃపరవాన్నాథవానపి॥౧౬॥
అధీనోనిఘ్నఆయత్తోస్వచ్ఛందోగృహ్యకోప్యసౌ। ఖలపూస్స్యాద్బహుకరో

రోదీర్ఘసూత్రశ్చిరక్రియః॥౧౭॥ జాల్మోసమీక్ష్యకారీస్యాత్కుంఠో మం
దః క్రియాసుయః। కర్మక్షమోలంకర్మీణః క్రియావాన్కర్మసూద్యతః॥
సకార్మఃకర్మశీలోయః కర్మశూరస్తుకర్మఠః। కర్మణ్యాభుక్కర్మకరః కర్మకార
స్తుతత్క్రియః॥౧౯॥ అపస్నాతోమృతస్నాత ఆమిషాశీతుశష్కులః। బుభు
క్షితస్స్యాత్క్షుధితో జిఘత్సురశనాయితః॥౨౦॥ పరాన్నః పరపిండాదో భక్షకో
ఘస్మరోద్మరః। ఆద్యూనస్స్యాదౌదరికో విజిగీషావివర్జితే॥౨౧॥ ఉభావా
త్మంభరిః కుక్షింభరిస్స్వోదరపూరకే॥ సర్వాన్నీనస్తు సర్వాన్నభోజీగృ
ధ్నుస్తుగర్ధనః॥౨౨॥ లుబ్ధోభిలాషుకస్తృష్ణక్సమౌలోలుపలోలుభౌ। సోన్మా
దస్తూన్మదిష్ణుస్స్యాదవినీతస్సముద్ధతః॥౨౩॥ మత్తేశౌండోత్కటక్షీబాః కా
ముకేకమితానుకః। కమ్రఃకామయితాభీకః కమనః కామనోభికః॥ విధేయోవిన
యగ్రాహీవచనేస్థిత ఆశ్రవః। వశ్యఃప్రణేయోనిభృతవినీతప్రశ్రితాస్సమాః॥
౨౪॥ ధృష్టే ధృష్ణగ్వియాతశ్చప్రగల్భఃప్రతిభాన్వితే। స్యాదధృష్టేతుశాలీ
నోవిలక్షో విస్మయాన్వితే॥౨౫॥ అధీరేకాతరస్త్రస్నుర్భీరుభీరుకభీలుకాః।
ఆశంసురాశంసితరి గ్రహయాలుర్గ్రహీతరి॥౨౬॥ శ్రద్ధాలుశ్శ్రద్ధయా
యుక్తే పతయాలుస్తుపాతుకే। లజ్జాశీలేపత్రపిష్ణుర్వందారురభివాదుకే॥
౨౭॥ శరారుర్ఘాతుకోహింస్రః స్యాద్వర్ధిష్ణుస్తువర్ధనః। ఉత్పతిష్ణుస్తూత్ప
తితాలంకరిష్ణుస్తుమండనః॥౨౮॥ భూష్ణుర్భవిష్ణుర్భవితావర్తిష్ణుర్వర్తన
స్సమౌ। నిరాకరిష్ణుఃక్షిప్నుః స్యాత్సాంద్రస్నిగ్ధస్తుమేదురః॥౩౦॥ జ్ఞాతా
తువిదురోవిందుర్వికాసీతువికస్వరః। విసృత్వరోవిసృమరః ప్రసారీచ విసా
రిణి॥౩౧॥ సహిష్ణుస్సహనఃక్షంతాతితిక్షుఃక్షమితాక్షమీ। క్రోధనోమర్ష
ణఃకోపీచండస్త్వత్యంతకోపనః॥౩౨॥ జాగరూకోజాగరితాఘూర్ణితః
ప్రచలాయితః। స్వప్నక్శయాలుర్నిద్రాలుర్నిద్రాణశయితౌసమౌ॥
౩౩॥ పరాఙ్ముఖఃపరాచీనస్స్యాదవాఙప్యధోముఖః। దేవానంచతిదేవద్ర్య
ఙ్విష్వద్ర్యఙ్విష్వగంచతి॥౩౪॥ యస్సహాంచతిసధ్ర్యఙ్ సస్సతిర్యఙ్యస్తి
రోంచతి। వదోవదావదోవక్తావాగీశోవాక్పతిస్సమౌ॥౩౫॥ వాచోయుక్తి
పటుర్వాగ్మీవావదూకోతివక్తరి। స్యాజ్జల్పాకస్తువాచాలోవాచాటోబహు
గర్హ్యవాక్॥౩౬॥ దుర్ముఖేముఖరాబద్ధముఖౌశక్లఃప్రియంవదే। లోహల
స్స్యాదస్ఫుటవాగ్గర్హ్యవాదీతుకద్వదః॥౩౭॥ సమౌకువాదకుచరౌస్యాద
సౌమ్యస్వరోస్వరః। రవణశ్శబ్దనోనాందీవాదీనాందీకరస్సమౌ॥౩౮॥ జడో
జ్ఞ ఏడమూకస్తువక్తుంశ్రోతుమశిక్షితే। తూష్ణీంశీలస్తుతూష్ణీకోనగ్నో
వాసాదిగంబరః॥౩౯॥ నిష్కాసితోవకృష్టస్స్యాదపధ్వస్తస్తుధిక్కృతః। ఆ

త్రగంధోభిభూతస్స్యాద్దాపితస్సాధితస్సమౌ ॥౪౦॥ ప్రత్యాదిష్టో నిరస్తస్స్యా
త్ప్రత్యాఖ్యాతో నిరాకృతః। నికృతస్స్యాద్విప్రకృతో విప్రలబ్ధస్తు వంచితః॥
౪౧॥ మనోహతః ప్రతిహతః ప్రతిబద్ధో హతశ్చ సః। అధిక్షిప్తః ప్రతిక్షిప్తో బద్ధే
కీలితసంయతౌ ॥౪౨॥ ఆపన్న ఆపత్ప్రాప్తస్స్యాత్కాందిశీకో భయద్రుతః
ఆక్షారితః క్షారితోభిశస్తే సంకసుకోస్థిరే॥ ౪౩ ॥ వ్యసనార్తోపరక్తౌ ద్వౌ విహ
స్తవ్యాకులౌ సమౌ। విక్లబో విహ్వలః స్యాత్తు వివశోరిష్టదుష్టధీః॥ ౪౪ ॥ కశ్యః
కశార్హే సన్నద్ధే త్వాతతాయీ వధోద్యతే । ద్వేష్యే త్వక్షిగతో వధ్యశ్శీ
ర్షచ్ఛేద్య ఇమౌ సమౌ ॥ ౪౫ ॥ విష్యో విషేణ యో వధ్యో ముసల్యో ముసలేన
యః। శిశ్విదానోకృష్ణకర్మా చపలశ్చికురస్సమౌ ॥ ౪౬ ॥ దోషైకదృక్పురో
భాగీ నికృతస్త్వనృజుశ్శఠః । కర్ణేజపస్సూచకస్స్యాత్పిశునో దుర్జనః ఖ
లః ॥ ౪౭ ॥ నృశంసో ఘాతుకః క్రూరః పాపో ధూర్తస్తు వంచకః। అజ్ఞే మూఢ
యథాజాతమూర్ఖవైధేయబాలిశాః ॥ ౪౮ ॥ కదర్యే కృపణక్షుద్రకింపచా
నమితంపచాః। నిస్స్వస్తు దుర్విధో దీనో దరిద్రో దుర్గతోపి సః ॥ ౪౯ ॥ వనీపకో
యాచనకో మార్గణో యాచకార్థినౌ। అహంయుస్స్యాదహంకారీ శు
భంయుస్తు శుభాన్వితః ॥ ౫౦ ॥ దివ్యోపపాదుకా దేవా నృగవాద్యా జరాయు
జాః। స్వేదజాః క్రిమిదంశాద్యాః పక్షిసర్పాదయోండజాః ॥ ౫౧ ॥ ఉద్భిదస్త
రుగుల్మాద్యా ఉద్భిదుద్భిజ్జముద్భిదం। సుందరం రుచిరం చారు సుషమం సాధు
శోభనం ॥ ౫౨ ॥ కాంతం మనోహరం రుచ్యం మనోజ్ఞం మంజు మంజులం। తదా
సేచనకం తృప్తేర్నాస్త్యంతో యస్య దర్శనాత్ ॥ ౫౩ ॥ అభీష్టేభీప్సితం హృ
ద్యం దయితం వల్లభం ప్రియం । నికృష్టప్రతికృష్టార్వరేఫయాప్యావమాధ
మాః॥ ౫౪ ॥ కుపూయకుత్సితావద్యఖేటగర్హ్యాణకాస్సమాః। మలీమసం తు
మలినం కచ్చరం మలదూషితం ॥ ౫౫ ॥ పూతం పవిత్రం మేధ్యం చ వీధ్రం తు వి
మలార్థకం। నిర్ణిక్తం శోధితం మృష్టం నిశ్శోధ్యమనవస్కరం ॥ ౫౬ ॥ అసారం ఫ
ల్గు శూన్యం తు వశికం తుచ్ఛరిక్తకే। క్లీబే ప్రధానం ప్రముఖప్రవేకానుత్తమో
త్తమాః॥ ౫౭ ॥ ముఖ్యవర్యవరేణ్యాశ్చ ప్రబర్హోనవరార్ధ్యవత్। పరార్ధ్యాగ్ర్య
ప్రాగ్రహరప్రాగ్ర్యాగ్ర్యాగ్రీయమగ్రియం ॥ ౫౮ ॥ శ్రేయాన్ శ్రే
ష్ఠః పుష్కలస్స్యాత్సత్తమశ్చాతిశోభనే। స్యురుత్తరపదే వ్యాఘ్రపుంగవర్ష
భకుంజరాః ॥ ౫౯ ॥ సింహశార్దూలనాగాద్యాః పుంసి శ్రేష్ఠార్థగోచరాః। అ
ప్రాగ్ర్యం ద్వయహీనే ద్వే అప్రధానోపసర్జనే ॥ ౬౦ ॥ విశంకటం పృథు బృ
హద్విశాలం పృథులం మహత్। వడ్రోరువిపులం పీనపీవ్నీ తు స్థూలపీవరే॥
౬౧ ॥ స్తోకాల్పక్షుల్లకాస్సూక్ష్మం శ్లక్ష్ణం దభ్రం కృశం తను। స్త్రియాం మా

తాస్త్రుటిః పుంసిలేశలవకణాణవః ॥౬౨॥ అత్యల్పేఽల్పిష్ఠమల్పీయః కనీయో
ఽణీయ ఇత్యపి। ప్రభూతం ప్రచురం ప్రాజ్యమదభ్రం బహులం బహు ॥౬౩
పురుహూః పురుభూయిష్ఠం స్ఫారం భూయశ్చ భూరిచ। పరశ్శతాద్యాస్తే యే
షాం పరా సంఖ్యా శతాదికాత్ ॥ గణనీయే తు గణేయం సంఖ్యాతే గణితమథస
మం సర్వం। విశ్వమశేషం కృత్స్నం సమస్తనిఖిలాఖిలాని నిశ్శేషం ॥ ౬౪ ॥ స
మగ్రం సకలం పూర్ణమఖండం స్యాదనూనకే। ఘనం నిరంతరం సాంద్రం పేల
వం విరళం తను ॥౬౫॥ సమీపే నికటాసన్న సన్నికృష్ట సనీడవత్। సదేశాభ్యా
శ సవిధ సమర్యాద సవేశవత్ ॥ ౬౬ ॥ ఉపకంఠాంతికాభ్యర్ణాభ్యగ్రా అ
ప్యభితోఽవ్యయం। సంసక్తే త్వవ్యవహితమపదాంతరమిత్యపి ॥౬౭ ॥ నేదిష్ఠ
మంతికతమం స్యాద్దూరం విప్రకృష్టకం। దవీయశ్చ దవిష్ఠం చ సుదూరం దీర్ఘ
మాయతం ॥౬౮॥ వర్తులం నిస్తలం వృత్తం బంధురం తూన్నతానతం। ఉచ్చ
ప్రాంశూన్నతోదగ్రోచ్ఛ్రితాస్తుంగేఽథ వామనే ॥౭౦॥ న్యఙ్నీచఖర్వహ్ర
స్వాస్స్యురవాగ్రే వనతానతం। అరాళం వృజినం జిహ్మమూర్మిమత్కుం
చితం నతం ॥౭౧॥ ఆవిద్ధం కుటిలం భుగ్నం వేల్లితం వక్రమిత్యపి। ఋజావజిం
హ్మప్రగుణౌ వ్యస్తే త్వప్రగుణాకులౌ ॥ శాశ్వతస్తు ధ్రువో నిత్యసదాతనస
నాతనాః। స్థాస్నుః స్థిరతరః స్థేయానేకరూపతయా తు యః ॥౭౩॥ కాలవ్యాపీ
స కూటస్థః స్థావరో జంగమేతరః। చరిష్ణు జంగమ చరం త్రసమింగం చరాచరం
౭౪॥ చలనం కంపనం కంప్రం చలం లోలం చలాచలం। చంచలం తరళం చైవ
పారిప్లవ పరిప్లవే ॥౭౫॥ అతిరిక్తస్సమధికో దృఢసంధిస్తు సంహతః। కర్కశం క
ఠినం క్రూరం కఠోరం నిష్ఠురం దృఢం ॥౭౬॥ జరఠం మూర్తిమన్మూర్తం ప్రవృ
ద్ధం ప్రౌఢమేధితం ॥ పురాణప్రతనప్రత్న పురాతనచిరంతనాః ॥ ప్రత్యగ్రో
ఽభినవో నవ్యో నవీనో నూతనో నవః। నూత్నశ్చ సుకుమారం తు కోమలం మృదు
లం మృదు ॥౭౭॥ అన్వగన్వక్షమనుగేఽనుపదం క్లీబమవ్యయం। ప్రత్యక్షం స్యా
దైంద్రియకమప్రత్యక్షమతీంద్రియం ॥౭౮॥ ఏకతానోఽనన్యవృత్తిరేకాగ్రై
కాయనావపి। అప్యేకసర్గ ఏకాగ్ర్యోఽప్యేకాయనగతోఽపి చ ॥౮౦ ॥ పుంస్యా
దిః పూర్వపౌరస్త్యప్రథమాద్యా అథాస్త్రియాం। అంతో జఘన్యం చరమ
మంత్యపాశ్చాత్యపశ్చిమాః ॥౮౧॥ మోఘం నిరర్థకం స్పష్టం స్ఫుటం ప్రవ్య
క్తముల్బణం। సాధారణం తు సామాన్యమేకాకీ త్వేక ఏకకః ॥౮౨॥ భిన్నార్థ
కా అన్యతర ఏకత్వో అన్యేతరావపి। ఉచ్చావచం నైకభేదముచ్చండమవిలంబి
తం ॥౮౩॥ అరుంతుదస్తు మర్మస్పృగబాధం తు నిరర్గళం। ప్రసవ్యం ప్రతి
కూలం స్యాదపసవ్యం తు ద

కీర్ణం॥సంకటంనాతుసంబాధఃకలిలంగహనంసమే॥౮౫॥ సంకీర్ణేసంకు
లాకీర్ణేముండితంపరివాపితం । గ్రథితంగ్రంథితందృబ్ధంవిసృతంవిస్తృ
తంతతమ్॥౮౬॥అంతర్గతంవిస్మృతంస్యాత్ప్రాప్తప్రణిహితేసమే।వేల్లిత
ప్రేంఖితాధూతచలితాకంపితాధుతే॥౮౭॥ నుత్తనున్నాస్తనిష్ఠ్యూతావిద్ధ
క్షిప్తేరితాస్సమాః। పరిక్షిప్తంతునివృతంమూషితంముషితార్థకమ్॥౮౮॥

ప్రవృద్ధప్రసృతేన్యస్తనిసృష్టేగుణితాహతే । నిదిగ్ధోపచితేగూఢగుప్తేగుంఠి
తరూషితే॥౮౯॥ద్రుతావదీర్ణేఉద్గూర్ణోద్యతేకాచితశిక్యితే।ఘ్రాణఘ్రా
తేదిగ్ధలిప్తేసముదక్తోద్ధృతేసమే॥౯౦॥ వేష్టితంస్యాద్వలయితంసంవీతంరుద్ధ
మావృతం।రుగ్ణంభుగ్నేథనిశితక్ష్ణుతశాతానితేజితే॥౯౧॥ స్యాద్వినాశోన్ము
ఖంపక్వంహ్రీణహ్రీతౌతులజ్జితే।వృత్తేతువృత్తవావృత్తౌసంయోజితఉపా
హితః॥౯౨॥ ప్రాప్యంగమ్యంసమాసాద్యంస్యన్నంరీణంస్రుతంస్నుతం।
సంగూఢస్స్యాత్సంకలితోవగీతఃఖ్యాతగర్హణః॥౯౩॥ వివిధస్స్యాద్బహు
విధోనానారూపఃపృథగ్విధః । అవరీణోధిక్కృతస్స్యాదవధ్వస్తోవచూర్ణి
తః॥౯౪॥అనాయాసకృతంఫాంటంస్వనితంధ్వనితంసమే।బద్ధేసందానితం
మూతముద్దితంసందితంసితం॥౯౫॥ నిష్పక్వంక్వథితంపాకేక్షీరాజ్యహవి
షాంశృతం।నిర్వాణోమునివహ్న్యాదౌనిర్వాతస్తుగతేనిలే॥౯౬॥పక్వంపరి
ణతేగూనంహన్నేమీఢంతుమూత్రితే । పుష్టేతుపుషితంసోఢేక్షాంతము
ద్వాంతముద్గతే॥౯౭॥దాంతస్తుదమితేశాంతశ్శమితేప్రార్థితేర్దితః।జ్ఞప్త
స్తుజ్ఞాపితేఛన్నఛ్ఛాదితేపూజితేంచితః॥౯౮॥పూర్ణస్తుపూరితేక్లిష్టఃక్లిశితే
వసితేసితః।ప్లుష్టప్లోషితదగ్ధతష్టత్వష్టౌతనూకృతే॥౯౯॥వేధితచ్ఛిద్రి
తౌవిద్ధేవిన్నవిత్తౌవిచారితే। నిష్ప్రభేవిగతారోకౌవిలీనేవిద్రుతద్రుతౌ॥
౧౦౦॥సిద్ధేనిర్వృత్తనిష్పన్నౌదారితేభిన్నభేదితౌ।ఊతంస్యూతముతంచేతి
త్రితయంతంతుసంతతే॥౧౦౧॥స్యాదర్హితేనమస్యితనమసితమపచాయి
తార్చితాపచితం।వరివసితేవరివస్యితముపాసితంచోపచరితంచ॥౧౦౨॥సం
తాపితసంతప్తౌధూపాయితధూపితౌచదూనశ్చ। హృష్టోమత్తస్తృప్తఃప్ర
హ్లన్నఃప్రముదితఃప్రీతః॥౧౦౩॥ఛిన్నంఛాతంలూనంకృత్తందాతందితంఛి
తంవృక్ణం।స్రస్తంధ్వస్తంభ్రష్టంస్కన్నంపన్నంచ్యుతంగళితం॥౧౦౪॥ల
బ్ధంప్రాప్తంవిన్నంభావితమాసాదితంచభూతంచ। అన్వేషితంగవేషితమ
న్విష్టంమార్గితంమృగితం॥ ౧౦౫॥ ఆర్ద్రంసార్ద్రంక్లిన్నంతిమితంస్తిమి
తంసమున్నముత్తంచ।త్రాతంత్రాణంరక్షితమవితంగోపాయితంగుప్తం॥

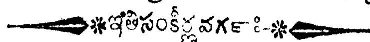
అవగణితమవమతావజ్ఞాతేఅవమానితంచపరిభూతె। త్యక్తంహీనంవిధు
తంసముజ్ఝితంధూతముత్సృష్టం॥౧౦౭॥ఉక్తంభాషితముదితంజల్పితమా
ఖ్యాతమభిహితంలపితం। బుద్ధంబుధితంమనితంవిదితంప్రతిపన్నమవసితా
వగతె॥౧౦౮॥ఊరీకృతమురరీకృతమంగీకృతమాశ్రుతంప్రతిజ్ఞాతం।సంగీ
ర్ణంవిదితంసంశ్రుతంసమాహితముపశ్రుతోపగతం ॥౧౦౯॥ ఈడితశస్తప
ణాయితపనాయితప్రణుతపణితపనితాని। అపగీర్ణవర్ణితాభిష్టుతేళితానిస్తు
తార్థాని॥౧౧౦॥భక్షితచర్వితలిప్తప్రత్యవసితగళితఖాదితప్సాతం। అ
భ్యవహృతాన్నజగ్ధగ్రస్తగ్లస్తాశితంభుక్తే॥ ౧౧౧॥ క్షేపిష్ఠక్షోదిష్ఠప్రేష్ఠవరి
ష్ఠస్థవిష్ఠబంహిష్ఠాః।క్షిప్రక్షుద్రాభీప్సితపృథుపీవరబహుళప్రకర్షార్థాః॥
౧౧౨॥సాధిష్ఠద్రాఘిష్ఠస్ఫేష్ఠగరిష్ఠహ్రసిష్ఠబృందిష్ఠాః। బాఢవ్యాయతబ
హుగురువామనబృందారకాతిశయె॥౧౧౩॥ ... ... ※

## ఇతివిశేష్యనిఘ్నవర్గః

ప్రకృతిప్రత్యయార్థాద్యైస్సంకీర్ణేలింగమున్నయేత్ । కర్మక్రి
యాతత్సాతత్యేగమ్యేస్యురపరస్పరాః॥ ౧౧౪॥సాకల్యాసంగవచనేపారా
యణపరాయణే। యదృచ్ఛాస్వైరితాహేతుశూన్యాత్వాస్థావిలక్షణం॥
౧౧౫॥శమథస్తుశమశ్శాంతిర్దాంతిస్తుదమథోదమః। అపదానంకర్మవృ
త్తంకామ్యదానంప్రవారణం॥ ౧౧౬॥ వశక్రియాసంవననంమూలకర్మతు
కార్మణం। విధూననంవిధువనంతర్పణంప్రీణనావనే॥ ౧౧౭॥ పర్యాప్తి
స్స్యాత్పరిత్రాణంహస్తధారణమిత్యపి। సేవనంసీవనంస్యూతిర్విదరఃస్ఫు
టనంభిదా॥౧౧౮॥ఆక్రోశనమభీషంగస్సంవేదోవేదనాననా। సంమూర్ఛ
నమభివ్యాప్తిర్యాచ్ఞాభిశస్తిరర్దనా॥౧౧౯॥ వర్ధనం ఛేదనేథద్వేఆనంద
నసభాజనే।ఆప్రచ్ఛనమథామ్నాయస్సంప్రదాయఃక్షయేక్షియా॥౧౨౦॥
గ్రహేగ్రాహోవశఃకాంతౌరక్ష్ణస్త్రాణేరణఃక్వణే। వ్యధోవేధేపచాపా
కేహవోహూతౌవరోవృతౌ॥౧౨౧॥ఓషఃప్లోషెనయోనాయెజ్యానిర్జీర్ణౌ
భ్రమోభ్రమౌ।స్ఫాతివృద్ధౌప్రథాఖ్యాతౌస్పృష్టిఃపృక్తౌస్నవస్స్రవే॥
౧౨౨॥ఏధాసమృద్ధౌస్ఫురణంస్ఫురణేప్రమితౌప్రమా । ప్రసూతిఃప్రసవే
శ్చ్యోతేప్రాఘారఃక్లమథఃక్లమె॥౧౨౩॥ఉత్కర్షోతిశయెసంధిఃశ్లేషేవి
షయఆశ్రయే। క్షిపాయాంక్షేపణంగీర్ణిగిరౌగురణముద్యమే॥౧౨౪॥ఉ
న్నాయఉన్నయేశ్రాయశ్శ్రయణేజయనేజయః। నిగాదోనిగదేమాదోమ
దేఉద్వేగఉద్భ్రమె॥ ౧౨౫॥విమర్దనమ్పరిమళేభ్యుపపత్తిరనుగ్రహః।నిగ్ర
[illegible]హః॥౧౨౬॥ ముష్టిబంధస్తుసంగ్రా

రాఢిః శోభాసమ్పత్తిః ప్లవః । బంధనం ప్రసితిశ్చారస్స్పర్శస్స్ప్రష్టోపతప్తరి ॥
౨౭ ॥ నికారో విప్రకారస్స్యాదాకారస్త్విఙ్గ ఇఙ్గితం । పరిణామో వికా
రో ద్వే సమే వికృతివిక్రియే ॥ ౧౨౮ ॥ అపహారస్త్వపచయస్సమాహారస్సము
చ్చయః ॥ ప్రత్యాహార ఉపాదానం విహారస్తు పరిక్రమః ॥ ౧౨౯ ॥ అభిహారోభి
గ్రహణం నిహారోభ్యవకర్షణం । అనుహారోనుకారస్స్యాదర్థస్యాపగ
మే వ్యయః ॥ ౧౩౦ ॥ ప్రవాహస్తు ప్రవృత్తిస్స్యాత్ప్రవహో గమనం బహిః
వియామో వియమో యామో యమస్సంయామసంయమౌ ॥ ౧౩౧ ॥ హిం
సాకర్మాభిచారస్స్యాజ్జాగర్యా జాగరా ద్వయోః । విఘ్నోన్తరాయః ప్ర
త్యూహస్స్యాదుపఘ్నోన్తికాశ్రయే ॥ ౧౩౨ ॥ నిర్వేశ ఉపభోగస్స్యాత్పరి
సర్పః పరిక్రియా । విధురం తు ప్రవిశ్లేషోభిప్రాయశ్ఛన్ద ఆశయః ॥ ౧౩౩ ॥
సంక్షేపణం సమసనం పర్యవస్థా విరోధనం । పరిసర్యా పరీసారస్స్యాదాస్యా
త్వాసనా స్థితిః ॥ ౧౩౪ ॥ విస్తారో విగ్రహో వ్యాసస్స తు శబ్దస్య విస్తరః । స్యా
న్మర్దనం సంవాహనం వినాశస్స్యాదదర్శనం ॥ ౧౩౫ ॥ సంస్తవస్స్యాత్పరిచ
యః ప్రసరస్తు విసర్పణం । నీవాకస్తు ప్రయామస్స్యాత్సన్నిధిస్సన్నికర్ష
ణం ॥ ౧౩౬ ॥ లవోభిలావో లవనే నిష్పావః పవనే పవః । ప్రస్తావస్స్యాదవ
సరస్త్రసరస్సూత్రవేష్టనం ॥ ౧౩౭ ॥ ప్రజనస్స్యాదుపసరః ప్రశ్రయప్రణయౌ
సమౌ । ధీశక్తిర్నిష్క్రమోస్త్రీ తు సంక్రమో దుర్గసంచరః ॥ ౧౩౮ ॥ ప్రత్యు
త్క్రమః ప్రయోగార్థః ప్రక్రమస్స్యాదుపక్రమః । స్యాదభ్యాదానముద్ఘా
త ఆరంభస్సంభ్రమస్త్వరా ॥ ౧౩౯ ॥ ప్రతిబంధః ప్రతిష్టంభోవనాయస్తు ని
పాతనం । ఉపలంభస్త్వనుభవస్సమాలంభో విలేపనం ॥ ౧౪౦ ॥ విప్రలంభో
విప్రయోగో విలంభస్త్వతిసర్జనం । విశ్రావస్తు ప్రవిఖ్యాతిరవేక్షా ప్రతి
జాగరః ॥ ౧౪౧ ॥ నిపాఠనిపఠౌ పాఠే తేమస్తేమౌ సముందనే । ఆదీనవాస్రవౌ
క్లేశే మేళకే సఙ్గసఙ్గమౌ ॥ ౧౪౨ ॥ అన్వేషణం విచయనం మార్గణం మృగ
ణా మృగః । పరిరంభః పరిష్వఙ్గస్సంశ్లేష ఉపగూహనం ॥ ౧౪౩ ॥ నిర్వర్ణనం తు
నిధ్యానం దర్శనాలోకనేక్షణం । ప్రత్యాఖ్యానం నిరసనం ప్రత్యాదేశో నిరా
కృతిః ॥ ౧౪౪ ॥ ఉపశాయో విశాయశ్చ పర్యాయశయనార్థకౌ । అర్తనం చ
ఋతీయా చ హృణీయా చ ఘృణార్థకాః ॥ ౧౪౫ ॥ స్యాద్వ్యత్యాసో విపర్యా
సో వ్యత్యయశ్చ విపర్యయే । పర్యయోతిక్రమస్తస్మిన్నతిపాత ఉపాత్యయః ॥
౧౪౬ ॥ ప్రేక్షణం యత్సమాహూయ తత్ర స్యాత్ప్రతిశాసనం । స సంస్తావః
క్రతుషు యా స్తుతిభూమిర్ద్విజన్మనాం ॥ ౧౪౭ ॥ నిధాయ తక్ష్యతే యత్ర కా

ష్ఠేకాష్ఠంసద్రుఘ్నః। స్తంబఘ్నస్తుస్తంబఘనః స్తంబోయేననిహన్యతే॥౧౪౮॥
ఆవిధోవిధ్యతేయేనతత్రవిష్వక్సమేనిఘః। ఉత్కారశ్చనికారశ్చద్వౌధా
న్యోత్క్షేపణార్థకౌ॥౧౪౯॥నిగారోద్గారవిక్షావోద్గ్రాహాస్తుగరణాదిషు
ఆరత్యవరతివిరతయఉపరామేఽస్త్రియాంతునిష్ఠేవః॥౧౫౦॥నిష్ఠ్యూతి
ర్నిష్ఠీవనంనిష్ఠేవనమిత్యభిన్నాని। జవనేజూతిస్సాతిస్త్వవసానేస్యాదథజ్వ
రేజూర్తిః॥౧౫౧॥ఉదజస్తుపశుప్రేరణమకరణిరిత్యాదయశ్శాపే।గోత్రాం
తేభ్యస్తస్యవృందమిత్యౌపగవకాదికం॥౧౫౨॥ఆపూపికంశాష్కులికమేవ
మాద్యమచేతసాం।మాణవానాంతుమాణవ్యంసహాయానాంసహాయతా
॥౧౫౩॥ హల్యాహలానాంబ్రాహ్మణ్యవాడవ్యేతుద్విజన్మనాం। ద్వేపర్శు
కానాంపృష్ఠానాంపార్శ్వంపృష్ఠ్యమనుక్రమాత్॥౧౫౪॥ఖలానాంఖలినీ
ఖల్యాప్యథమానుష్యకంనృణాం।గ్రామతాజనతాధూమ్యాపాశ్యాగల్యా
పృథక్పృథక్॥౧౫౫॥అపిసాహస్రకారీషవార్మణాథర్వణాదికం।...*



నానార్థాఃకేపికాంతాదివర్గేష్వేవాత్రకీర్తితాః॥౧౫౬॥భూరి
ప్రయోగాయేయేషుపర్యాయేష్వపితేషుతే। ఆకాశేత్రిదివేనాకోలోకస్తు
భువనేజనే॥౧౫౭॥పద్యేయశసిచశ్లోకశ్శరేఖడ్గేచసాయకః।జంబుకౌక్రోష్టు
వరుణౌపృథుకౌచిపిటార్భకౌ॥ ౧౫౮॥ ఆలోకౌదర్శనోద్యోతౌభేరీపటహ
మానకౌ।ఉత్సంగచిహ్నయోరంకఃకళంకోంకాపవాదయోః॥౧౫౯॥తక్ష
కోనాగవర్ధక్యోరర్కస్స్ఫటికసూర్యయోః।మారుతేవేధసిబ్రధ్నేపుంసికః
కంశిరోంబునోః॥౧౬౦॥ స్యాత్పులాకస్తుచ్ఛధాన్యేసంక్షేపేభక్తసిక్థకే।
ఉలూకేకరిణఃపుచ్ఛమూలోపాంతేచపేచకః॥ ౧౬౧ ॥కమండలౌచకరక
స్సుగతేచవినాయకః।కిష్కుర్హస్తేవితస్త్యోశ్చశూకకీటేచవృశ్చికః॥ ౧౬౨॥
ప్రతికూలేప్రతీకస్త్రిష్వేకదేశేతుపుంస్యయం।స్యాద్భూతికంతుభూనింబే
కత్తృణేభూస్తృణేపిచ ॥ ౧౬౩॥ జ్యోత్స్నికాయాంచఘోషేచకోశాత
క్యథకట్ఫలే।సితేచఖదిరేసోమవల్కస్స్యాదథసిహ్లకే॥౧౬౪॥తిలకల్కేచపి
ణ్యాకోబాహ్లీకంరామఠేపిచ।మహేంద్రగుగ్గులూలూకవ్యాళగ్రాహిషు
కౌశికః॥౧౬౫॥రుక్తాపశంకాస్వాతంకస్స్వల్పేపిక్షుల్లకస్త్రిషు। జైవాతృ
కశ్శశాంకేపిఖురేప్యశ్వస్యవర్తకః ॥ ౧౬౬ ॥ వ్యాఘ్రేపిపుండరీకోనాయ
వాన్యామపిదీపకః।శాలావృకాఃకపిక్రోష్టుశ్వానస్స్వర్ణేపిగైరికం॥౧౬౭॥
పీడార్థేపివ్యళీకంస్యాదళీకంత్వప్రియానృతే। శీలాన్వయావనూకేద్వౌశ

లేఖ్యే శకలవల్కలే ||౧౬౮||

** ** *

సాష్టేశతేసువర్ణానాం హేమ్న్యురోభూషణేపలే। దీనారేపిచనిష్కోఽస్త్రీ కల్కోఽస్త్రీశమలైనసోః ||౧౬౯|| దంభేప్యథపినాకోఽస్త్రీ శూలశంకరధన్వనోః। ధేనుకాతుకరేణ్వాంచ మేఘజాలేచ కాళికా ||౧౭౦|| కారికాయాతనావృత్త్యోః కర్ణికా కర్ణభూషణే। కరిహస్తాంగుళౌ పద్మబీజకోశ్యాంత్రిషూత్తరే ||౧౭౧|| బృందారకౌరూపిముఖ్యావేకేముఖ్యాన్యకేవలాః। స్యాద్దాంభికఃకౌక్కుటికోయశ్చాదూరేరితేక్షణః ||౧౭౨|| లాలాటికఃప్రభోర్భాలదర్శీ కార్యాక్షమశ్చయః। భూభృన్నితంబవలయ చక్రేషుకటకోఽస్త్రియాం ||౧౭౩|| సూచ్యగ్రేక్షుద్రశత్రౌచ రోమహర్షేచకంటకః। ఇతికాంతాః మయూఖస్త్విట్కరజ్వాలాస్వళిబాణౌశిలీముఖౌ ||౧౭౪|| శంఖోనిధౌ లలాటాస్థ్ని కంబౌనస్త్రీంద్రియేపిఖం। ఘృణిజ్వాలేఅపిశిఖే (ఇతిఖాంతాః) శైలవృక్షౌనగావగౌ ||౧౭౫|| ఆశుగౌవాయువిశిఖౌ శరార్కవిహగాఃఖగాః। పతంగౌపక్షిసూర్యౌచ పూగఃక్రముకబృందయోః ||౧౭౬|| పశవోపిమృగావేగః ప్రవాహజవయోరపి। పరాగఃకౌసుమేరేణౌ స్నానీయాదౌరజస్యపి ||౧౭౭|| గజేపినాగమాతంగావపాంగస్తిలకేపిచ। సర్గస్స్వభావనిర్మోకనిశ్చయాధ్యాయసృష్టిషు ||౧౭౮|| యోగస్సన్నహనోపాయధ్యానసంగతి యుక్తిషు। భోగస్సుఖే స్త్ర్యాదిభృతావహేశ్చ ఫణకాయయోః ||౧౭౯|| చాతకేహరిణేపుంసిసారంగశ్శబలేత్రిషు। కపౌచ ప్లవగశ్శాపేత్వభిషంగఃపరాభవే ||౧౮౦|| యానాద్యంగేయుగఃపుంసియుగంయుగ్మేకృతాదిషు। స్వర్గేషుపశువాగ్వజ్రదిఙ్నేత్రఘృణిభూజలే ||౧౮౧|| లక్ష్యదృష్ట్యాస్త్రియాంపుంసిగౌర్లింగంచిహ్నశేఫసోః। శృంగంప్రాధాన్యసాన్వోశ్చవరాంగంమూర్ధగుహ్యయోః ||౧౮౨|| భగశ్శ్రీకామమాహాత్మ్యవీర్యయత్నార్కకీర్తిషు। (ఇతిగాంతాః) పరిఘఃపరిఘాతాస్త్రేప్యోఘోబృందేంభసాంరయే ||౧౮౩|| మూల్యేపూజావిధావర్ఘోంహోదుఃఖవ్యసనేష్వఘం। త్రిష్విష్టేల్పేలఘుః। (ఇతిఘాంతాః) కాచాశ్శిక్యమృద్భేదదృగ్రుజః ||౧౮౪|| విపర్యాసేవిస్తరేచప్రపంచఃపావకేశుచిః। మాస్యమాత్యేచాత్యుపధేపుంసిమేధ్యేసితేత్రిషు ||౧౮౫|| అభిష్వంగేస్పృహాయాంచ గభస్తౌచరుచిఃస్త్రియాం। (ఇతిచాంతాః) కేకితార్క్ష్యావహిభుజౌదంతవిప్రాండజాద్విజాః ||౧౮౬|| అజావిష్ణుహరచ్ఛాగాగోష్ఠాధ్వనివహావ్రజాః। ధర్మరాజౌజినయమౌకుంజోదంతేపినస్త్రియాం ||౧౮౭|| బలజే క్షే

త్రిపూర్ద్వాశైవలజావల్లిగదశనాః | సమేత్క్ష్మాంశేరణేప్యాజిః ప్రజాస్యా
త్సంతతౌజనే ||౧౮౮|| అబ్జౌశంఖశశాంకౌచస్వకేనిత్యేనిజంత్రిషు (ఇతిజా
న్తాః) పుంస్యాత్మనిప్రవీణేతుక్షేత్రజ్ఞో వాచ్యలింగకః ||౧౮౯|| సంజ్ఞాస్యాచ్చే
తనానామహస్తాద్యైశ్చార్థసూచనా (ఇతిజ్ఞాంతాః) కాకేభగణ్డౌకరటౌ
గజగండకటీకటౌ ||౧౯౦|| శిపివిష్టస్తుఖలతౌదుశ్చర్మణిమహేశ్వరే | దేవశి
ల్పిన్యపిత్వష్టాదిష్టందైవేపినద్వయోః ||౧౯౧|| రసేకటుఃకట్వకార్యేత్రిషుమ
త్సరతీక్ష్ణయోః | రిష్టంక్షేమాశుభాభావేష్వరిష్టేతుశుభాశుభే || ౧౯౨ || మా
యానిశ్చలయంత్రేషుకైతవానృతరాశిషు | అయోఘనేశైలశృంగేసీరాం
గేకూటమస్త్రియాం ||౧౯౩|| సూక్ష్మేలాయాంత్రుటిఃస్త్రీస్యాత్కాలేల్పే
సంశయేపిచ | అత్యుత్కర్షాశ్రయఃకోట్యోమూలేలగ్నకచేజటా ||
౧౯౪|| వ్యుష్టిఃఫలేసమృద్ధౌచదృష్టిర్జ్ఞానేక్ష్ణి దర్శనే | ఇష్టిర్యాగేచ్ఛయో
స్సృష్టంనిశ్చితేబహుశేత్రిషు ||౧౯౫|| కష్టేతుకృచ్ఛ్రగహనేదక్షామందాగదే
షుతు | పటుర్ద్వౌవాచ్యలింగౌచ (ఇతిటాంతాః) నీలకంఠశ్శివేపిచ ||౧౯౬||
పుంసికోష్ఠోంతర్జఠరం కుసూలోంతర్గృహంతథా | నిష్ఠానిష్పత్తినాశాం
తాఃకాష్ఠోత్కర్షేస్థితౌదిశి ||౧౯౭|| త్రిషుజ్యేష్ఠోతిశస్తేపి కనిష్ఠోతియువా
ల్పయోః (ఇతిఠాంతాః) దండోస్త్రీలగుడేపిస్యాద్గుడోగోళేక్షుపాకయోః ||
౧౯౮|| సర్పమాంసాత్పశూవ్యాడౌ గోవాచస్త్వీడాఇళాః | క్ష్వే
డావంశశలాకాపినాడీకాలేపిషట్క్షణే ||౧౯౯|| కాండోస్త్రీదండబాణార్వవ
ర్గావసరవారిషు | స్యాద్భాండమశ్వాభరణేమత్రేమూలవణిగ్ధనే ||౨౦౦||
(ఇతిడాంతాః) భృశప్రతిజ్ఞయోర్బాఢం ప్రగాఢంభృశకృచ్ఛ్రయోః | శక్త
స్థూలౌత్రిషుదృఢౌవ్యూఢౌవిన్యస్తసంహతౌ ||౨౦౧|| (ఇతిఢాంతాః) భ్రూ
ణోర్భకేస్త్రైణగర్భేబాణోబలిసుతేశరే | కణోతిసూక్ష్మే ధాన్యాంశే
సంఘాతేప్రమథేగణః ||౨౦౨|| పణోద్యూతాదిషూత్సృష్టేభృతౌమూల్యే
ధనేపిచ | మౌర్వ్యాంద్రవ్యాశ్రితేసత్త్వశుక్లసంధ్యాదికేగుణః ||౨౦౩|| ని
ర్వ్యాపారస్థితౌకాలవిశేషోత్సవయోఃక్షణః | వర్ణోద్విజాదౌశుక్లాదౌ
స్తుతౌవర్ణంతువాక్షరే ||౨౦౪|| అరుణోభాస్కరేపిస్యాద్వర్ణభేదేసతు
త్రిషు | స్థాణుశ్శర్వేప్యథద్రోణఃకాకోలేపిరవేరణః ||౨౦౫|| గ్రామణీర్నా
పితేపుంసిశ్రేష్ఠేగ్రామాధిపేత్రిషు | ఊర్ణామేషాదిలోమ్నిస్యాదావ
ర్తేచాంతరాభ్రువోః ||౨౦౬|| హరిణీస్యాన్మృగీహేమప్రతిమాహరితా

భయా। త్రిషు పాండౌ చ హరిణః స్థూణా స్తంభేపి వేశ్మనః॥౨౦౭॥ తృష్ణే స్పృ
హాపిపాసే ద్వే జుగుప్సాకరుణే ఘృణే। వణిక్పథే చ విపణిస్సురా ప్రత్యక్చ వా
రుణీ॥౨౦౮॥ కరేణురిభ్యాం స్త్రీ నేభే ద్రవిణం తు బలే ధనే। శరణం గృహరక్షి
త్రోః శ్రీపర్ణం కమలేపి చ॥౨౦౯॥ విషాభిమరలోహేషు తీక్ష్ణం క్లీబే ఖరే త్రి
షు। ప్రమాణం హేతుమర్యాదాశాస్త్రేయత్తాప్రమాతృషు ॥౨౧౦॥ కర
ణం సాధకతమం క్షేత్రగాత్రేంద్రియేష్వపి। ప్రాణ్యుత్పాదే సంసరణమసం
బాధేచమూగతౌ॥౨౧౧॥ ఘంటాపథేథ వాంతాన్నే సముద్ధరణమున్నయే
అథ త్రిషు విషాణం స్యాత్పశుశృంగేభదంతయోః ॥౨౧౨॥ *
ప్రవణః క్రమనిమ్నోర్వ్యాం ప్రహ్వే నా తు చతుష్పథే। సంకీర్ణౌ నిచితా
శుద్ధావిరిణం శూన్యమూషరం॥౨౧౩॥ ఇతి ణాంతాః। దేవసూర్యౌ వివస్వం
తౌ సరస్వంతౌ నదార్ణవౌ। పక్షితార్క్ష్యౌ గరుత్మంతౌ శకుంతౌ భాసపక్షి
ణౌ॥౨౧౪॥ అగ్న్యుత్పాతౌ ధూమకేతూ జీమూతౌ మేఘపర్వతౌ। హస్తౌ తు
పాణినక్షత్రే మరుతౌ పవనామరౌ॥౨౧౫॥ యంతా హస్తిపకే సూతే భర్తా
ధాతరి పోష్టరి। యానపాత్రే శిశౌ పోతః ప్రేతః ప్రాణ్యంతరే మృతే॥౨౧౬॥
గ్రహభేదే ధ్వజే కేతుః పార్థివే తనయే సుతః। స్థపతిః కారుభేదేపి భూభృద్భూ
మిధరే నృపే॥౨౧౭॥ మూర్ధాభిషిక్తో భూపేపి ఋతుః స్త్రీకుసుమేపి చ। వి
ష్ణావజితావ్యక్తౌ సూతస్త్వష్టరి సారథౌ॥౨౧౮॥ వ్యక్తప్రాజ్ఞేపి దృష్టాం
తావుభే శాస్త్రనిదర్శనే। క్షత్తా స్యాత్సారథౌ ద్వాస్స్థే క్షత్త్రియాయాం
చ శూద్రజే॥౨౧౯॥ వృత్తాంతస్యాత్ప్రకరణే ప్రకారే కార్త్స్న్యవార్త
యోః। ఆనర్తస్సమరే నృత్తస్థానే నీవృద్విశేషయోః॥౨౨౦॥ కృతాంతో య
మసిద్ధాంతదైవాకుశలకర్మసు। శ్లేష్మాదిరసరక్తాదిమహాభూతాని తద్గుణాః
॥౨౨౧॥ ఇంద్రియాణ్యశ్మవికృతిశ్శబ్దయోనిశ్చ ధాతవః। కక్ష్యాంతరేపి శుద్ధాం
తో నృపస్యాసర్వగోచరే॥ ౨౨౨ ॥ కాసూసామర్థ్యయోశ్శక్తిః మూర్తిః
కాఠిన్యకాయయోః। విస్తారవల్ల్యోర్వ్రతతిర్వసతీ రాత్రివేశ్మనోః॥౨౨౩॥
క్షయార్చయోరపచితిస్సాతిర్దానావసానయోః। ఆర్తిః పీడా ధనుష్కోట్యో
ర్జాతిస్సామాన్యజన్మనోః॥౨౨౪॥ ప్రచారస్యందయోరీతి రీతిర్డింబప్ర
వాసయోః। ఉదయేధిగమే ప్రాప్తిస్త్రేతా త్వగ్నిత్రయే యుగే ॥౨౨౫॥ వీ
ణాభేదేపి మహతీ భూతిర్భస్మని సంపది। నదీనగర్యోర్నాగానాం భోగవత్య
థ సంగరే॥౨౨౬॥ సంగే సభాయాం సమితిః క్షయవాసావపి క్షితీ। రవేరర్చిశ్చ
శస్త్రం చ వహ్నిజ్వాలా చ హేతయః॥౨౨౭॥ జగతీ జగతిచ్ఛందోవిశేషేపి

షితావపి। పత్త్రిశ్ఛందోపిదశమంస్యాత్ప్రభావేపిచాయతిః॥౨౮॥ పత్తి
ర్గతౌచమూలేతుపక్షతిఃపక్షభేదయోః। ప్రకృతియోనిలింగేచకైశిక్యాద్యా
శ్చవృత్తయః॥౨౯॥సికతాస్స్యుర్వాలుకాపివేదేశ్రవసిచశ్రుతిః। వని
తాజనితాత్యర్థానురాగాయాంచయోషితి॥౩౦॥గుప్తిఃక్షితివ్యుదాసే
పిధృతిర్ధారణధైర్యయోః।బృహతీక్షుద్రవార్తాకీఛందోభేదేమహత్యపి॥
౩౧॥వాసితాస్త్రీకరేణ్వోశ్చవార్తావృత్తౌజనశ్రుతౌ। వార్తంఫల్గున్య
రోగంచత్రిష్వప్సుచఘృతామృతే॥౩౨॥కలధౌతంరూప్యహేమ్నోర్ని
మిత్తంహేతులక్ష్మణోః। శ్రుతంశాస్త్రావధృతయోర్యుగపర్యాప్తయోఃకృ
తం॥౩౩॥అత్యాహితంమహాభీతిఃకర్మజీవానపేక్షిచ। యుక్తేక్ష్మాదావృ
తేభూతంప్రాణ్యతీతేసమేత్రిషు॥౩౪॥వృత్తంపద్యేచరితేత్రిష్వతీతే
దృఢనిస్తలే మహద్రాజ్యంచావగీతంజన్యేస్యాద్గర్హితేత్రిషు ॥౩౫॥
శ్వేతంరూప్యేపిరజతంహేమ్నిరూప్యేసితేత్రిషు॥త్రిష్వితోజగదింగేపిర
క్తంనీల్యాదిరాగిచ॥౩౬॥అవదాతస్సితేపీతేశుద్ధేబద్ధార్జునౌసితౌ।యుక్తే
తుసంస్కృతేమృష్టేభినీతోథసంస్కృతం॥౩౭॥ కృత్రిమేలక్షణోపే
తేప్యనంతోనవధావపి। ఖ్యాతేహృష్టేప్రతీతోభిజాతస్తుకులజేబుధే ॥
వివిక్తౌపూతవిజనౌమూర్ఛితౌమూఢసోచ్ఛ్రయౌ। ద్వౌచామ్లపరుషౌశుక్తౌశి
తీధవళమేచకౌ॥౩౯॥సత్యేసాధౌవిద్యమానేప్రశస్తేభ్యర్హితేచసత్।
పురస్కృతఃపూజితేరాత్యభియుక్తేగ్రతఃకృతే॥౪౦॥నివాతావాశ్రయా
వాతౌశస్త్రాభేద్యంచవర్మయత్।జాతోన్నద్ధప్రవృద్ధాస్స్యురుచ్ఛ్రితాఉ
త్థితావపి॥౪౧॥వృద్ధిమత్ప్రోద్యతోత్పన్నా ఆదృతౌసాదరార్చితౌ।ఇ
లితాంతాః।అర్థోభిధేయరైవస్తుప్రయోజననివృత్తిషు॥౪౨॥నిపా
నాగమయోస్తీర్థమృషిజుష్టజలేగురౌ।సమర్థస్త్రిషుశక్తిష్ఠేసంబద్ధార్థే
హితేపిచ॥౪౩॥దశమీస్థౌక్షీణరాగవృద్ధౌవీథీపదవ్యపిఆస్థానీయత్నయో
రాస్థాప స్థాస్త్రీసానుమానయోః॥౪౪॥ఇతిథాంతాః।అభిప్రాయవ
శౌఛందావబ్దౌజీమూతవత్సరౌ।అపవాదౌతునిందాజ్ఞేదాయాదౌసుతబా
న్ధవౌ॥౪౫॥పాదారశ్మ్యంఘ్రితుర్యాంశాశ్చంద్రాగ్న్యర్కాస్తమోను
దః।నిర్వాదోజనవాదేపిశాదోజంబాలశష్పయోః॥౪౬॥ సారావేరుది
తేత్రాతర్యాక్రందోదారుణేరణే।స్యాత్ప్రసాదోనురాగేపిసూదస్స్యా
ద్వ్యంజనేపిచ॥౪౭॥గోష్ఠాధ్యక్షేపిగోవిందో హర్షేప్యామోదవన్మదః।
ప్రాధాన్యేరాజలింగేచవృషాంగేకకుదోస్త్రియాం॥౪౮॥స్త్రీసంవిద్
జ్ఞానసంభాషాక్రియాకారాజినామసు। ధర్మేరహస్యుపనిషత్స్యాదృతౌ

వత్సరే శరత్ ॥౨౪౯॥ పదం వ్యవసితత్రాణస్థానలక్ష్మాంఘ్రివస్తుషు । గోష్ప
దం సేవితే మానే ప్రతిష్ఠాకృత్యమాస్పదం॥ ౨౫౦॥ త్రిష్విష్టమధురౌ స్వాదూ
మృదూ చాతీక్ష్ణకోమలౌ । మూఢాల్పాపటునిర్భాగ్యా మందాస్స్యుర్ద్వౌ తు
శారదౌ ॥ ౨౫౧ ॥ ప్రత్యగ్రాప్రతిభౌ విద్వత్సుప్రగల్భౌ విశారదౌ ( ఇతి
దాంతాః) వ్యామో వటశ్చ న్యగ్రోధావుత్సేధః కాయ ఉన్నతిః॥౨౫౨॥ పర్యా
హారశ్చ మార్గశ్చ వివధౌ వీవధౌ చ తౌ। పరిధిర్యజ్ఞియతరోః శాఖాయాముప
సూర్యకే॥౨౫౩॥ బంధకం వ్యసనం చేతః పీడాధిష్ఠానమాధయః। స్యుస్సమర్థ
నీవాకనియమాశ్చ సమాధయః॥౨౫౪॥ దోషోత్పాదేఽనుబంధః స్యాత్ప్రకృ
త్యాదివినశ్వరే। ముఖ్యానుయాయిని శిశౌ ప్రకృతస్యానువర్తనే ॥౨౫౫॥
విధుర్విష్ణౌ చంద్రమసి పరిచ్ఛేదే బిలేఽవధిః। విధిర్విధానే దైవేఽపి ప్రణిధిః ప్రా
ర్థనే చరే॥౨౫౬॥ బుధవృద్ధౌ పండితేఽపి స్కంధస్సముదయేఽపి చ। దేశే నదవిశే
షేఽబ్ధౌ సింధుర్నా సరితి స్త్రియాం॥౨౫౭॥ విధా విధౌ ప్రకారే చ సాధూ ర
మ్యేఽపి చ త్రిషు। వధూర్జాయా స్నుషా స్త్రీ చ సుధా లేపోఽమృతం స్నుహీ॥౫౮
సంధా ప్రతిజ్ఞా మర్యాదా శ్రద్ధా సంప్రత్యయః స్పృహా। మధు మద్యే పుష్పర
సే క్షౌద్రేఽప్యంధం తమస్యపి॥౨౫౯॥ అతస్త్రిషు సమున్నద్ధౌ పండితంమన్యగ
ర్వితౌ బ్రహ్మబంధురధిక్షేపే నిర్దేశేఽథావలంబితే॥౨౬౦॥ అవిదూరేఽప్యవ
ష్టబ్ధః ప్రసిద్ధౌ ఖ్యాతభూషితౌ॥ ఇతి ధాంతాః॥ సూర్యవహ్నీ చిత్రభానూ భా
నూ రశ్మిదివాకరౌ॥౨౬౧॥ భూతాత్మానౌ ధాతృదేహౌ మూర్ఖనీచౌ పృథగ్జ
నౌ। గ్రావాణౌ శైలపాషాణౌ పత్రిణౌ శరపక్షిణౌ॥౨౬౨॥ తరుశైలౌ శిఖరి
ణౌ శిఖినౌ వహ్నిబర్హిణౌ ॥ ప్రతియత్నావుభౌ లిప్సోపగ్రహావథ సాది
నౌ। ద్వౌ సారథిహయారోహౌ వాజినోఽశ్వేషుపక్షిణః। కులేఽప్యభిజనో జన్మ
భూమావప్యథ హాయనాః॥౨౬౪॥ వర్షార్చిర్వ్రీహిభేదాస్స్యుశ్చంద్రా
గ్న్యర్కా విరోచనాః। కేశేఽపి వృజినో విశ్వకర్మార్కసురశిల్పినోః॥౨౬౫॥
ఆత్మా యత్నో ధృతిర్బుద్ధిః స్వభావో బ్రహ్మ వర్ష్మ చ। శక్రఘాతుకమత్తేభవ
ర్షుకాబ్దా ఘనాఘనాః ॥ ౨౬౬ ॥ అభిమానోఽర్థాదిదర్పే జ్ఞానే ప్రణయ
హింసయోః। ఘనో మేఘే మూర్తిగుణే త్రిషు మూర్తే నిరంతరే ॥ ౨౬౭॥ ఇ
నస్సూర్యే ప్రభౌ రాజా మృగాంకే క్షత్రియే నృపే । వాణిన్యౌ నర్తకీదూత్యౌ
స్రవంత్యామపి వాహినీ॥ ౨౬౮॥ హ్లాదినీ వజ్రతటితౌ వంధ్యాయామపి
కామినీ। త్వగ్దేహయోరపి తనుస్సూనాధో జిహ్వికాపి చ॥ ౨౬౯॥ క్రతువిస్తా
రయోరస్త్రీ వితానం త్రిషు తుచ్ఛకే। మందేఽథ కేతనం కృత్యే కేతావుపనిమం

త్రణే॥౨౭౦॥వేదస్తత్త్వంతపోబ్రహ్మబ్రహ్మావిప్రఃప్రజాపతిః।ఉత్సాహనే
చహింసాయాంసూచనేచాపిగంధనం॥ ౨౭౧॥ ఆతంచనంప్రతీవాపజవ
నాప్యాయనార్థకం। వ్యంజనంలాంఛనేశ్మశ్రునిష్ఠానావయవేష్వపి॥ స్యా
త్కౌలీనంలోకవాదేయుద్ధేపశ్వహిపక్షిణాం। స్యాదుద్యానంనిస్సరణేవన
భేదేప్రయోజనే॥౨౭౩॥ అవకాశేస్థితౌస్థానంక్రీడాదావపిదేవనం। ఉత్థా
నంపౌరుషేతంత్రేసన్నివిష్టోద్గమేపిచ॥౨౭౪॥ వ్యుత్థానంప్రతిరోధేచవిరో
ధాచరణేపిచ।మారణేమృతసంస్కారేగతౌద్రవ్యేర్థదాపనే॥ ౨౭౫॥నివ
ర్తనోపకరణానువ్రజ్యాసుచసాధనం।నిర్యాతనంవైరశుద్ధౌదానేన్యాసార్ప
ణేపిచ ॥ వ్యసనంవిపదిభ్రంశేదోషేకామజకోపజే। పక్ష్మాక్షిలోమ్నికిం
జల్కేతంత్వాద్యంశేప్యణీయసి॥౨౭౭॥తిథిభేదేక్షణేపర్వవర్త్మనేత్రచ్ఛ
దేధ్వని।అకార్యగుహ్యేకౌపీనంమైథునంసంగతౌరతే॥౨౭౮॥ప్రధానంపర
మాత్మాధీఃప్రజ్ఞానంబుద్ధిచిహ్నయోః। ప్రసూనంపుష్పఫలయోర్నిధనంకు
లనాశయోః॥౨౭౯॥ క్రందనేరోదనాహ్వానేవర్ష్మదేహప్రమాణయోః।
గృహదేహత్విట్ప్రభావాధామాన్యథచతుష్పథే ॥ ౨౮౦ ॥ సన్నివేశే
చసంస్థానంలక్ష్మచిహ్నప్రధానయోః।ఆచ్ఛాదనేసంపిధానమపవారణ
మిత్యుభే॥౨౮౧॥ఆరాధనంసాధనేస్యాదవాప్తౌతోషణేపిచ। అధిష్ఠానంచ
క్రపురప్రభావాధ్యాసనేష్వపి॥ ౨౮౨॥ రత్నంస్వజాతిశ్రేష్ఠేపివనేసలిల
కాననే।తలినంవిరళేస్తోకేవాచ్యలింగాస్తథోత్తరే॥ ౨౮౩॥సమానాస్సత్స
మైకేస్యుఃపిశునౌఖలసూచకౌ।హీనన్యూనావూనగర్హ్యౌవేగిశూరౌతర
స్వినౌ॥౨౮౪॥అభిపన్నోపరాద్ధోపిగ్రస్తవ్యాపద్గతావపి।(ఇతినాంతాః)
కలాపోభూషణేబర్హేతూణీరేసంహతావపి ॥౨౮౫॥ పరిచ్ఛదేపరీవా
పఃపర్యుప్తౌసలిలస్థితౌ।గోధుగ్గోష్ఠపతీగోపౌహరవిష్ణూవృషాకపీ॥౨౮౬॥
బాష్పమూష్మాశ్రుకశిపుత్వన్నమాచ్ఛాదనంద్వయం।తల్పంశయ్యాట్టదారే
షుస్తంబేపివిటపోస్త్రియాం॥౨౮౭॥ప్రాప్తరూపస్వరూపాభిరూపాబుధ
మనోజ్ఞయోః।భేద్యలింగాఅమీకూర్మీవీణాభేదేపికచ్ఛపీ ॥౨౮౮ ॥ ఇతి
పాంతాః)అంతరాభవసత్త్వేశ్వేగంధర్వోదివ్యగాయనే।కంబుర్నావలయే
శంఖేద్విజిహ్వౌసర్పసూచకౌ॥౨౮౯॥పూర్వోన్యలింగఃప్రాగాహపుంబ
హుత్వేపిపూర్వజాన్ ।ఇతిబాంతాః)కుంభౌఘటేభమూర్ధాంశౌడింభౌతు
శిశుబాలిశౌ॥౨౯౦॥ స్తంభౌస్థూణాజడీభావౌశంభూబ్రహ్మత్రిలోచనౌ ।
కుక్షిభ్రూణార్భకాగర్భావిస్రంభఃప్రణయేపిచ ॥ స్యాద్భేర్యాందుందు
భిఃపుంసిస్యాదక్షేదుందుభిస్స్త్రియాం। స్యాన్మహారజనేక్లీబంకుసుంభంకర

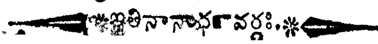
శ్వేతపృషాక్ ॥ ౨౯౨ ॥ క్షత్త్రియేపిచ నాభిర్నా సురభిర్గవిచ స్త్రియాం। సభా సంసది సభ్యేచ త్రిష్వధ్యక్షేపి వల్లభః ॥ ౨౯౩ ॥ (ఇతిభాంతాః) కిరణప్రగ్రహౌ రశ్మీ కపిభేకౌ ప్లవంగమౌ । ఇచ్ఛామనోభవౌ కామౌ శౌర్యోద్యోగౌ పరాక్రమౌ॥ ౨౯౪ ॥ ధర్మాః పుణ్యయమన్యాయస్వభావాచారసోమపాః। ఉపాయపూర్వ ఆరంభ ఉపధా చాప్యుపక్రమః॥ ౨౯౫ ॥ వణిక్పథః పురం వేదో నిగమో నాగరో వణిక్ । నైగమౌ ద్వౌ బలే రామో నీలచారుసితే త్రిషు॥ ౨౯౬ శబ్దాదిపూర్వో వృందేపి గ్రామః క్రాంతౌచ విక్రమః । గుల్మార్థుక్తసంబసేనాశ్చ జామిః స్వసృకులస్త్రియోః ॥ ౨౯౭ ॥ క్షితిక్షాంత్యోః క్షమా యుక్తే క్షమం శక్తే హితే త్రిషు । త్రిషు శ్యామౌ హరిత్కృష్ణౌ శ్యామా స్యాచ్ఛారిబా నిశా ॥ ౨౯౮ ॥ లలామం పుచ్ఛపుండ్రాశ్వభూషాప్రాధాన్యకేతుషు। సూక్ష్మమధ్యాత్మమప్యాద్యే ప్రధానే ప్రథమం త్రిషు॥ ౨౯౯ ॥ వామౌ వల్గు ప్రతీపౌ ద్వావధమౌ న్యూనకుత్సితౌ । జీర్ణంచ పరిభుక్తంచ యాతయామమిదం ద్వయం॥ ౩౦౦ ॥ (ఇతిమాంతాః) తురంగగరుడౌ తార్క్ష్యౌ నిలయాపచయౌ క్షయౌ। శ్వశుర్యో దేవరస్యాలౌ భ్రాతృవ్యౌ భ్రాతృజద్విషౌ ॥ ౩౦౧ ॥ పర్జన్యౌ రసదబ్దేంద్రౌ స్యాదర్యః స్వామివైశ్యయోః। తిష్యః పుష్యే కలియుగే పర్యాయో వసరే క్రమే॥ ౩౦౨ ॥ ప్రత్యయోఽధీనశపథజ్ఞానవిశ్వాసహేతుషు। రంధ్రే శబ్దేథానుశయో దీర్ఘద్వేషానుతాపయోః॥ ౩౦౩ ॥ స్థూలోచ్చయస్త్వసాకల్యే గజానాం మధ్యమే గతే । సమయాః శపథాచారకాలసిద్ధాంతసంవిదః॥ ౩౦౪ ॥ వ్యసనాన్యశుభం దైవం విపదిత్యనయాస్త్రయః । అత్యయోతిక్రమే కృచ్ఛ్రే దోషే దండేప్యథాపది॥ ౩౦౫ ॥ యుద్ధాయత్యోః సంపరాయః పూజ్యస్తు శ్వశురేపిచ। పశ్చాదవస్థాయిబలం సమవాయశ్చ సన్నయః ॥ ౩౦౬ ॥ సంఘాతే సన్నివేశేచ సంస్త్యాయః ప్రణయాస్త్వమీ । విస్రంభయాచ్ఞాప్రేమాణో విరోధేపి సముచ్ఛ్రయః॥ ౩౦౭ ॥ విషయో యస్య యో జ్ఞాతస్తత్ర శబ్దాదికేష్వపి। నిర్యాసేపి కషాయోస్త్రీ సభాయాంచ ప్రతిశ్రయః॥ ౩౦౮ ॥ ప్రాయో భూమ్న్యంతగమనే మన్యుర్దైన్యే క్రతౌ క్రుధి। రహస్యోపస్థయోర్గుహ్యం సత్యం శపథతథ్యయోః॥ ౩౦౯ ॥ వీర్యం బలే ప్రభావేచ ద్రవ్యం భవ్యే గుణాశ్రయే । ధిష్ణ్యం స్థానే గృహే భేగ్నౌ భాగ్యం కర్మ శుభాశుభం॥ ౩౧౦ ॥ కశేరుహేమ్నోర్గాంగేయం విశల్యా దంతికాపిచ । వృషాకపాయీ శ్రీగౌర్యోరభిఖ్యా నామశోభయోః॥ ౩౧౧ ॥ ఆరంభో నిష్క్రమత్విరా పూజనం సంప్రధారణం। ఉపాయః కర్మ చేష్టాచ చికిత్సాచ నవ క్రియాః॥

౩౧౨॥ ఛాయా సూర్యప్రియా కాంతిః ప్రతిబింబమనాతపః । కక్ష్యా ప్రకో
ష్ఠే హర్మ్యాదేః కాంచ్యాం మధ్యేభబంధనే ॥ ౩౧౩ ॥ కృత్యా క్రియా దేవ
తయోస్త్రిషు భేద్యే ధనాదిభిః । జన్యం స్యాజ్జనవాదేపి జఘన్యోంత్యేధమేపి
చ॥ ౩౧౪ ॥ గర్ధ్యా వధీనౌ చ వశ్యౌ కల్యౌ సజ్జనిరామయౌ । ఆత్మవానపే
తోర్థాదర్థ్యౌ పుణ్యం తు చార్వపి॥ ౩౧౫॥ రూప్యం ప్రశస్తరూపేపి వ
దాన్యో వల్గువాగపి । న్యాయ్యేపి మధ్యం సౌమ్యం తు సుందరే సోమదైవతే॥ ౩౧౬
( ఇతి యాంతాః ) నివహావసరౌ వారౌ సంస్తరౌ ప్రస్తరాధ్వరౌ । గురూ గీ
ష్పతిపిత్రాద్యౌ ద్వాపరౌ యుగసంశయౌ॥ ౩౧౭ ॥ ప్రకారౌ భేదసాదృశ్యే
ఆకారావింగితాకృతీ । కింశారూ ధాన్యశూకేషు మరూ ధన్వధరాధరౌ॥
౩౧౮॥ అద్రయో ద్రుమశైలార్కాః స్త్రీస్తనాబ్దౌ పయోధరౌ । ధ్వాంతా
రిదానవా వృత్రా బలిహస్తాంశవః కరాః॥ ౩౧౯॥ ప్రదరా భంగనారీరుగ్బా
ణా అస్రాః కచా అపి । అజాతశృంగో గౌః కాలేప్యశ్మశ్రుర్నా చ తూబరః॥
౩౨౦॥ స్వర్ణేపి రాః పరికరః పర్యంకపరివారయోః । ముక్తాశుద్ధౌ చ తారః స్యా
చ్ఛారో వాయౌ స తు త్రిషు॥ ౩౨౧॥ కర్బురేథ ప్రతిజ్ఞాజిసంవిదాపత్సు సంగ
రః । వేదభేదే గుప్తవాదే మంత్రో మిత్రో రవావపి ॥ ౩౨౨ ॥ మఖేషు యూప
ఖండేపి స్వరుర్గుహ్యేప్యవస్కరః । ఆడంబరస్తూర్యరవే గజేంద్రాణాం చ
గర్జితే॥ ౩౨౩॥ అభిహారోభియోగే చ చౌర్యే సన్నహనేపి చ । స్యాజ్జంగమే ప
రీవారః ఖడ్గకోశే పరిచ్ఛదే॥ ౩౨౪ ॥ విష్టరో విటపీ దర్భముష్టిః పీఠాద్యమాస
నం । ద్వారి ద్వాఃస్థే ప్రతీహారః ప్రతీహార్యప్యనంతరే॥ ౩౨౫॥ విపులే నకులే
విష్ణౌ బభ్రుర్నా పింగళే త్రిషు । సారో బలే స్థిరాంశే చ న్యాయ్యే క్లీబం వరే త్రి
షు॥ ౩౨౬॥ దురోదరో ద్యూతకారే పణే ద్యూతే దురోదరం । మహారణ్యే దుర్గ
పథే కాంతారం పున్నపుంసకం ॥ ౩౨౭ ॥ మత్సరోన్యశుభద్వేషే తద్వత్కృ
పణయోస్త్రిషు । దేవాద్వృతే వరః శ్రేష్ఠే త్రిషు క్లీబే మనాక్ప్రియే॥ ౩౨౮ ॥ వం
శాంకురే కరీరోస్త్రీ తరుభేదే ఘటే చ నా । నా చమూజఘనే హస్తసూత్రే ప్ర
తిసరోస్త్రియాం॥ ౩౨౯॥ యమానిలేంద్రచంద్రార్కవిష్ణుసింహాంశువా
జిషు । శుకాహికపిభేకేషు హరిర్నా కపిలే త్రిషు॥ ౩౩౦॥ శర్కరా కర్పరాంశేపి
యాత్రా స్యాద్యాపనే గతౌ । ఇరా భూవాక్సురాప్సు స్యాత్తంద్రీ నిద్రాప్ర
మీలయోః॥ ౩౩౧॥ ధాత్రీ స్యాదుపమాతాపి క్షితిరప్యామలక్యపి । క్షుద్రా
వ్యంగా నటీ వేశ్యా సరఘా కంటకారికా॥ ౩౩౨॥ త్రిషు క్రూరేధమేల్పేపి క్షు
ద్రం మాత్రా పరిచ్ఛదే । అల్పే చ పరిమాణే సా మాత్రం కార్త్స్న్యేవధారణే॥

కేశా। ఆలేఖ్యాశ్చర్యయోశ్చిత్రం కళత్రం శ్రోణిభార్యయోః। యోగ్యభాజనయోః పాత్రం పత్రం వాహనపక్షయోః॥ ౩౩౪ ॥ నిదేశగ్రంథయోః శాస్త్రం శస్త్రమాయుధలోహయోః। స్యాజ్జటాంశుకయోర్నేత్రం క్షేత్రం పత్నీశరీరయోః॥ ౩౩౫ ॥ ముఖాగ్రే క్రోడహలయోః పోత్రం గోత్రం తు నామ్ని చ। సత్రమాచ్ఛాదనే యజ్ఞే సదాదానే వనేపి చ॥ ౩౩౬ ॥ అజిరం విషయే కాయేప్యంబరం వ్యోమ్ని వాససి। చక్రం రాష్ట్రేప్యక్షరం తు మోక్షేపి క్షీరమప్సు చ॥ ౩౩౭ ॥ స్వర్ణేపి భూరిచంద్రౌ ద్వౌ ద్వారమాత్రేపి గోపురం। గుహాదంభౌ గహ్వరే ద్వే రహోంతికముపహ్వరే॥ ౩౩౮ ॥ పురోధికముపర్యగ్రాణ్యగారే నగరే పురం। మందిరం చాథ రాష్ట్రోస్త్రీ విషయే స్యాదుపద్రవే॥ ౩౩౯ ॥ దరోస్త్రియాం భయే శ్వభ్రే వజ్రోస్త్రీ హీరకే పవౌ। తంత్రం ప్రధానే సిద్ధాంతే సూత్రవాయే పరిచ్ఛదే॥ ౩౪౦ ॥ ఔశీరశ్చామరే దండేప్యౌశీరం శయనాసనే। పుష్కరం కరిహస్తాగ్రే వాద్యభాండముఖే జలే॥ ౩౪౧ ॥ వ్యోమ్ని ఖడ్గఫలే పద్మే తీర్థౌషధివిశేషయోః। అంతరమవకాశావధిపరిధానాంతర్ధిభేదతాదర్థ్యే॥ ౩౪౨ ॥ ఛిద్రాత్మీయవినాబహిరవసరమధ్యేంతరాత్మని చ। ముస్తేపి పిఠరం రాజకశేరుణ్యపి నాగరం॥ ౩౪౩ ॥ శార్వరం త్వంధతమసే ఘాతుకే భేద్యలింగకం। గౌరోరుణే సితే పీతే వ్రణకార్యప్యరుష్కరః॥ ౩౪౪ ॥ జఠరః కఠినేపి స్యాదధస్తాదపి చాధరః। అనాకులేపి చైకాగ్రో వ్యగ్రో వ్యాసక్త ఆకులే॥ ౩౪౫ ॥ ఉపర్యుదీచ్యశ్రేష్ఠేష్వప్యుత్తరః స్యాదనుత్తరః। ఏషాం విపర్యయే శ్రేష్ఠే దూరానాత్మోత్తమాః పరాః॥ ౩౪౬ ॥ స్వాదుప్రియౌ తు మధురౌ క్రూరౌ కఠిననిర్దయౌ। ఉదారో దాతృమహతోరితరస్త్వన్యనీచయోః॥ ౩౪౭ ॥ మందస్వచ్ఛందయోః స్వైరః శుభ్రముద్దీప్తశుక్లయోః। (ఇతి రాంతాః) చూడా కిరీటం కేశాశ్చ సంయతా మౌళయస్త్రయః॥ ౩౪౮ ॥ ద్రుమప్రభేదమాతంగకాండపుష్పాణి పీలవః। కృతాంతో యమసిద్ధాంతదైవాకుశలకర్మసు॥ ... యుగే కలిః॥ ౩౪౯ ॥ స్యాత్కురంగేపి కమలః ప్రావారేపి చ కంబళః। కరోపహారయోః పుంసి బలిః ప్రాణ్యంగజే స్త్రియాం॥ ౩౫౦ ॥ స్థౌల్యసామర్థ్యసైన్యేషు బలం నా కాకసీరిణోః। వాతూలః పుంసి వాత్యాయామపి వాతాసహే త్రిషు॥ ౩౫౧ ॥ భేద్యలింగః శఠే వ్యాళః పుంసి శ్వాపదసర్పయోః। మలోస్త్రీ పాపవిట్కిట్టాన్యస్త్రీ శూలం రుగాయుధం॥ ౩౫౨ ॥ శంకావపి ద్వయోః కీలః పాళిః స్త్ర్యశ్ర్యంకపంక్తిషు। కలా శిల్పే కాలభేదేప్యాళీ సఖ్యావళీ అపి॥ అబ్ధ్యంబువికృతౌ వేలా కాలమర్యాదయోరపి। బహుళాః కృత్తికా గావో

ఘ్నశౌచాసీతేత్రిషు॥౩౫౪॥ లీలావిలాసక్రియయోరుపలాశర్కరాపిచ॥
రాగేతేంభసికీలాలంమూలమాద్యేశిఫాభయోః॥౩౫౫॥ జాలంసమూహ
ఆనాయోగవాక్షక్షారకావపి । శీలంస్వభావేసద్వృత్తేసస్యే హేతుకృ
ఫలం॥౩౫౬॥ఛదిర్నేత్రరుజోఃక్లీబంసమూహేపటలంననా।అధస్స్వరూప
యోరస్త్రీతలంస్యాచ్చామిషేపలం॥౩౫౭॥ఔర్వానలేపిపాతాళంచైలం
వస్త్రేధమేత్రిషు।కుకూలంశంకుభిఃకీర్ణేశ్వభ్రేనాతుతుషానలే॥౩౫౮॥ నిర్ణీ
తేకేవలమితిత్రిలింగంత్వేకకృత్స్నయోః। పర్యాప్తిక్షేమపుణ్యేషుకుశలంశి
క్షితేత్రిషు॥౩౫౯॥ప్రవాళమంకురేప్యస్త్రీత్రిషుస్థూలంజడేపిచ । కరాళో
దంతురేతుంగేచారౌదక్షేచపేశలః॥౩౬౦॥మూర్ఖేర్భకేపిబాలస్స్యాల్లో
లశ్చలసతృష్ణయోః (ఇతిలాంతాః)దవదావౌవనారణ్యవహ్నీ జన్మహరౌ
భవౌ॥౩౬౧॥మంత్రీసహాయస్సచివౌపతిశాఖినరాధవాః।అవయశ్శైలమే
షార్కాఆజ్ఞాహ్వానాధ్వరాహవాః ॥ భావస్సత్తాస్వభావాభిప్రాయచే
ష్టాత్మజన్మసు।స్యాదుత్పాదేఫలేపుష్పేప్రసవోగర్భమోచనే॥౩౬౩॥అవి
శ్వాసేపహ్నవేపినికృతావపినిహ్నవః। ఉత్సేకామర్షయోరిచ్ఛాప్రసవేమ
హఉత్సవః౩౬౪అనుభావఃప్రభావేచసతాంచమతినిశ్చయే।స్యాజ్జన్మహే
తుఃప్రభవఃస్థానంచాద్యోపలబ్ధయే॥౩౬౫॥ధ్రువోభభేదేక్లీబంతునిశ్చితేశా
శ్వతేత్రిషు।స్వోజ్ఞాతావాత్మనిస్వంత్రిష్వాత్మీయేస్వోస్త్రియాంధనే౩౬౬
స్త్రీకటీవస్త్రబంధేపినీవీపరిపణేపిచ। శివాగౌరీఫేరవయోర్ద్వంద్వంకల
హయుగ్మయోః॥౩౬౭॥ద్రవ్యాసువ్యవసాయేషుసత్త్వమస్త్రీతుజంతుషు। క్లీ
బంనపుంసకంషండేవాచ్యలింగమవిక్రమే॥౩౬౮॥(ఇతివాంతాః॥)......
ద్వౌవిశౌవైశ్యమనుజౌద్వౌచారాభిమరౌస్పశౌ। ద్వౌరాశీపుంజమేషాద్యౌ
ద్వౌవంశౌకులమస్కరౌ ॥ ౩౬౯ ॥ రహఃప్రకాశౌవీకాశౌనిర్వేశోభృతి
భోగయోః । కృతాంతేపుంసికీనాశఃక్షుద్రకర్షకయోస్త్రిషు ॥ ౩౭౦॥
పదేలక్ష్యేనిమిత్తేపదేశస్స్యాత్కుశమప్సుచ । దశావస్థానేకవిధాస్యాశా
తృష్ణాపిచాయతా॥౩౭౧॥ వశాస్త్రీకరిణీచంధ్యాదృగ్జ్ఞానేజ్ఞాతరిత్రిషు।
స్యాత్కర్కశస్సాహసికఃకఠోరమసృణావపి॥౩౭౨॥ ప్రకాశోతిప్రసిద్ధేపి
శిశావజ్ఞేపిబాలిశః।కోశోస్త్రీకుట్మలేఖడ్గపిధానేర్థౌఘదివ్యయోః॥౩౭౩
(ఇతిశాంతాః)సురమత్స్యావనిమిషౌపురుషావాత్మమానవౌ।కాకమత్స్యా
[illegible]ధ్వాంక్షౌకక్షౌచతృణవీరుధౌ॥౩౭౪ ॥ అభీషుఃప్రగ్రహేరశ్మౌప్రై
[illegible])షణమర్దనే।పక్షస్సహాయేప్యుష్ణీషశ్శిరోవేష్టకిరీటయోః ॥ ౩౭౫ ।

శుక్లేమూషికశ్రేష్ఠే సుకృతే వృషభే వృషః । ద్యూతేఽక్షే శారిఫలకేఽప్యా
కర్షోఽథాక్షమింద్రియే ॥౩౭౬॥ నా ద్యూతాంగే కర్షే చ చక్రే వ్యవహారే కలి
ద్రుమే । కర్షూర్వార్తాకరీషాగ్నిః కర్షూః కుల్యాభిధాయినీ ॥౩౭౭॥
పుంశ్యావేతతి క్రియాయాం చ పౌరుషం విషమప్సు చ । ఉపదానేఽప్యామిషం
స్యాదపరాధేఽపి కిల్బిషం ॥౩౭౮॥ స్యాద్వృష్టౌ లోకధాత్వంశే వత్సరే వ
ర్షమస్త్రియాం । ప్రేక్షాస్వృత్తేక్షణప్రజ్ఞాభిక్షా సేవార్థనాభృతిః ॥౩౭౯॥
త్విట్ శోభాపి త్రిషు పరేఽన్యక్షం కార్త్స్న్య నిక్కృష్టయోః । ప్రత్యక్షేఽధికృతేఽధ్య
క్షో రూక్షస్త్వప్రేమ్ణి చిక్కణే ॥౩౮౦॥ (ఇతి షాంతాః) రవిశ్వేతచ్ఛదౌ హం
సౌ సూర్యవహ్నీ విభావసూ । వత్సౌ తర్ణకవర్షౌ ద్వౌ సారంగాశ్చ దివౌక
సః ॥౩౮౧॥ శృంగారాదౌ విషే వీర్యే గుణే రాగే ద్రవే రసః । పుంస్యుత్తం
సావతంసౌ వా కర్ణపూరేఽపి శేఖరే ॥ ౩౮౨ ॥ దేవభేదేఽనలే రశ్మౌ వసూ ర
త్నే ధనే వసు । విష్ణౌ చ వేధాః స్త్రీత్వాశీర్హితాశంసాహిదంష్ట్రయోః ॥
౩౮౩॥ లాలసే ప్రార్థనౌత్సుక్యే హింసా చౌర్యాదికర్మ చ । ప్రసూర
శ్వాపి భూద్యావారోదస్యౌ రోదసీ చ తే ॥౩౮౪ ॥ జ్వాలాభాసౌ న పుంస్య
ర్చిర్జ్యోతిర్భద్యోతదృష్టిషు । పాపాపరాధయోరాగః ఖగబాల్యాదినో
ర్వయః ॥ ౩౮౫ ॥ తేజఃపురీషయోర్వర్చో మహస్తూత్సవతేజసోః । రజో
గుణే చ స్త్రీపుష్పే రాహౌ ధ్వాంతే గుణే తమః ॥౩౮౬॥ ఛందః పద్యేఽభిలాషే చ
తపః కృచ్ఛ్రాదికర్మ చ । సహో బలం సహామార్గో నభః ఖం శ్రావణో నభాః ॥
౩౮౭ ॥ ఓకః సద్మాశ్రయశ్చౌకః పయః క్షీరం పయోఽంబు చ । ఓజో దీప్తౌ బలే
స్రోత ఇంద్రియే నిమ్నగారయే ॥ ౩౮౮ ॥ తేజః ప్రభావే దీప్తౌ చ బలే శుక్రే
ఽప్యథ త్రిషు । విద్వాన్స్విదంశ్చ బీభత్సో హింస్రోఽప్యతిశయే త్వమీ ॥ ౩౮౯ ॥
వృద్ధప్రశస్యయోర్జ్యాయాన్ కనీయాంస్తు యువాల్పయోః । (వరీయాం
స్తూరువరయోః సాధీయాంస్తు సాధుబాఢయోః ॥ ౩౯౦ ॥ (ఇతి సాంతాః)
దళేఽపి బర్హం నిర్బంధోపరాగార్కాదయో గ్రహాః । ద్వార్యాపీడే క్వాథ
రసే నిర్యూహో నాగదంతకే ॥౩౯౧ ॥ తులాసూత్రేఽశ్వాదిరశ్మౌ ప్రగ్రా
హః ప్రగ్రహోఽపి చ । పత్నీపరిజనాదానమూలశాపాః పరిగ్రహాః ॥౩౯౨॥
దారేష్వపి గృహాః శ్రోణ్యామప్యారోహో వరస్త్రియాః । వ్యూహో
బృందేఽప్యహిర్వృత్రేఽప్యగ్నీంద్వర్కాస్తమోపహాః ॥౩౯౩॥ పరిచ్ఛదే
పాహే ఫణే పరిబర్హో వ్యయాః పరే (ఇతి హాంతాః)..........


ఇతి నానార్థవర్గః.

ఆఙీషదర్థేభివ్యాప్తౌసీమార్థేధాతుయోగజే॥౩౯౪॥ ఆప్రగృహ్యస్స్మృతౌ వాక్యేప్యాస్తుస్యాత్కోపపీడయోః। పాపకుత్సేషదర్థేకుధిఙ్నిర్భత్సననిం దయోః॥౩౯౫॥చాన్వాచయసమాహారేతరేతరసముచ్చయే।స్వస్త్యాశీఃక్షే మపుణ్యాదౌప్రకర్షేలంఘనేప్యతి॥౩౯౬॥ స్విత్ప్రశ్నేచవితర్కేచతుస్యా ద్భేదేవధారణే।సకృత్సహైకవారేస్యాదారాద్దూరసమీపయోః॥౩౯౭॥ప్ర తీచ్యాంచరమేపశ్చాదుతాప్యర్థవికల్పయోః। పునస్సహార్థయోశ్శశ్వ త్సాక్షాత్ప్రత్యక్షతుల్యయోః॥౩౯౮॥ ఖేదానుకంపాసంతోషవిస్మయా మంత్రణేబత। హంతహర్షేనుకంపాయాంవాక్యారంభవిషాదయోః॥ ౩౯౯॥ ప్రతిప్రతినిధౌవీప్సాలక్షణాదౌప్రయోగతః। ఇతిహేతుప్రకరణ ప్రకాశాదిసమాప్తిషు॥౪౦౦॥ ప్రాచ్యాంపురస్తాత్ప్రథమే పురార్థే గ్రతఇత్యపి। యావత్తావచ్చసాకల్యేవధౌమానేవధారణే॥౪౦౧॥ మం గళానంతరారంభప్రశ్నకార్త్స్న్యేష్వథో అథ।వృథానిరర్థకావిధ్యో ర్నానానేకోభయార్థయోః॥౪౦౨॥ నుపృచ్ఛాయాంవికల్పేచపశ్చా త్సాదృశ్యయోరను।ప్రశ్నావధారణానుజ్ఞానునయామంత్రణేనను॥౪౦౩ గర్హాసముచ్చయప్రశ్నశంకాసంభావనాస్వపి। ఉపమాయాంవికల్పే వాసామిత్వర్ధేజుగుప్సనే॥౪౦౪॥ అమాసహసమీపేచకంవారిణిచ మూర్ధ్నిచ।ఇవేత్థమర్థయోరేవంనూనంతర్కేర్థనిశ్చయే॥౪౦౫॥ తూష్ణీమర్థేసుఖేజోషంకింపృచ్ఛాయాంజుగుప్సనే। నామప్రాకాశ్యసం భావ్యక్రోధోపగమకుత్సనే॥౪౦౬॥అలంభూషణపర్యాప్తిశక్తివారణవా చకం।హుంవితర్కేపరిప్రశ్నేసమయాంతికమధ్యయోః॥౪౦౭॥ పున రప్రథమేభేదేనిర్నిశ్చయనిషేధయోః। స్యాత్ప్రబంధేచిరాతీతేనికటాగా మికేపురా॥౪౦౮॥ఊరర్యురీచోరరీచవిస్తారేంగీకృతౌత్రయం। స్వర్గేచపర లోకేస్వర్వార్తాసంభావ్యయోఃకిల॥౪౦౯॥ నిషేధవాక్యాలంకారజిజ్ఞా సానునయేఖలు।సమీపోభయతశ్శీఘ్రసాకల్యాభిముఖేభితః॥౪౧౦॥ నామ ప్రాకాశ్యయోఃప్రాదుర్మిథోన్యోన్యంరహస్యపి।తిరోంతర్ధౌతిర్యగర్థేహావి షాదశుగార్తిషు॥౪౧౧॥ అహహేత్యద్భుతేఖేదేహిహేతావవధారణే॥

*ఇతినానార్థావ్యయవర్గః.*

చిరాయచిరరాత్రాయచిరస్యాద్యాశ్చిరార్థకాః॥౪౧౨॥ముహుఃపునః పునశ్శశ్వదభీక్ష్ణమసకృత్సమాః। స్రాగ్ఝటిత్యంజసాహ్నాయద్రాఙ్మంక్షుసప [illegible]॥౪౧౩॥బలవత్సుష్ఠుకిముతస్వత్యతీవచనిర్భరే। పృథగ్వినాంతరే

స్త్రిహీరుజ్జా నాచవర్జనే। యత్తద్యత స్తతోహేతావసాకల్యేతుచిచ్చన
౪౯॥ కదాచిజ్జాతుసార్థంతుసాకంసత్రాసమంసహ। అనుకూల్యార్థ
కాపాశ్రిత్యంవ్యర్థకేతువృథాముధా॥ ౪౧౭॥ ఆహోఉతాహోకిము
తవికల్పేకింకిమూతచ। తుహిచస్మహవైపాదపూరణేపూజనేస్వతి॥ ౪౧౮॥
దివాహ్నీత్యథదోషాచనక్తంచరజనావితి। తిర్యగర్థేసాచితిరోప్యథసంబో
ధనార్థకాః॥ ౪౧౯॥ స్యుఃప్యాట్పాడంగహేహైభోస్సమయానికషాహిరు
క్। అతర్కితేతుసహసాస్యాత్పురఃపురతోగ్రతః॥ ౪౨౦॥ స్వాహాదేవహవి
ర్దానేశ్రౌషడ్వౌషడ్వషట్స్వధా। కించిదీషన్మనాగల్పే ప్రేత్యాముత్రభ
వాంతరే॥ వద్వాయథాతథైవైవంసామ్యేహాహీచవిస్మయే। మౌనేతు
తూష్ణీంతూష్ణీకాంసద్యస్సపదితత్క్షణే॥ ౪౨౨॥ దిష్ట్యాసముపజోషంచేత్యా
నందేథాంతరేంతరా। అంతరేణచమధ్యేస్యుఃప్రసహ్యతుహఠార్థకం॥ ౪౨౩
యుక్తేద్వేసాంప్రతంస్థానేభీక్ష్ణంశశ్వదనారతే। అభావేనహ్యనోనాపిమా
స్మమాలంచవారణే॥ ౪౨౪॥ పక్షాంతరేచేద్యదిచతత్త్వేత్వద్ధాంజసాద్వయం
ప్రకాశేప్రాదురావిస్స్యాదోమేవంపరమంమతే। ౪౨౫॥ సమంతతస్తుప
రితస్సర్వతోవిష్వగిత్యపి। అకామానుమతౌకామమసూయోపగమేస్తుచ॥
౪౨౬॥ ననుచస్యాద్విరోధోక్తౌకచ్చిత్కామప్రవేదనే। నిష్షమందుష్షమంగర్హ్యే
యథాస్వంతుయథాయథం॥ ౪౨౭॥ మృషామిథ్యాచవితథేయథార్థంతు
యథాతథం। స్యురేవంతుపునర్వైవేత్యవధారణవాచకాః॥ ౪౨౮॥ ప్రాగతీ
తార్థకంనూనమవశ్యం నిశ్చయేద్వయం। సంవద్వర్షేవరేత్వర్వాగామేవం
స్వయమాత్మనా॥ ౪౨౯॥ అల్పేనీచైర్మహత్యుచ్చైః ప్రాయోభూమ్న్యద్రు
తేశనైః। సనానిత్యేబహిర్బాహ్యేస్మాతీతేస్తమదర్శనే॥ ౪౩౦॥ అస్తిస
త్త్వేరుషోక్తావూముంప్రశ్నేనునయేత్వయి। హంతనుస్యాదుపారాత్రేరవ
సానేనమోనతౌ॥ ౪౩౧॥ ప్రసర్థేంగనిందాయాందుష్ఠుసుష్ఠుప్రశంసనే। అ
మానుగుణ్యేస్మరణేయేఘడ్విఘ్నునిరాకృతౌ॥ ౪౩౨॥ అంగీకృతౌస్యాదథ
కింహీనసంబోధనేతురే। సాయంసామెప్రగేప్రాతఃప్రభాతేనికషాంతికే॥
పరుత్పరార్యైషమోబ్దేపూర్వేపూర్వతరేయతి। అద్యాత్రాహ్న్యథపూ
ర్వేహ్నీత్యాదౌపూర్వోత్తరాపరాత్॥ ౪౩౪॥ తథాధరాన్యాన్యతరేత
రాత్పూర్వేద్యురాదయః। ఉభయద్యుశ్చోభయేద్యుః పరేత్వహ్నిపరేద్యవి॥
౪౩౫॥ హ్యోగతేనాగతేహ్నిశ్వఃపరశ్వస్తత్పరేహని। తదాతదానీంయుగ
పదేకదాసర్వదాసదా॥ ౪౩౬॥ ఏతర్హిసంప్రతీదానీమధునాసాంప్రతం
తథా। స్యాంతస్త్వవ్యయవర్గస్య

తథా దిగ్దేశకాలేపూర్వాదౌ ప్రాగుదక్ప్రత్యగాదయః॥ ౪౩౭॥

ఇత్యవ్యయవర్గః,

సలింగశాస్త్రైస్సన్నాదికృత్తద్ధితసమాసజైః । అనుక్తైస్సంగ్రహేలింగంసంకీర్ణవదిహోన్నయేత్ ॥ ౪౩౮॥ లింగశేషవిధిర్వ్యాపీవిశేషైర్యద్యబాధితః। స్త్రియామీదూద్విరామైకాచ్సయోనిప్రాణినామచ॥ ౪౩౯॥ నామవిద్యున్నిశావల్లీవీణాదిగ్భూనదీహ్రియాం। అదంతైర్ద్విగురేకార్థో న సపాత్రయుగాదిభిః ॥ ౪౪౦ ॥ తల్బృందేయేనికడ్యత్రావైరమైథునికాదివుఙ్। స్త్రీభావాదావనిక్తిణ్ణ్వల్లణ్ణ్వచణ్యణ్యుజర్షేర్జ్ఞిశాః॥ ౪౪౧॥ ఉణాదిషునిరూరీశ్చజ్యాబూజంతంచలంస్థిరం। తత్క్రీడాయాంప్రహరణంచేన్మౌష్టాపాల్లవాణదిక్॥ ౪౪౨॥ ఘఞోఞిఃస్వాక్రియాస్యాంచేద్దాండపాతాహిఫాల్గునీ। శ్యైనంపాతాహిమృగయాతైలంపాతాస్వధేతిదిక్॥ ౪౪౩॥ స్త్రీస్యాత్కాచిన్మృణాల్యాదిర్వివక్షాపచయేయది। లంకాశేఫాలికాటీకాధాతకీపంచికాఢకీ॥ ౪౪౪॥ సిధ్రకావారికాహిక్కాప్రాచికోల్కాపిపీలికా। తిందుకీకణికాభంగిసురంగాసూచిమాచయః॥ ౪౪౫॥ పిచ్ఛావితండాకాకిణ్యూర్ణాశ్శాణీద్రుణీదరత్। సాతిఃకంథాకథాసందీనాభీరాజసభాపిచ॥ ౪౪౬॥ ఝల్లరీచర్చరీపారీహోరాలట్వాచసిధ్మలా। లాక్షాలిక్షాచగండూషాగృధ్రసీచమసీమసీ॥ ౪౪౭॥ ఇతి స్త్రీలింగశేషః-

పుంస్త్వేసభేదానుచరాస్సపర్యాయాస్సురాసురాః। స్వర్గయాగాద్రిమేఘాబ్ధిద్రుకాలాసిశరారయః॥ ౪౪౮॥ కరగండోష్ఠదోర్దంతకంఠకేశనఖస్తనాః। అహ్నాహంతాఃక్ష్వేళభేదారాత్రాంతాఃప్రాగసంఖ్యకాః॥ ౪౪౯॥ శ్రీవేష్టాద్యాశ్చనిర్యాసాఅసన్నంతాఅబాధితాః। కశేరుజతువస్తూనిహిత్వాతురుపిరామకాః॥ ౪౫౦॥ కషణభమరోపాంతాయద్యదంతాఅమీఅథ। పథనయసటోపాంతాగోత్రాఖ్యాశ్చరణాహ్వయాః॥ ౪౫౧॥ నామ్న్యకర్తరిభావేచఘఞజబ్నఙ్ఘాథుచః। ల్యుఃకర్తరీమనిజ్భావేకోఘోఃకిఃప్రాదితోన్యతః॥ ౪౫౨॥ ద్వంద్వేశ్వవడవావశ్వవడవానసమాహృతే। కాంతస్సూర్యేందుపర్యాయపూర్వోయఃపూర్వకోపిచ॥ ౪౫౩॥ వటకశ్చానువాకశ్చరల్లకశ్చకుడుంగకః। పుంఖోన్యోంఖస్సముద్గశ్చవిటపట్టధటాఃఖటాః॥ కోట్టారఘట్టహట్టాశ్చపిండగోండపిచండవత్॥ గడుఃకరండోలగుడో ... కిహోఘుణః॥ ౪౫౫॥ ధృతిసీమంతహరితరోమంథోద్గీథబుద్బుద ... సేనస్తూపాప్రయూప ... త ... త్రిమౌ

...కణియత్నూర కేదరాః। పూరతసీర ప్రశుక్లాశ్చగోలహింగులపుద్గలాః
...౭౪॥ వేతాళమల్లభల్లాశ్చపురోడాశోపివట్టసః। కుల్మాసోరథసత్త్రైవ
...సాహాఃపతద్గ్రహః॥౭౫౮॥...*...*...*...*...*...*...*

*ఇతిపుల్లింగశేషః-*

నపుంసకేన్యత్త్వారణ్యాపర్ణాశ్వభ్రహిమోదకం। శీతోష్ణమాంసరుధిరముఖాక్షి ద్రవిణంబలం॥ ౭౫౯ ॥ ఫలహేమశుల్బలోహసుఖదుఃఖశుభాశుభం।జలపుష్పాణిలవణంవ్యంజనాన్యనులేపనం॥ ౭౬౦॥భయామృతశకృద్వస్త్రచాపాభరణలాంఛనం।దార్వ్యౌషధమ్యాపత్యహృదయోదరకాకుదం ౭౬౧॥పత్త్రసాజిరశృంగార్మద్వారబర్హాధూమాసనం। ధ్వాంతంచావ్యక్తలింగస్యభణితౌయత్ప్రయుజ్యతే॥ ౭౬౨ ॥ కోట్యాశ్శతాదిసంఖ్యాన్యావాలక్షానియుతంచతత్. ద్వ్యచ్కమసిసుసన్నంతం యదనాంతమకర్తరి॥ ౭౬౩॥ త్రాంతంసలోపధంశిష్టంరాత్రంప్రాక్సంఖ్యయాన్వితం।పాత్రాద్యదంతైరేకార్థోద్వి గుర్లఘ్వ్యనుసారతః॥ ౭౬౪॥ద్వంద్వైకత్వావ్యయీభావావథస్సంఖ్యావ్యయాత్పరః।షష్ఠ్యాశ్ఛాయాబహూనాంచేద్విచ్ఛాయం సంహతౌసభా॥ ౭౬౫॥శాలార్థాపివరారామనుష్యార్థాదరాజకాత్।దాసీసభంనృపసభంరక్షస్సభమిమాదిశః॥౭౬౬॥ ఉపజ్ఞోపక్రమాంతశ్చతదాదిత్వప్రకాశనే।కోపజ్ఞకోపక్రమాదికంధోశీనరనామసు॥౭౬౭॥ భావేనణకచిద్భ్యోన్యేసమూహేభావకర్మణోః।అదంత్యఃప్రత్యయాఃపుంస్యసుదినాభ్యాంత్వహఃపరం॥ ౭౬౮॥ క్రియావ్యయానాంభేదకాన్యేకత్వేప్యుక్థతోటకే। చోచముక్తంగృహస్థూణంతిరీటంమర్మయోజనం॥ ౭౬౯॥ రాజసూయంవాజపేయంగద్యపద్యేకృతౌకవేః। మాణిక్యభాష్యసిందూరచీరచీవరపంజరం॥౭౭౦॥లోకాయతంహరితాలం విదలంస్థాలబాహ్లీకం -*

ఇతినపుంసకలింగశేషః-

పున్నపుంసకయోశ్శేషోర్ధర్చపిణ్యాకకంటకాః॥ ౭౭౧॥ మో... ష్టం ...శృంగాటకఃఖర్వటోర్బుదః॥పాతకోద్యోగచరకతమాలామ... కౌనడః॥౭౭౨ ...ముండంశీధుపుస్తంక్ష్వేడితంక్షేమకుట్టిమం। సంగమంశతమానార్ఘ ...యతాండవం॥౭౩॥కవికంకందకర్పాస...పారావారంయుగం ...ంప్రగ్రీవపాత్రీవేయూషంచమసచిక్కసే॥ ౭౪॥అర్థర్చాద ...ంస్త్వంయద్వైదికంధుపం । తన్మోక్తకమి...
...॥ ... ... ...

—※ఇతి పున్నపుంసకలింగశేషః-※—

స్త్రీపుంసయోరపత్యాంతా ద్విచతుష్షట్పదోరగాః । జాతిభేదాః పుమాఖ్యాశ్చ స్త్రీయోగైస్సహమల్లకః ॥౪౭౬॥ యోనిర్వరాటకస్స్వాతిర్వర్ణ ర్ఝాటలోమనుః। మూషాసృపాటీకర్కంధూర్యష్టిశ్శాటీః కటీకుటీ॥౪౭౭॥

—※ఇతి స్త్రీపుల్లింగశేషః-※—

స్త్రీనపుంసకయోర్భావక్రియయోష్ష్యఞ్క్వచిచ్చవుఞ్। ఔచిత్యమౌచితీ మైత్ర్యం మైత్రీ వుఞ్ ప్రాగుదాహృతః॥ ౪౭౮ ॥ షష్ఠ్యంతప్రాక్పదాస్సేనాఛాయాశాలాసురానిశాః। స్యుర్వా నృసేనం శ్వనిశం గోశాలమితరే చ దిక్ ॥౪౭౯॥ ఆబన్నంతోత్తరపదో ద్విగుశ్చాపుంసి నశ్చ లుక్। త్రిఖట్వం చ త్రిఖట్వీ చ త్రితక్షం చ త్రితక్ష్యపి ॥ ౪౮౦ ॥ ఇతి స్త్రీనపుంసకలింగశేషః॥ త్రిషు పాత్రీపుటీ పేటీ వాటీ కువల దాడిమౌ॥ ఇతి త్రిలింగశేషః॥ పరలింగం స్వప్రధానే ద్వంద్వ తత్పురుషే పి చ॥౮౧॥ ఇతి పరలింగశేషః॥ అర్థాంతాః ప్రాద్యలం ప్రాప్తాపన్నపూర్వాః పరోపగాః। తద్ధితార్థో ద్విగుస్సంఖ్యాస్సర్వనామతదంతకాః॥౪౮౨॥ బహువ్రీహిరదిఙ్నామ్నామున్నేయం తదుదాహృతం। గుణద్రవ్యక్రియాయోగోపాధయః పరగామినః॥౪౮౩ ॥ కృతః కర్తర్యసంజ్ఞాయాం కృత్యాః కర్తరి కర్మణి॥ అణాద్యంతాస్తేన రక్తాద్యర్థే నానార్థభేదకాః॥ ... ... ఇతి వాచ్యలింగశేషః.........※

షట్సంజ్ఞకాస్త్రిషు సమా యుష్మదస్మత్తిఙవ్యయం । పరం విరోధే శేషం తు జ్ఞేయం శిష్టప్రయోగతః॥౪౮౫॥ ※ ... ...

—※ ఇతి లింగాదిసంగ్రహవర్గః - ※—

ఇత్యమరసింహకృతౌ నామలింగానుశాసనే।

సామాన్యకాండస్తృతీయస్సాంగ ఏవ

సమర్థితః॥

—※—

తృతీయకాండస్సమాప్తః.

—※—